

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

8

Příprava budoucích velitelů ve vojenských školách na základě požadavků vojenské doktríny států Varšavské smlouvy

Pro současný vývoj v mezinárodních vztazích je charakteristické, že se projevují pozitivní tendence zmiřování napětí ve vztazích mezi státy s rozdílným společenským zřízením.

Z tohoto hlediska je třeba ocenit rozsáhlou mírovou iniciativu socialistických států a dalších mírumilovných sil. Zahraněpolitická aktivita Sovětského svazu a socialistického společenství přinesla svůj první, historicky významný výsledek. V prosinci roku 1987 byla podepsána ve Washingtonu smlouva mezi Sovětským svazem a USA o likvidaci dvou tříd jaderných zbraní. Je to první akt, který růst jaderných potenciálů nejen omezuje, ale i snižuje počty jaderných zbraní. Současně se otevřel v oblasti strategických jaderných zbraní prostor pro pokračování tohoto procesu. Tím byl vytvořen výchozí předpoklad dosažení cíle zahraniční politiky Sovětského svazu a socialistických států — vybudovat svět bez jaderné hrozby.

V rámci mírové iniciativy socialistických států má značný mezinárodní ohlas návrh, který přednesl generální tajemník ÚV KSČ soudruh Miloš Jakeš na slavnostním zasedání ke 40. výročí Vítězného února, aby se postupně vytvářelo na linii dotyků států Varšavské smlouvy a NATO pásmo důvěry a spolupráce. Tento přístup je v plném souladu s dosud předloženými návrhy ve vytvoření pásme bez jaderných

zbraní i chemických zbraní, jakož i s postoji socialistických států na jednání o snížení ozbrojených sil a výzbroje ve střední Evropě.

I když byly v poslední době učiněny první významné kroky v procesu odzbrojování, vojenské přípravy imperialistických států pokračují v nezmenšené míře. Představitelé nejmilitantnějších kruhů na Západě se tak snaží eliminovat pozitivní působení zahájeného odzbrojovacího procesu a zachovat naději na získání vojenské převahy. To objektivně nutí členské státy Varšavské smlouvy udržovat své ozbrojené síly v takovém složení a na takové úrovni připravenosti, vycvičenosti a bojovschopnosti, aby je nikdo nemohl zastihnout nepřipraveny.

Politika Severoatlantického paktu se vyznačuje důslednou realizací linie koncipované v duchu americké vojenskostrategické koncepce „přímé konfrontace“. Její agresivní podstata se projevuje především v těchto směrech:

— Vychází z názorů, podle kterých se válka a válečná činnost posuzují jako možný nástroj řešení politických problémů a sporných mezinárodních otázek.

— Nemění se snaha o změnu poměru sil a vojenskostrategické rovnováhy mezi USA a SSSR a rovněž mezi NATO a Varšavskou smlouvou. Mění se však metody. Místo kvantitativní převahy je důraz kladen na kvalitativní převahu. Orientace na

kvalitu se projevuje v rozpracování dlouhodobých perspektiv obsáhlých programů vytváření a zavádění nových prostředků pro vedení ozbrojeného zápasu.

Národy světa se dnes a denně přesvědčují, že závažné problémy, které je tíží, není možné účinně řešit starými přístupy. Takové přístupy k řešení daných problémů dále komplikují mezinárodní situaci. Budování světa bez násilí, světa bez nebezpečí jaderné smrti vyžaduje upustit zastaralé představy o mezinárodních vztazích, zavrhnout překonané koncepce a doktríny a uplatnit nové politické myšlení v praktické politice, zejména těch států, které nesou hlavní zodpovědnost za mírovou budoucnost lidstva.

Požadavek nového politického myšlení se netýká pouze Sovětského svazu a ostatních socialistických států. Jsou to zejména hlavní imperialistické mocnosti, které jsou nejvíce zatíženy starými přístupy k mezinárodním událostem a které se uchylují k politice síly včetně hrozby možného použití jaderných zbraní. V jaderném a kosmickém věku z toho pro světový mír a uchování lidské civilizace vyplývá velice nebezpečí.

Vážnou překážku na cestě urovnání mezinárodních vztahů a odzbrojení mezi USA a SSSR představují americké plány militarizace kosmického prostoru, zejména vytvoření systému protiraketové obrany v rámci programu SDI.

V slách všeobecného určení Severoatlantického paktu je plánováno podstatné zvýšení jejich bojových možností v souladu s programem zvyšování konvenčního potenciálu bloku. Na 20 let jej zpracoval výbor pro vojenské plánování NATO. Přijat byl v prosinci roku 1985. Jde o hromadné vybavení pozemních vojsk vysoce přesnými zbraněmi ničení dalekého dosahu, které se svými účinky přibližují jaderným zbraním malé mohutnosti. Jinými slovy — je postaven úkol vytvořit takové možnosti a konvenční zbraně, jejichž použití ve válce povede k mimořádně ničivě formě bojové činnosti.

Základním východiskem válečných příprav NATO tedy zůstává vojenskostrategická koncepce „pružné reakce“, založená na kombinaci jaderného a konvenčního „odstrašení“. Za její hlavní současné změny je možné pokládat:

- přehodnocení významu a zvyšování připravenosti ozbrojených sil NATO na vedení konvenční války v Evropě,
- důraznější prosazování principu „úderu proti silám v hloubce“, který má také vést k aktivnějšímu pojetí „přední obrany“.

Takové jsou hlavní rysy a zaměření současné vojenské doktríny USA a NATO.

Proti snahám imperialismu, komunistické a dělnické strany a vlády našich států aktivizují své úsilí v boji za zmírnění mezinárodního napětí a přijímání opatření k tomu, aby naše snaha o zachování míru byla zabezpečena spolehlivou obranou.

Základem vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a národních doktrín jednotlivých členských států VS jsou požadavky obrany socialismu a míru a zajištění bezpečnosti národů. V těchto doktrínách se spojují a soustřeďují všechny podstatné vůdčí myšlenky a zásady, které se týkají účelu, úkolů, výcviku, výcviku a použití ozbrojených sil. Ministr obrany SSSR armádní generál D. T. Jazov připomíná, že jejich nejdůležitější vlastnost tkví v tom, že „jsou podřízeny plnění základního úkolu stojícího před lidstvem: odvrácení války jak jaderné, tak vedené konvenčními prostředky“.

V prohlášení o vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy, schváleném na zasedání Politického poradního výboru VS v Berlíně, je obsah pojmu vojenská doktrína členských států VS rozšířen a ještě více je zdůrazňován její obranný charakter. Vojenská doktrína tak představuje „systém základních názorů na odvrácení války, na vojenskou výstavbu a přípravu členských států VS a jejich ozbrojených sil na odražení agrese a na způsobu vedení ozbrojeného zápasu při obraně socialismu“.

Berlínský dokument se stal výrazem dalšího rozvinutí marxisticko-leninského učení o válce, míru a vojenství. Do vojenské doktríny členských států VS jsou dnes více zahrnovány zahraničněpolitické úkoly, zejména úsilí o snížení jaderné a konvenční výzbroje, zvýšení mezinárodní bezpečnosti, vytváření důvěry, snížení vojenských konfrontací a jině.

Bojová síla armády a její připravenost k vedení soudobé války je ve značné míře určována zejména v souvislosti s modernizací armády, kvalitami důstojnického sboru. Proto i pro vojenské školy platí plně požadavek 7. zasedání ÚV KSČ, že v oblasti přípravy kádru je nutné zabezpečovat neustálý růst jejich odborné úrovně, vyzbrojovat je novými teoretickými poznatky a dbát o rozvoj jejich praktických zkušeností.

Rostoucí složitost vedení ozbrojeného zápasu, rychlý vědeckotechnický pokrok a s tím související rozvoj zbraňových systémů a modernizace vojenské techniky zvyšují nároky na úroveň vojenskoodborné a technické přípravy posluhačů a žáků. Ta

musí být uskutečňována na základě nejnovějších poznatků vojenskoteoretického myšlení a vědeckotechnického rozvoje, v jejím obsahu musí být stále více uplatňovány nejnovější poznatky z rozvoje jednotlivých vědních oborů, zejména mikroelektroniky, laserové techniky, optoelektroniky a kybernetiky.

Naším cílem musí být příprava vysoce kvalifikovaných kádrů, které mají hluboké teoretické vědomosti, potřebné praktické návyky a dovednosti ve svém oboru, které jsou způsobilé organizovat bojovou činnost vojsk a velet vojskům, mistrně ovládat a využívat nejmodernější výzbroj a bojovou techniku a schopné dále zvyšovat svou politickou a vojenskoodbornou připravenost k plnění složitých a náročných úkolů vojskové praxe.

Správná je proto snaha o dosažení pozitivních změn především v organizaci výchovně vzdělávacího procesu a úpravě studia na vojenských školách, které se orientují na posílení praktické a metodické připravenosti budoucích velitelů, technicko-inženýrských a dalších odborných kádrů pro výkon funkcí u útvarů a na štitěch. Při naplňování tohoto úkolu byly realizovány požadavky vojsk, zkušenosti ze cvičení a poznatky z konzultací v sovětských vojenských školách.

V současné době je věnována značná pozornost praktické přípravě posluchačů a žáků k výkonu funkcí u vojsk. V celém procesu jejich přípravy se zvýšil podíl praktického výcviku v polních podmínkách a zaměstnáních s technikou. Zvýšila se metodická úroveň zaměstnání a jejich materiální zabezpečení. Posluchači a žáci získávají kvalitnější metodické návyky.

Přes řadu pozitivních výsledků dosažených v přípravě posluchačů a žáků k výkonu funkcí u vojsk se ukazuje, že absolventi mají nedostatky především v metodických znalostech připravit a vést praktický výcvik, organizovat ošetřování techniky a řešit otázky spojené s výchovou a péčí o podřízené podle základních řádů.

Intenzivněji je nutné prosazovat požadavky na rozšíření profilu absolventa školy, na zvládnutí všech typů vojenské techniky, kterými jsou vybaveny jednotky, jimž budou velet.

Proto je třeba dále cílevědoměji modernizovat obsah i metody přípravy posluchačů k realizaci těchto požadavků. V úvahu jsou brány i vyšší nároky na úroveň organizátorské a řídicí práce velitelů všech stupňů, na dovednosti cílevědomě plánovat, řídit a vyhodnocovat bojovou a politickou přípravu podřízených jednotek, na

potřebu všestranné materiálně zabezpečovat výcvik a organizovat ošetřování techniky a její provoz.

Do popředí vystupují i požadavky na psychickou připravenost vojáků na vedení soudobého boje. Proto je do výuky vojenskoodborných předmětů zaváděna psychologická příprava posluchačů a žáků, zaměřená ke zvyšování jejich psychické připravenosti. Ta vytváří předpoklady adekvátně jednat v zátěžových situacích bojové činnosti, překonávat nebezpečí, strádání a dlouhodobé psychické vypětí. Základní východisko přitom spočívá v obsahu jednotlivých zaměstnání a v dlouhodobém vyvádění posluchačů do vojenských výcvikových prostorů ke splnění náročných úkolů polní přípravy. Současně jsou připravováni správně metodicky vést výcvik tak, aby byla upevňována psychická odolnost jim podřízených jednotek správným zařazením zátěžových situací do výcviku. Učitelé jsou vedeni k využití speciálních výcvikových zařízení, která umožňují rozvíjet psychické funkce, potřebné ke kvalitní obsluze zbraní a složitě bojové techniky v modelovaných zátěžových situacích.

V tomto směru bylo nutné zahrnout do výuky problematiku psychologické přípravy posluchačů a žáků a ve výuce a výcviku prosazovat takové formy a metody, které ovlivňují vyšší kvalitu jejich metodické připravenosti. Více je uplatňována komplexnost polního výcviku, aby posluchači a žáci získali správné představy a vědomosti o organizaci a zabezpečení těchto zaměstnání.

Výcvik posluchačů a žáků ke splnění současných požadavků na budoucí výkon funkce je velmi náročný na čas. Kvalitních výsledků v odborné a metodické přípravě je možné dosáhnout jen tehdy, když každý posluchač a žák prakticky každý učební úkol několikrát procvičí s využitím techniky, a to v bojové sestavě. Proto je přístupováno k modernizaci obsahu přípravy absolventů komplexně tak, aby s vymezeným počtem hodin a bojové techniky došlo k výraznému zkvalitnění jejich připravenosti. Systematicky je prohlubována návaznost mezi předměty, jsou upevňovány mezipředmětové vazby a je využíváno možností aplikace odborných problémů ve všeobecně teoretických a inženýrských předmětech. Je zvyšován rozsah polní přípravy a ostatních aktivních metod výcviku na úkor verbálních zaměstnání. Je rozšiřován systém pravidelných nácviků s využitím trenažerů. Snahou je, aby některá cvičiště byla vybavena školní technikou, čímž by se výcvik ještě více přiblížil reál-

ným podmínkám boje bez přistavování bojových vozidel.

K dosažení kvalitnější přípravy je ve vojenských školách využíváno současného procesu modernizace základní učební dokumentace, která se opírá o progresivní názory a zkušenosti velitelů bojových útvarů, kteří nejlépe znají kvalitu absolventů vojenských škol.

Stanovené cíle přípravy absolventů není možné splnit jen v prostředí školy. Zkušenosti z práce s lidmi a technikou, odpovědnost za úroveň bojové a politické přípravy podřízené jednotky a schopnosti účelně organizovat a řídit její činnost je nutné získat především při dlouhodobém pobytu v reálných podmínkách bojového útvaru.

Proto za významný prvek modernizace obsahu výchovně vzdělávacího procesu ve vojenských školách jsou považovány stáže u vojsk. Zkušenosti potvrzují, že stáže mají kromě získaných praktických znalostí také rozhodující vliv na dotváření vztahů k vojenskému povolání.

Výchovně vzdělávací proces je ve vojenských školách zabezpečován kvalitní učební a výcvikovou základnou, která je plánovitě doplňována a modernizována. Důraz je položen na zabezpečení praktické přípravy vojenských kádrů.

Vojenské školy mají k dispozici moderní progresivní prostředky, trenážery včetně nejmodernější bojové techniky a mikroelektroniky. Vybavení umožňuje zvyšovat náročnost vyučování a výcviku a přibližovat je potřebám vojskové praxe. V racionálním využívání těchto zařízení je třeba vidět cestu vedoucí ke zvyšování efektivnosti a kvality přípravy kádrů vojenských škol.

Na realizaci výchovně vzdělávacího procesu při vytváření profilu absolventů vojenských škol se rozhodujícím způsobem podílejí příslušníci jejich velitelského a

pedagogického sboru. Úloha učitelů v tomto procesu je nezastupitelná. Kromě vlastní výukové činnosti se promítá v celé řadě stránek tohoto procesu, především při formování osobnosti posluchačů a žáků, při jejich získávání pro aktivní politickou, zájmovou a tvořivou činnost, při vedení k samostatnosti a osobní příkladnosti. Proto je věnována i velká pozornost přípravě učitelů vojenských škol, prohlubování jejich metodických zkušeností, zvyšování kvalifikace, zdokonalování jejich pedagogicko-psychologických znalostí, udržování těsného styku s praxí vojsk.

Ve vojenských školách máme vytvořeny potřebné podmínky k tomu, aby si posluchači a žáci mohli osvojit potřebné politické, právní, vojenskostrategické a vojenskooborné vědomosti, získali potřebné praktické návyky a dovednosti pro život důstojníka a praporečika v ČSLA.

Příprava ve vojenských školách je součástí vytváření profilu velitele a socialistické armády. Tato se však musí uskutečňovat po celou dobu výkonu funkcí, nepřetržitou osobní politickou a odbornou přípravou, včetně postgraduální přípravy. Vojenská škola nemůže dát přípravu na celý život vojáka z povolání, on sám musí o svou odbornou připravenost a schopnost velet a organizovat život vojsk dále pečovat.

Systém přípravy kádrů na vojenských školách je stabilizovaný, přitom natolik otevřený, že dovoluje reagovat na další požadavky v přípravě vojenských kádrů. Zkušenosti z práce absolventů vojenských škol potvrdily, že vojenské školy své poslání plní. Přesto však výsledky nejsou uspokojivé a je nutné hledat další cesty ke zdokonalování výchovy a vzdělání ke zlepšení zejména metodické a psychologické připravenosti absolventů a dalšímu prohlubování jejich schopnosti co nejdříve zvládnout nástupní funkce u vojsk.

Aktuálnost' diferencovanosti a konkrétnosti SPP pri výcviku vojsk

XVII. zjazd Komunistickej strany Československa, ktorého závery majú zásadný význam pre ďalší rozvoj našej socialistickej spoločnosti, s novou naliehavosťou zdôraznil nevyhnutnosť upevňovania obranyschopnosti našej socialistickej vlasti. Z toho vyplynula úloha pre ČSLA — ďalej zvyšovať bojovú a mobilizačnú pohotovosť pri dôslednom uplatňovaní poznatkov socialistickej vojenskej vedy a vedeckého rozvoja. Jedna zo základných ciest zvyšovania bojovej a mobilizačnej pohotovosti je výcvik, ktorého kvalita vo všetkých oblastiach bojovej a politickej prípravy musí zodpovedať požadovaným potrebám jej rastu.

Tento fakt postavil výrazne do popredia aj Celoarmádny stranický aktív zameraný na rozpracovanie a realizáciu záverov XVII. zjazdu KSČ v ČSLA. Ukázal, že za jednu z rozhodujúcich požiadaviek budúceho obdobia treba považovať dosiahnutie **rozhodujúceho obratu v intenzifikácii výcviku**, aby každé jednotlivé zamestnanie prinášalo maximálny efekt. Tejto požiadavke musí byť plne podriadená aj **úroveň stranickopolitickej práce (SPP)**, ktorej efektívnosť a účinnosť je podmienená okrem iného jej **diferencovanosťou a konkrétnosťou**. Tým usilovať o to, aby obsah, formy a metódy SPP boli na takej kvalitatívnej úrovni, kedy bude skutočne mobilizovať tvorivé sily ľudí, čo je určujúcou podmienkou postupu vpred. Čo v súvislosti s výcvikom rozumieme pod pojmom diferencovanosť a konkrétnosť SPP?

Pod pojmom diferencovanosť rozumieme rozdielnosť, odstupňovanosť SPP v jej ob-

sahu, formách, metódach a prostriedkoch, v intenzite a dĺžke časových intervalov pôsobenia na objekt, t.j. ľudí v súlade s ich vyspelosťou a potrebami vyplývajúcimi z úloh bojovej a politickej prípravy.

Pričom **pod konkrétnosťou** SPP rozumieme vecnosť, jej určitý presný obsah so zodpovedajúcimi formami a metódami pri postihnutí zvláštnosti až jedinečnosti individuí, skupín a kolektívov v konkrétnych situáciách. Tieto dva pojmy, ktoré vyjadrujú dve odlišné skutočnosti sú vo vzťahu dialektickej jednoty. Nemožno ich od seba oddeliť, jeden predpokladá druhý a naopak. Diferencovanosť SPP môžeme dosiahnuť iba jej konkrétnosťou, čiže určitým presným obsahom a tomu zodpovedajúcimi formami, metódami a prostriedkami. A naopak konkrétnosť SPP v svojej rczmanitosti vyplývajúcej z potreby riešiť konkrétne problémy výcviku vedie k diferencovanosti. Príčinu nevyhnutnosti organizovania diferencovanej a konkrétnej SPP pri výcviku treba vidieť v objektívne jestvujúcej deľbe práce, pri ktorej sa celková náročná úloha výcviku jednotky naplňuje čiastkovými úkonmi jednotlivcov, skupín a kolektívov. Tento fakt potom zákonite vyvoláva potrebu individuálneho získavania jednotlivých príslušníkov jednotky pre dôsledné vykonávanie činnosti pri výcviku v súlade s ich funkčným zaradením. Pre skutočné získanie konkrétnych ľudí pri vysokom tempe života možno efektívne dospieť iba diferencovaným a konkrétnym obsahom, formami a metódami SPP. Táto skutočnosť bola vyjadrená aj na Celoarmádnom stranickom aktíve na rozpra-

covanie a realizáciu záverov XVII. zjazdu KSC v ČSEA v referáte náčelníka HPS ČSLA generálplukovníka Jaroslava Kliču. „Potrebujeme štýl, ktorý znamená konkrétnosť, dôslednosť, starostlivosť prihladenú k názorom nás, premyslenú voľbu metód a koordináciu všetkých činností“.

V úsilí o dosiahnutie takéhoto štýlu práce musia výraznú úlohu zohrať politickí pracovníci útvaru a predovšetkým ZVP útvaru. Túto požiadavku doby musí v svojom úsilí veľmi starostlivo zvažovať v prvom rade tam, kde sa tvorí základ pripavenosti armády, čiže v podmienkach roty.

Akým spôsobom však naviesť diferencovanosť a konkrétnosť vplyvu SPP na výcvik v podmienkach roty?

Pod diferencovanosťou a konkrétnosťou SPP pri výcviku v podmienkach roty treba rozumieť predovšetkým takú metódu prístupu k ľuďom, ktorou účinne a efektívne ovplyvníme činnosť jednotlivých príslušníkov jednotky, pri poskytnutí zodpovedajúcej pomoci, vzhľadom na ich vypočetnosť a náročnosť úloh, ktoré z daného zamestnania uskutočňovaného v konkrétnej etape výcviku vyplývajú.

Minister národnej obrany ČSSR, armádnym generálom Milán Váciavík, na Celoarmádnom straníckom aktíve 27. 5. 1986 povedal: „Vo výchovnom a výcvikovom procese musíme podstatne upevniť funkciu veliteľov rôt, čiat a družstiev, ich nezastupiteľnú rolu, všestranne posilňovať ich autoritu, osobnú zodpovednosť za zverenú jednotku, sústavne a náročne ich viesť a citlivo hodnotiť“. Z toho vyplýva, že aj ZVP útvaru v rozvoji SPP na výcviku v rote položí dôraz do práce s veliteľským zborom roty. Hlavnú pozornosť treba venovať predovšetkým veliteľom rôt a ich zástupcom pre politické veci.

Vo vzťahu k veliteľom rôt treba vychádzať z toho, že sa jedná o významných činiteľov, ktorí zohrávajú prvoradú úlohu v dosahovaní rozhodujúceho obratu v intenzifikácii výcviku v rote. To zaväzuje do viesť ich k tomu, **aby pochopili a praktickou činnosťou plne naviedli rozhodujúce podmienky zabezpečenia vysokej kvality prípravy a priebehu výcviku.** Sú to:

- vysoká organizovanosť a pevný režim života v jednotkách,
- cieľavedomosť a systematickosť ideovo-politickej a vojenskej výchovy, osobitne veliteľského zboru,
- premyslené plánovanie výchovy a výcviku pri bezpodmienečnej záväznosti programu BPP a dôslednom uplatnení pedagogických a didaktických metód v praxi,

— zodpovedná a svedomitá príprava veliteľov na jednotlivé zamestnania v predmetoch BPP, ujasnenosť výchovno-vzdelávacích cieľov spojená s tvorivým prístupom k ich realizácii,

— premyslené efektívne využitie času, práce ľudí, techniky, zbraní a pridelenej učebnej výcvikovej základne, materiálneho a technického zabezpečenia zamestnania,

— vysoká úroveň organizácie a náročnosti výcviku spojená s aktívnou výchovou pracovníkov k rozvoju aktivity a iniciatívy vojakov,

— cieľavedomo riadená socialistická súťaž, systematicky organizovaná krátkodobá súťaž, účelne organizovaná kontrola, hodnotenie a pravidelné zverejňovanie výsledkov súťaže ako i popularizovanie najlepších skúseností,

— nepretržité zavádzanie vlastných pozitívnych skúseností do praxe a osvojovanie si zovšeobecnených skúseností Sovietskej armády a ďalších armád Varšavskej zmluvy.

Na dosiahnutie tohto cieľa ZVP útvaru využíva celý proces SPP a v ňom zvlášť základné formy politickej prípravy. Využíva aj ďalšie formy služobnej činnosti, ako zhromaždenia, veliteľská príprava, rozbor BPP a disciplíny, IMZ, sústredený výcvik vo VVP a pod. V rámci týchto foriem a mimo nich musí ZVP útvaru pôsobiť na veliteľov rôt osobne ako i prostredníctvom im nadriadených veliteľov. V aktívnej práci s veliteľmi rôt ZVP útvaru využíva aj silu osobného vplyvu politických pracovníkov útvaru a predovšetkým ZVP práporov.

Oveľa závažnejším problémom pre ZVP útvaru pri organizovaní diferencovanej a konkrétnej SPP zameranej na výcvik v rote je **riadenie ZVP rôt, ktorí presadzujú obsah SPP v praktickej činnosti v základnom realizačnom článku**, pričom spravidla disponujú najmenšími skúsenosťami. Tento fakt je závažným momentom v činnosti ZVP útvaru a musí ho viesť k otázke, kam zamerať svoju pozornosť vo vzťahu k ZVP rôt, aby bol pevným článkom politického aparátu na rozhodujúcom stupni v účinnom ovplyvňovaní vysokej úrovne výcviku. Očakáva sa od nich, aby sa rozhodujúcou mierou zúčastňovali na plnení cieľov jednotlivých zamestnaní organizovaním, riadením a osobným vykonávaním účinnej SPP. Prítom svoju činnosť musia preniesť do praktických zamestnaní, na cvičišť, strelnicu a do parkov, kde je najlepšia možnosť priamej práce s ľuďmi, teda do podmienok, v ktorých sa rodí skutočné bojové majstrovstvo vojakov. Očakáva sa, aby energicky vstupovali do

boja s nedostatkami, zľahčováním podmienok a s priemernosťou, zovšeobecňovali príkladnú prácu a skúsenosti najlepších veliteľov a kolektívov a získavali ostatných na ich nasledovanie. Aby skutočne naplňovali svoju úlohu profesionálneho pracovníka strany v armáde. Pritom treba dôsledne sledovať to, že práve v rôte sa musí predovšetkým prejavíť celé úsilie o diferencovanú a konkrétnu SPP, zameranú na skvalitňovanie výcviku. Tu je to najviac aktuálne, a nielen preto, že v rôte sa tvorí základ pripravenosti armády, ale i preto, že tu sú predovšetkým sústredení ľudia v dozrievajúcom a z hľadiska armádneho organizmu aj najcitlivejšom veku. Ľudia so svojimi rozmanitými záujmami, problémami, rôznym vzdelaním a rôznymi životnými a politickými skúsenosťami. Z týchto požiadaviek pre ZVP útvar vyplýva, že pomoc svojim podriadeným ZVP rôt najskôr poskytne predovšetkým rozhodným presadzovaním podmienok ďalšieho prehlbovania ich ideovo-teoretických a vojenských odborných znalostí a schopností ich tvorivo uplatňovať v svojej práci pri výcviku, s dôrazom na diferencovanú a konkrétnu prácu s ľuďmi. Z hľadiska reálnej praxe to znamená, **rozhodne presadzovať dôsledné realizovanie plánovaných úloh SPP v dennom živote jednotiek.**

Aby v rámci tohto SPP bola skutočne trvalou súčasťou prípravy a priebehu každého zamestnania bojovej prípravy. Tým okrem iného upevňovať a každého ZVP roty pocit osobnej zodpovednosti za aktívne naplňovanie svojho poslania v danom procese. Súbežne s tým presadzovať časové možnosti na osobnú prípravu ZVP roty pre plnenie daných úloh pri výcviku. V rámci tohto všeobecne smerovaného úsilia treba poskytnúť diferencovanú a konkrétnu pomoc každému, a aktívne sa tak pričiniť, aby v daných podmienkach každý prehlbil svoje kvality na úroveň potrieb dnešnej doby.

Z toho ale vyplýva ďalšia otázka. Akým spôsobom poskytovať takúto pomoc, keď ZVP útvaru vzhľadom na rozsah svojich funkčných povinností pri vysokom tempe života nemá možnosť osobne denne pracovať s každým. Nech už sú časové možnosti a osobné zaneprázdnenie ZVP útvaru akokoľvek presýtené, v každom prípade si musí vytvoríť dostatočné časové možnosti pre veľmi seriózne a dôkladné poznanie každého ZVP roty. Pre dosiahnutie takého poznania, ktoré mu umožní zo širokého okruhu ľudských vlastností vystihnúť u každého tie rozhodujúce zvláštnosti, ktoré určujú ich vzťah k práci a ku kolektívu svojej jednotky. Na zá-

klade toho potom prijímať konkrétne opatrenia na účinnú pomoc.

Osvedčené formy pomoci ZVP útvaru podriadeným ZVP rôt pre organizovanie SPP pri výcviku požadovanej kvality možno rozdeliť na formy kolektívneho charakteru a formy individuálneho charakteru.

Za osvedčené formy pomoci kolektívneho charakteru podľa skúsenosti z praxe môžeme považovať:

— obsahovo metodickú prípravu ZVP rôt pred začatím výcvikového roka a výcvikového obdobia,

— obsahovo metodickú prípravu ZVP rôt pred dôležitým zamestnaním, ako napr. vyvedením do VVP, taktickým cvičením, plavbou a pod.,

— príprava ZVP rôt na začiatku každého mesiaca organizovaná ZVP práporov,

— pravidelné vyhodnocovanie účinnosti vplyvu SPP na výcvik a podiel jednotlivých ZVP rôt na dosiahnutom stave po skončení etáp výcviku.

Formy pomoci individuálneho charakteru sa vyznačujú tým, že sú poskytované na mieste pracoviska určitého ZVP roty pri konkrétnej činnosti. Medzi osvedčené formy pomoci individuálneho charakteru patria:

— osobný podiel pri príprave a realizácii opatrení SPP v konkrétnom zamestnaní,

— individuálne konzultovanie so ZVP roty metodiky jeho činnosti pri plnení danej úlohy,

— bezprostredná pomoc v činnosti na danom zamestnaní (táto forma pomoci sa osvedčuje vo vzťahu k začínajúcemu ZVP roty, predovšetkým v uplatňovaní podielu pri spracovaní rozvrhu zamestnania).

Týmito formami pomoci tak individuálneho ako i kolektívneho charakteru treba postupne doviesť každého ZVP roty k samostatnosti a naučiť ich uplatňovať tvorivo účinný vplyv na úroveň výcviku zameriavaním osobnej pozornosti na:

1. Využívanie vojenskovochovných tém politického školenia mužstva a poddôstojníkov, využívanie foriem MPP najmä vojenskej schôdze a besedy k aktuálnym otázkam, ktoré využívať prostredníctvom dialógu veliteľa a ZVP roty s vojakmi, pri riešení konkrétnych otázok a problémov výcviku v ich jednotke, využívanie KVČ pre skvalitňovanie prípravy ľudí na výcvik.

2. Aktívny podiel pri príprave zamestnaní bojovej prípravy stanovením konkrétneho obsahu a foriem SPP s cieľom zabezpečiť dôsledné vykonávanie výcviku v náročných terénnych a klimatických

podmienkach pri maximálnom nasadení fyzických a psychických síl cvičiacich a s využitím všetkých parametrov bojovej techniky; dôkladne si ujasní obsah a formy práce s ľuďmi.

3. Morálny a politický stav svojej jednotky, na disciplinovanosť vojakov, na organizovanosť, iniciatívu a samostatnosť pri precvičovaní stanovených úloh; rešpektovanie ich pripomienok a námietok.

4. Príkladnosť komunistov, zväzáckych funkcionárov a ďalších členov bojového aktívu, jeho usmerňovanie a riadenie pri zamestnaní.

5. Pripravenosť veliteľov na zamestnanie, zvládnutie metódy jeho riadenia.

6. Vedenie najnižších veliteľov k účinnej politickej práci spolu s ďalšími členmi bojového aktívu a k využívaniu jednotlivých foriem masovej politickej práce.

7. Pomoc veliteľom pri tvorbe obsahového zamerania a organizačného zabezpečenia krátkodobých súťaží, ako i pri ich realizácii. Dôraz položiť na prácu s najlepšimi, využívať ich morálnu silu, pozitívny príklad a vojenské majstrovstvo ako vzor pre ostatných hodný pre nasledovanie.

8. Skutočné naplňovanie úloh výcviku v náročných podmienkach pri dodržiavaní bezpečnostných opatrení.

9. Zabezpečenie svojej jednotky agitáčne propagačným materiálom (vydávanie letákov a bleskoviek, zvsobebecňovanie príkladnej činnosti vojakov a veliteľov, komunistov, zväzáckov a agitátorov).

10. Materiálne a technické zabezpečenie a jeho využívanie pri výcviku.

Pre dosiahnutie uvedeného stavu treba pomoc poskytovať systematicky, cielavedomo, premyslene a s perspektívou. Pri tom treba neprestajne hodnotiť výsledky práce každého ZVP roty a účinnosť poskytovanej pomoci. Na základe takto získaných najnovších poznatkov, postupne, úmerne s rastom ich vyspelosti potom tvorivo prispôbovať obsah pomoci a postupne ju sriedať s kontrolou. V tomto procese výchovy ZVP rôt nemôže byť ZVP útvaru osamotený, ale musí do neho zapojiť aj ostatných politických pracovníkov útvaru. V prvom rade musí k tomu viesť ZVP práporov a ďalej využívať vplyv príslušníkov politickej skupiny útvaru pri aktívnej práci so ZVP rôt v príslušnej oblasti, za ktorú zodpovedajú.

ZVP práporov sa v tomto procese diferencovaného a konkrétneho vplyvu SPP na výcvik musia rozhodne realizovať v rámci dôsledného plnenia si funkčných povin-

ností a predseda práporného výboru SZM aktívnym ovplyvňovaním obsahového zamerania činnosti prápornej organizácie SZM tak, aby výcvik mal v nej svoje stále a pravidelné miesto. To sa musí plne odraziť v schopnosti oboch zaujať vždy efektívne miesto vo výcvikovom procese:

— mať vždy ujasnený obsah a formy práce s ľuďmi s dôrazom na diferencovanú a konkrétnu prácu s veliteľským zborom,

— v schopnosti analyzovať príčinné súvislosti daných javov, v rámci čoho kriticky konfrontovať vlastnú činnosť ako i účinnosť uplatnených metód a foriem vlastnej práce s dosiahnutými výsledkami.

Podstatne náročnejšie je uplatňovanie vplyvu SPP na kvalitu výcviku v rotách, kde nie sú ZVP. V týchto rotách sa osvedčuje pôsobiť jednak prostredníctvom odborných náčelníkov, ktorých na to ZVP útvaru pravidelne individuálne pripravuje (neformálne pri dennom osobnom styku s nimi), jednak prostredníctvom príslušníkov politickej skupiny útvaru. Nejedná sa o tú formu vplyvu, ktorá už bola spomenutá, ktorú príslušníci PSČ uplatňujú voči ZVP rôt (napr. P-ČOV cez činnosť ZO KSČ; P-PV SZM cez činnosť ZO SZM atď.).

Tu sa jedná o aktívnu prácu v konkrétnej rote, ktorou ZVP útvaru ich poverí stabilne na dlhšie časové obdobie a ich poslanie súvisí bezprostredne s aktívnou pomocou pri organizovaní SPP zameranej na výcvik v celku, nie iba v oblasti, ktorú bezprostredne riadia v rámci útvaru. Treba však dodať, že je nevyhnutné dodržať, aby sa v nijakom prípade nezaväzovali do riešenia odbornej problematiky a nenahradzovali tak odborných náčelníkov. Takže stojí otázka, v čom pomáhať veliteľom rôt? Predovšetkým:

— pri koncipovaní obsahu a tomu zodpovedajúcich foriem a metód SPP,

— pri príprave veliteľov čiat na vykonávanie SPP, dokedy a s akými úlohami zoznámíť vojakov svojej čaty formou krátkej, ale aktívnej besedy, čo uložiť agitátorom čiat pre ich prácu v danom týždni,

— pri príprave agitátorov a ostatných príslušníkov bojového aktívu roty s dôrazom na individuálnu prácu s vojakmi,

— pri práci straníckej skupiny a zväzáckej organizácie.

Aj v tomto prípade treba zvýrazniť, že formy SPP v rote sú rôzne, na ich konkrétne použitie nie je daná šablóna, čiže nemožno dať presný návod na ich použitie. O tom, kedy ktorú použiť, musí sa tvorivým myslením dopracovať sám veliteľ roty, v čom mu musí pomôcť k tomu po-

verený politický pracovník PSÚ. Týmto spôsobom ZVP útvaru rieši, okrem zabezpečenia priameho diferencovaného a konkrétneho vplyvu SPP na výcvik v danej

rote a vytvorenie systému pravidelnej a včasnej spätnej informácie o stave výcviku v danej rote a účinnosti SPP na dosahovaní jeho požadovanej kvality.

Zväčšovanie zložitosti výcviku a rozmanitosti činností pri jeho realizovaní vedie čoraz k väčšej diferenciacii. Preto sa rovnako aj SPP musí vyznačovať diferencovanosťou a konkrétnosťou pôsobenia. No postupná diferenciacia zvyšuje význam integrácie, tj. zjednocovania ľudí k spoločnému cieľu. V tom sa musí v konečnom dôsledku odraziť výslednosť pôsobenia SPP. To je limitujúce pre organizačnú aktivitu ZVP útvaru, čo sa musí predovšetkým prejavíť v riadení politického aparátu v celom procese realizovania úloh SPP. Práca politického aparátu preto nemôže byť súhrnom náhodných, navzájom nesúvisiacich opatrení, ale **musí byť hlboko**

ko premysleným súborom prísne usporiadaných a navzájom spojených postupov, ktoré treba vypracovať na základe dôsledného rešpektovania konkrétnych podmienok, ako aj špecifickej situácie a úloh stojacich pred útvarom a jeho jednotkami. Na zjednocovanie treba využívať pravidelne konané porady politických pracovníkov útvaru, na ktorých prejednávajú spoločné problémy, vyhodnocovať predchádzajúcu činnosť a zovšeobecňovať najlepšie skúsenosti. Na základe toho sa potom ujednocovať v prístupoch a činnosti pri organizovaní SPP pri výcviku, čo je jeden z dôležitých predpokladov postupu vpred.

70. výročí vzniku Československé republiky

Vyhlášení samostatného československého státu 28. října roku 1918 patří k nejvýznamnějším mezníkům novodobých dějin našich národů. Nejviastnějším smyslem a podstatou těchto dějin byl zápas za národní a sociální spravedlnost, za vyřešení nejzákladnějších problémů života pracujícího lidu.

Vytvořením společného státu Čechů a Slováků před sedmdesáti lety byl učiněn rozhodující krok k jejich národní svobodě a státní nezávislosti. Po staletých zápasech za právo na život, za národní existenci, za mateřský jazyk se Češi a Slováci jako dva nejbližší bratrské národy opět spojily v jednotném státním celku. Proto se 28. říjen roku 1918 tak hluboce vryl do paměti a povědomí lidu.

Vznik Československé republiky provází řada legend, které buržoazie záměrně vytvářela, podporovala a šířila, aby zastřela rozhodující význam revoluční aktivity dělnické třídy, krácející v čele širokých lidových mas v zápase za dosažení národní svobody a státní samostatnosti, zejména však vliv Velké říjnové socialistické revoluce na vývoj událostí vedoucích k vzniku Československa.

Je známou skutečností, že ani ti představitelé naší buržoazie, jimž mnozí historikové připsují jednoznačné zásluhy na vytvoření republiky jako T. G. Masaryk, E. Beneš a M. R. Štefánik neměli jasnou koncepci o územním a státoprávním uspořádání a vytvořili si ji až později pod vlivem probíhajících událostí. Dlouho však interpretovali rozdělení Rakousko-Uherska především jako oslabení Německa a zamezení jeho expanzivních plánů. Odtud vycházely všechny předválečné plány českých politiků nejen na federalizaci Rakousko-Uherska, ale i všechny ty plány na

zahraničněpolitickou orientaci francouzskou či ruskou, vždy však protiněmeckou. Značná část buržoazie původně o rozbití rakousko-uherské monarchie vůbec neuvažovala a své postoje k otázce spojení Čechů a Slováků v jednotném státě začala přijímat až pod tlakem lidových mas, ovlivněných idejemi Velké říjnové socialistické revoluce.

Mohutné stávky v posledních týdnech roku 1917 a v průběhu roku 1918 otřásly Rakousko-Uherskem více než válečné neúspěchy jeho armád na frontách. Byl to zejména leninský Dekret o míru, proklamující zásadu sebeurčení národů jako jednu ze stěžejních podmínek mírového uspořádání, jehož se dovolával český a slovenský národ, když se v mohutných stávkových bouřích hlásil o svou samostatnost.

Rakousko-Uhersko se rozpadlo v důsledku ostrých třídních, sociálních a národnostních rozporů, jejichž vyhraněnost zvyšoval pronikavý vliv Vítězného října a v něm zrozeného prvního dělnicko-rolnického státu. Byl to jeho příklad, který radikalizoval lidové masy a inspiroval je k řadě revolučních vystoupení na frontách i v zázemí. Toto lidové hnutí vedlo v českých zemích ještě před skončením války k 14. říjnu roku 1918, kdy lid v čele s dělnickou třídou v průběhu generální stávky proklamoval vytvoření národně a sociálně spravedlivé Československé republiky. Ono vedlo později také k Martinšské deklaraci, v níž Slovenská národní rada, která podobně jako Národní výbor v českých zemích vystupovala jménem svého národa, proklamovala rozchod s Uherskem a přihlásila se jménem slovenského národa k společnému státu Čechů a Slováků.

Československá republika tedy vznikla před sedmdesáti lety z vůle a z boje našeho lidu. Nevybojovaly ji čs. legie ani to nebyl „dar prezidenta Wilsona Československému národu“ za údajnou oddanost ideálům „svobodného“ světa, jak nám to někteří ještě dnes rádi namlouvají. Lloyd George, tehdejší britský ministerský předseda po letech sám přiznal, že dohodové mocnosti neměly v úmyslu rozdělit Rakousko-Uhersko, že však „dříve, než mohly uvažovat o míru s Rakouskem, byly konfrontovány s hotovým a nezvratitelným faktem“.

Vznik společného státu Čechů a Slováků vytvořil příznivější podmínky pro další vývoj jejich národního života. Dalekosáhly význam mělo také to, že dělnická třída a pod jejím vedením všichni pracující získali širší prostor pro vlastní zápas za naplnění sociálních a politických požadavků. To byl výrazný dějinný pokrok v porovnání s podmínkami v polofeudální, militaristické monarchii. Ovšem i tento pokrok byl historicky podmíněn.

Fakt, že sociální demokracie, tehdy nejmasovější a nejsilnější politická strana nebyla schopna postavit se do čela národně osvobozovacího boje, že tu ještě nebyla vskutku revoluční strana leninského typu, umožnil buržoazii zmocnit se vedení probíhající národní a demokratické revoluce a využít jejich výsledků ve svůj prospěch. To jí umožnilo zvítězit i v rozhodujícím střetnutí o politickou moc v republice. Vládnoucí silou ve státě se stala česká buržoazie. Slovenská buržoazie se na státní moci podílela v omezeném rozsahu. Politicky i hospodářsky zaujímala druhořadé postavení.

Československá republika byla od svého vzniku státem buržoazním. Její třídní charakter znemožňoval sociální osvobození pracujících a vyřešení základních problémů existence obou národů. **Rozpor mezi buržoazií a dělnickou třídou se stal rozhodující dominantou celého dalšího vývoje republiky.**

Základním předpokladem zajištění panské buržoazie v novém československém státě bylo vybudování spolehlivého mocenského aparátu. Česká buržoazie se rozhodla v maximální míře využít monarchistickou státní mašinerii. Již první zákon z 28. října roku 1918 stanovil, že všechny dosavadní zákony a nařízení zůstanou v platnosti a že staré administrativní správní instituce budou pokračovat ve své činnosti. Národní výbor převzal „osvědčený“ policejní a četnický aparát. Národní výbory v okresech a v obcích, jež se vytvářely za široké účasti lidu ve dnech

převratu, byly s velkým spěchem již v prosinci roku 1918 rozpuštěny.

Rozšířením Národního výboru na základě volebních výsledků z roku 1911 vzniklo již v listopadu roku 1918 Prozatímní národní shromáždění, které zvolilo prezidentem republiky T. G. Masaryka, kolem jehož osoby se později zformovala tzv. skupina Hradu, která představovala hlavní politickou oporu buržoazně demokratického zřízení. Předsedou první vlády republiky byl jmenován vůdce národně demokratické strany Karel Kramář. Jejími členy se stali také zástupci sociální demokracie a národních socialistů.

Už tato první vláda tzv. všenárodní koalice, aby otupila ostří revolučního hnutí, zejména dělnické třídy, přijala řadu demokratických a sociálních opatření. Byla uzákoněna svoboda shromažďování, svoboda projevu, tisku, organizování i svoboda stávková. Zákonem byla potvrzena osmihodinová pracovní doba, státní podpora v nezaměstnanosti i další sociální opatření. Přirozeně, legalizovala se pouze ta opatření, jež si lid vybojoval v období první revoluční vlny.

Jestliže mocenskopolitický systém vládnoucí třídy takto rozšiřoval demokratická práva a svobodu občanů, nebylo to nikdy výsledkem porozumění buržoazie pro potřeby pracujících, ale vždy to byl jen výsledek trvalého boje a tlaku lidových mas, výsledek ostrých sociálně revolučních procesů.

Protože však moc zůstala v rukou buržoazie, tužby lidu, aby se Československá republika stala také státem sociálně spravedlivým, splněny nebyly. Dělnická třída ještě neměla dostatečné zkušenosti, aby probíhající národně demokratickou revolucí mohla převést v revoluci socialistickou. Pravicové vedení sociální demokracie má velkou odpovědnost za to, že nebyly využity ony příznivé vnitřní i mezinárodní podmínky pro rozvoj revolučního hnutí v zemi. Bezprostředně po vzniku samostatného státu, kdy na široké lidové vrstvy nejvíce doléhaly důsledky války a buržoazie tvrdě upevňovala své pozice na úkor pracujících, se vedení sociální demokracie naopak snažilo oslabit jejich politickou aktivitu. Tuto svoji historickou zradu na zájmech naší dělnické třídy dovršilo pravicové vedení sociální demokracie aktivní účastí na potlačení jejího revolučního vystoupení v prosinci roku 1920, kdy se definitivně rozhodlo o charakteru státu jako republiky buržoazní, která se stala na celé čtvrtstoletí nerozlučnou součástí světové soustavy kapitalismu. V situaci, kdy se Evropou probíhaly mohutné revo-

luční vlny, dosáhla západní buržoazie svého cíle, aby u nás zvitězila takový režim, jenž by byl spolehlivým článkem pevné hráze proti všude pronikajícím idejím Velké říjnové revoluce.

Žel, v naší historii je mnoho důkazů, že vládnoucí buržoazie plnila tento úkol s maximální horlivostí. Tato horlivost, demonstrována především T. G. Masarykem a E. Benešem, se projevovala od samého začátku v zásadně odmítavém postoji vůči mladému sovětskému státu. Jejich stoupenčí však neodmítali prvý stát dělníků a rolníků pouze platonicky v duchu Masarykových humanitních ideálů, ale naopak, pod praporem těchto ideálů vojensky vystoupili za pomoci československých legií v Rusku proti sovětské moci. Pod stejnými hesly „svobody“ a „mrvnosti“ v roce 1919 bezohledně potlačili Slovenskou republiku rad a pomohli silám mezinárodní reakce v krvi utopit Maďarskou republiku rad.

Skutečnost, že buržoazní Československo bylo jedním z posledních států, který až do roku 1934 tvrdě odmítal vzít na vědomí existenci Sovětského svazu, přetrvávání uведенého předsvědčení a protisovětskou orientaci čs. buržoazie jednoznačně potvrzuje.

Nejdůležitějším předpokladem mocenského upevnění nové státní struktury po 28. říjnu roku 1918 bylo vytvoření ozbrojených sil. Pokud šlo o policii a z části i četnictvo Národní výbor v podstatě převzal až na výjimky celou organizační strukturu.

Prvními ozbrojenými jednotkami, které zajišťovaly politickou moc Národního výboru po 28. říjnu byly jednotky dobrovolníků, v nichž hrály důležitou úlohu sokolské oddíly. V Praze bylo zřízeno vojenské zemské velitelství, jemuž bylo svěřeno velení nad všemi ozbrojenými jednotkami nového státu a krátce poté vrchní vojenské velitelství.

Skutečnost, že první československá vláda převzala celý mocenský aparát Rakousko-Uherska, znamenala také převzetí jeho vojenského aparátu, jenž se postupně přizpůsoboval novým teritoriálním a mocenským podmínkám. Již 15. listopadu roku 1918 vzniklo ministerstvo národní obrany v čele s V. Klobáčem, které převzalo úkoly předešlých orgánů — výboru národní obrany a zejména vrchního vojenského velitelství. Vláda však převzala také základní rakouské branné zákony a celý systém velitelství a náhradních těles.

První prozatímní ústava republiky určila, že nejvyšším orgánem vojenské velitelské moci je prezident republiky jako

vrchní velitel československé branné moci. Na počátku roku 1919 byly vytvořeny Vojenská kancelář prezidenta republiky a jako orgán všeobecného dohledu generální inspektorát. Pro úkoly povšechné přípravy obrany státu byl vybudován při ministerstvu národní obrany hlavní štáb.

V prvních měsících po 28. říjnu byla vojenská síla Československé republiky malá. Přes existující nadšení z nabyté národní svobody nebylo snadné získat po čtyřech letech ukrutné války, jež si vyžádala obrovské oběti na lidských životech, mladé muže pro vojenskou službu. Proto vláda republiky vkládala velké naděje do vojáků vracejících se ze zahraničí, především z Itálie a Francie. Velmi spoléhala také na pomoc států vítězné Dohody.

Již počátkem listopadu roku 1918 jednal čs. ministr zahraničních věcí E. Beneš v Paříži o vyslání francouzské vojenské mise, která měla výstavbu jednotné československé armády organizovat.

Na základě smlouvy o postavení francouzské vojenské mise podepsané 20. ledna roku 1918 bylo stanoveno, že náčelník mise bude zároveň náčelníkem hlavního štábu československé armády. Tak byl v červnu roku 1919 nejvyšším velitelem československé armády jmenován náčelník francouzské mise generál Maurice Pellé.

V důsledku uvedených skutečností další **vývoj československé armády probíhal bezprostředně pod francouzským vlivem.** Už 1. října roku 1919 se zvýšil i početní stav mise, a to na 147 důstojníků a 202 poddůstojníků a mužstva. V létě roku 1920 působilo na ministerstvu národní obrany a v hlavním štábu 35 francouzských generálů a důstojníků a 66 poddůstojníků. Přimo u vojsk působilo 12 generálů a 28 důstojníků a 40 poddůstojníků, hlavně na zemských velitelstvích a velitelstvích divizí. Francouzští generálové a vysocí důstojníci byli jmenováni zemskými veliteli a veliteli divizí. Na vojenských školách a kursech bylo 31 důstojníků a 88 poddůstojníků. Francouzská vojenská mise měla ve svých rukou prakticky celé vedení československé armády.

Skutečnost, že příslušníci francouzské vojenské mise nepodléhali disciplinárně československým vojenským orgánům, vedla k jejich nadřazenosti a z ní pramenící nerovnoprávnosti a mnohdy i ke sporům, jež přetrvávaly až do roku 1925, kdy bylo rozhodující postavení mise podstatně omezeno a v některých směrech až do skončení její působnosti v Československu. Velmi negativně působil např. fakt, že platy francouzských důstojníků, generálů a všech

příslušníků vojenské mise byly více než sedmkrát vyšší než platy domácích československých důstojníků a generálů.

Vliv francouzské vojenské mise byl určující už při přípravě branného zákona č. 193/20 z 19. března roku 1920. Přijatý branný zákon určil všeobecnou brannou povinnost pro všechny občany. Mírový stav armády měl činit 150 000 mužů. Doplnovací systém byl převzat z bývalého Rakousko-Uherska. Vliv francouzské armády se projevoval především v organizaci, ve vnitřním členění štábů a ve vojenském školství československé armády. K budování „branné soustavy Republiky československé na podkladě miličnickém“, jak to bylo zakotveno v paragrafu 1 branného zákona, za celou dobu trvání buržoazního Československa nikdy nedošlo. Organizační prvky československé armády byly určeny různými řády a předpisy, zejména základním organizačním řádem Org-102 z roku 1920.

Výstavba a celý vývoj armády plný provizorií a různých, hlavně organizačních improvizací, se uskutečňovaly v době, kdy na mnoha místech československého území probíhaly intenzivní válečné akce, zejména na Slovensku, v oblastech československo-maďarského a československo-polského pohraničí. Značně složitá byla i situace v pohraničí českých zemí.

Buržoazní vláda už od roku 1919 uznala za potřebné připravit a neustále upršňovat plány na použití armády také proti „vnitřním“ nepokojům. Tam, kde se zjišťovalo, že se vojačí více s místním obyvatelstvem, jako tomu bylo například na Kladně, začal hlavní štáb československé armády vojenské posádky postupně vyměňovat.

Velmi brzy se začalo také intenzivně pracovat na zdokonalování různých orientačních předpisů a připravovaly se plány vlastních vojenských asistencí při různých příležitostech. Případů, kdy vedle četníků stáli i vojačí se zbraní v ruce proti stávkujícím či hladovým nezaměstnaným v letech masarykovské demokracie nebylo málo.

Základní úkol bezprostředně po 28. říjnu roku 1918 i v letech následujících spočíval v budování jednotného armádního organismu, jenž by sloužil bezvýhradně třídním zájmům domácí buržoazie a imperialistickým, zejména protisovětským cílům západních kapitalistických států. Tuto její úlohu a její poslání v celém období existence buržoazní republiky výstižně vyjádřila již důvodová zpráva k brannému zákonu z 19. března roku 1920, v níž se

pravilo: „Pro naše spojení, jichž získání bude cílem naší zahraniční politiky, budeme mít jen tehdy hodnotu, jestliže budeme disponovati hotovou stálou armádou.“ Této zásady se buržoazie při budování armády vždy pevně držela.

Celý meziválečný vývoj Československé republiky prokazoval třídní podmíněnost tohoto státního celku. Zájmy vládnoucí buržoazie se stále více dostávaly do rozporu se zájmy lidových vrstev, zejména dělnické třídy. Za celých dvacet let její neomezené moci se jí však nepodařilo vyřešit žádnou ze základních otázek existence našich národů.

Nejvíce zůstala dlužna řešení sociální otázky. Růst bohatství na jedné straně, vykořisťování, nezaměstnanost, bída a hlad na straně druhé vedly po čas celé existence republiky k neustálým sociálním konfliktům.

Vládnoucí buržoazie nebyla schopna dořešit ani národnostní otázku, popíráním svébytnosti slovenského národa a hlásáním tzv. českoslováckismu.

Buržoazie nakonec nebyla schopna zajistit ani mezinárodní bezpečnost republiky. Orientaci zahraniční politiky Československa na vedoucí kapitalistické mocnosti, při které vždy dávala přednost zájmům svým před. zájmy, národnými zájmy lidu, přivedla po postupném rozkladu versailleského systému republiku v roce 1938 k Mnichovu, jehož 50. výročí jsme si také připomínali, a nakonec k likvidaci.

Politika buržoazie, která se v roce 1918 chopila moci v zemi tak vedla k národním katastrofám, k nacistické okupaci.

Porážka fašismu a osvobození Československa Sovětskou armádou a domácími vlasteneckými silami v čele s komunisty, vytvořily podmínky pro obnovení československého státu na nových, skutečně demokratických základech.

Důslednou politikou zkušené a jednotné dělnické třídy a komunistické strany se podařilo po skončení 2. světové války vytvořit lidově demokratický stát s orientací na spolehlivé zahraniční partnery a vybudovat odpovídající státní aparát včetně armády. V krátké době se podařilo dělnické třídě naplnit záměr Košického vládního programu a uskutečnit pro lid to, co se nepodařilo za celou dobu existence předmnichovské republiky.

Vstup Československa na cestu budování socialismu v únoru roku 1948 zahájil novou etapu v jeho dějinách. Za čtyři desetiletí této cesty zvětšil náš pracující lid pod vedením Komunistické strany Československa hospodářský potenciál země, do-

sáhl vynikajících úspěchů ve vědě, kultuře a ve všech oblastech života společnosti.

Díky důsledné leninské národnostní politice Komunistické strany Československa se dále upevnilo přátelství a spolupráce obou bratrských národů a všech národností Československa, spojených v jednotném federativním socialistickém státě na základě ústavního zákona o čs. socialistické federaci, přijatého před dvaceti lety — 27. října roku 1968.

Sedmdesáté výročí vzniku Československé republiky si připomínáme uprostřed činorodé práce, kterou rozvíjíme při realizaci programu XVII. sjezdu KSČ a plnění náročných úkolů přestavby. Úspěchy, jichž jsme dosáhli při budování a rozví-

jení socialistické společnosti, nás naplňují hrdostí. Teprve v socialistickém Československu, jehož samostatnost a nezávislost jsou spolehlivě zajištěny spojenectvím se Sovětským svazem a ostatními socialistickými státy, se vytvořily optimální podmínky pro pokojnou mírovou práci, všestranný rozvoj a šťastný život nejširších vrstev našeho lidu.

Vznik samostatného československého státu v říjnu roku 1918 byl událostí, která znamenala velmi důležitý předěl v životě našich národů, všeho našeho lidu. Sedm desetiletí, jež od té doby uplynula, byla nejen obdobím dramatických zápasů, ale jsou také bohatým zdrojem poučení pro současnou i příští generace.

VOJENSKÁ DOKTRÍNA A DALŠÍ ROZVOJ OPERAČNÍHO UMĚNÍ I PŘÍPRAVY VOJSK

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy, která má důsledně obranný charakter, skýtá velké politické výhody v tom, že realizuje všechny možnosti k odvrácení války. Avšak skutečnost, že agresor současně získává určité strategické výhody, že může podle svého uvážení zvolit vhodný moment k zahájení agrese, prostředky a způsoby napadení i využít překvapení, poskytují obsahu základního principu vedení soudobé operace a vševojskového boje — **stálé vysoké bojové pohotovosti svazů, svazků, útvarů a jednotek nové rozměry a kvalitu.**

Tato skutečnost vyžaduje přijmout opatření ke zvýšení bojové pohotovosti a operačních možností především svazků prvního operačního sledu tak, aby tyto byly připraveny a schopny odrazit nenadálé napadení nepřítel, zabránit proniknutí jeho úderných uskupení do hloubky našeho území, a to do doby úplného operačního rozvinutí sil a prostředků. Uskutečněním protiúderů a protiztečí vytvořit podmínky pro přechod do rozhodného protiútku.

Historické zkušenosti, především z druhé světové války, nás učí, že řešení těchto otázek mělo vždy mimořádný vliv na průběh počátečního období války a v řadě případů i na její konečné výsledky. Tak např. pro válečné tažení proti SSSR zahájilo fašistické Německo po porážce Polska (již od července roku 1940) předsunutí sil přikrytí a od února roku 1941 soustřeďování hlavních sil, což představovalo 140 německých a 30 satelitních divízi za rozsáhlého politického, strategického a operačního maskování. Zaujímání východích prostorů pěšími divizemi bylo zahájeno 12 dnů a tankovými divizemi 4 dny před zahájením agrese. Tyto divize byly přisunuty ke státní hranici poslední noc před započatím útoku. Tím se podařilo fašistickému Německu zahájit válku překvapivým úderem předem rozvinutými hlavními silami.

Naproti tomu sovětské velení v souladu s předválečnými představami počítalo, že obě strany zahájí bojovou činnost jen částí sil a že na završení strategického rozvinování obou stran bude zapotřebí nejméně dvou týdnů. Sovětské velení bylo přesvědčeno, že po tuto dobu budou síly přikryty schopny plnit stanovené úkoly, což vytvoří potřebné podmínky pro rozvinutí druhého strategického sledu k vykonání odvetného úderu na nepřítel.

Tento zámysl byl beze sporu možný, avšak v době, kdy fašistické velení **soustřeďovalo hlavní síly v přihraničním prostoru**, již neodpovídal konkrétně vytvořené situaci.

Z **poučení** uvedeného krátkého historického příkladu **vyplývá**, že teorie a praxe této otázky nemůže být založena jen na jedné variantě možného zahájení války a v souvislosti s tím i na jednom způsobu přechodu z mírového na válečný stav.

Z těchto pohledů má důležité úkoly marxisticko-leninská vojenská věda. Vždyť poprvé v dějinách **mají ozbrojené síly zabránit válce** a důsledně rozpracovat tento úkol ve všech jeho aspektech.

Domnívám se, že vytyčené požadavky vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy (VS) spolu s kvalitativními změnami ve všech oblastech vojenství v důsledku vědeckotechnického rozvoje budou vyžadovat řešení problémů především v následujících **směrech**:

- podrobně rozpracovat otázky přechodu z mírového na válečný stav; v prvé řadě řešit otázku, jak v podmínkách parity používat ozbrojených sil k zabránění války; zvrátit ještě do zahájení agrese iluzi imperialismu o snadném vítězství,
- vyjevit zákonitosti a cesty přípravy nejen vojsk, ale celého národního hospodářství k obraně socialistických vymožeností v nových podmínkách,
- rozpracovat otázky přípravy a úspěšného vedení obranných operací na počátku války.

Nové způsoby posouzení bude zapotřebí prosadit v bojové a mobilizační pohotovosti. Nejnovější poznatky získané ze cvičení Sojuz-87 i řada opatření operační přípravy v tomto výcvikovém roce svědčí o tom, že k úlohám, které je nutné řešit v celé této oblasti, především **patří**:

- zvýšení efektivity všech sil a prostředků průzkumu ke včasnému zjištění zámyslu nepřítel zahájit agresi a k přijetí odvetných opatření,
- zdokonalování metod přechodu z mírového na válečný stav s cílem zvýšit skrytost činnosti a nedovolit nepříteli dosáhnout iniciativy a překvapení,
- zvyšování připravenosti velitelů a štábů k řešení otázek skrytého přechodu z mírového na válečný stav,
- zdokonalování systému bojové a politické přípravy, včasného operačního rozvinutí vojsk a jejich rozhodného a organizovaného vstupu do bojové činnosti,
- zvyšování úsilí v mistrovském zvládnutí techniky a zbraní vojsky s plným využitím jejich bojových možností.

Naléhavá potřeba, aby vojska v podmínkách parity na jedné straně, ale i vzrůstajících možnostech nepřítel zahájit agresi v důsledku nové kvality konvenčních zbraní soudobými nebezpečnými formami na druhé straně, **vyžaduje**:

- řešit otázky zvýšené bojové pohotovosti a možností vojsk prvního operačního sledu tak, aby tyto byly schopny a připraveny odrazit nenadálé na-

padení nepřítele, zmařit proniknutí jeho úderných uskupení, vytvořit podmínky pro úplné rozvinutí ozbrojených sil a pro přechod do rozhodného protiútoky,

— zdokonalovat organizační struktury a udržovat bojové možnosti vojsk stálé pohotovosti tak, aby nezaostávaly v těchto otázkách za pravděpodobným nepřítelem,

— řešit vzniklé disproporce mezi rozvojem některých druhů vojsk, nově rozdělit úsilí a upřesnit způsoby součinnosti mezi nimi při vedení první operace na počátku války,

— zkvalitnit celý systém velení s širokým využitím automatizovaných prostředků i výpočetní techniky a v návaznosti na ně sjednotit práci velitelů a štábů na operačním i taktickém stupni.

Tyto otázky a především skutečnost, že hlavním způsobem bojové činnosti ozbrojených sil v počátečním období války budou odvetná opatření k odražení agrese, vyžadují **prosadit do myšlení velitelů i štábů vzrůstající roli obrany a vymýtit představu, že tento druh bojové činnosti, zvláště na počátku války bude pouze pomocný.**

Domnívám se, že k tomu je především **nutné:**

— učít velitele i štáby organizovat a budovat obranu s důsledným využitím terénu, palebných možností vojsk a s plným respektováním kapacit operačních i taktických směrů,

— připravit velitele a štáby svazků a útvarů prvního sledu k organizování obrany v prostorech předpokládané bojové činnosti s cílem poznat terén z hlediska jeho maximálního využití,

— naučit je v duchu požadavků bojových řádů uplatňovat efektivnost a komplexnost palebného ničení nepřítele a důsledně procvičovat aktivnost obrany,

— zdokonalovat metodické schopnosti velitelů organizovat a řídit komplexní polní výcvik zaměřený k vedení obrany s maximálním přiblížením ke skutečným bojovým podmínkám.

Článkem jsem chtěl přispět (některými svými názory) do diskuse, která na stránkách našeho časopisu právě probíhá k problematice, jež vyplývá z vypracování doktríny obranného charakteru. Zdůrazňuji, že prosazení požadavků vojenské doktríny do konkrétních opatření a praktické činnosti je možné jen za podmínek, kdy každý velitel, náčelník, politický pracovník si hluboce ujasní úkoly, které pro něho vyplývají.

Členské státy Varšavské smlouvy se zasazují o realizaci odzbrojovacích opatření, ale přitom jsou nuceny udržovat své ozbrojené síly v takovém složení a na takové úrovni, které by jim umožnily odrazit jakýkoli vnější útok proti kterémukoli členskému státu smlouvy.

(Zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy. Berlín 28. a 29. května 1987.)

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z OPERAČNÍ PŘÍPRAVY V ZIMNÍM VÝCVIKOVÉM OBDOBÍ

Vysvětlení zásadních tezí vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy podstatně ovlivnilo jednotlivá opatření přípravy velitelů, štábů a vojsk. Především bylo potřebné věnovat hlavní pozornost **odrážení agrese a vedení obranné operace**, které vyplývají ze vzrůstajících možností nepřítele k jejímu uskutečnění novými nebezpečnějšími formami. Soustředit se na přípravu k dlouhotrvající konvenční válce za použití vysoce přesných zbraní, ale současně neoslabovat pozornost k vedení války za použití jaderných zbraní.

Došlo také ke změnám v novém přístupu k řešení otázek **bojové pohotovosti**. Dosavadní stereotyp řešení přechodu štábů a vojsk do plné bojové pohotovosti vyhlášením jejich jednotlivých stupňů byl zaměněn postupným výběrovým přechodem, kde hlavní roli mají svazky a útvary, které plní rozhodující úkoly. Byly procvičovány i možnosti skrytí těchto opatření před nepřítelem. Dále jsou přijímána opatření ke zvýšení bojových možností vojsk prvního operačního sledu s důrazem na pohraniční svazky, útvary a některé útvary druhů vojsk a služeb.

Přehodnotili jsme požadavky na **plánování, organizování a vedení obranné operace** s cílem připravit k této činnosti štáby a vojska již v míru. V podmínkách západního válčiště je nezbytné budovat a vést obranu tak, aby nepřítel utrpěl rozhodující porážku již na počátku války a nedopustit větší ztrátu vlastního území. Naopak vytvořit podmínky pro přenesení bojové činnosti na území nepřítele. K tomu připravit silné první sledy schopné odrazit útok nepřítele s využitím ženižního budování terénu a také dostatečně silné druhé sledy a zálohy schopné i za použití vysoce přesných zbraní provést rozhodující údery, způsobit nepříteli ztráty, splnit cíle obrany a zabezpečit předpoklady pro přechod do útočné činnosti. K tomu bylo zapotřebí vypracovat nové normy, zásady a změnit vžitě metody plnění některých úkolů.

Do jaké míry se nám to podařilo splnit, potvrzují zkušenosti z některých opatření operační přípravy.

Především byly procvičovány otázky **postupného zvyšování bojové pohotovosti štábů a vojsk**. Nedostatečně však byly řešeny požadavky skrytí nebo i dezinformace nepřítele o přijímaných opatřeních. K tomu bude nezbytné si uvědomit, že tuto činnost je nutné řídit vždy direktivně podle předem vypracovaného plánu, který je však zapotřebí v souvislosti se situací nepřítele upřesňovat.

Celý přechod vojsk z mírového na válečný stav není možné skrýt. Lze však skrýt některé dílčí úkoly, jako např. částečné doplnění, které nepřesahuje běžnou mírovou činnost vojsk. Přitom skrýt tato opatření je nezbytné nejen před nepřítelem, ale i před vlastními vojsky, pro která to musí být běžně vykonávaná výcviková činnost, jako např. stmelovací cvičení nebo pomoc v národním hospodářství. Důraz je nezbytné věnovat věrohodnosti plnění těchto úkolů.

Současně se zvyšováním bojové pohotovosti štáby procvičovaly i **upřesňování dokumentace** v souladu s přípravami nepřítele k zahájení agrese. Vztáhá metoda zpracování dokumentace cvičícími štáby ještě před zahájením vlastního cvičení je výhodná. Umožňuje důkladně procvičit (formou štábního nácviku) plánování operace, seznámit se se situací, číslováním a složením podřízených svazků a útvarů i pravděpodobného nepřítele a zaměřit odpovídajícím způsobem svoji přípravu ještě před cvičením.

Řídící zaměstnání má možnost poznat podřízený štáb a rovněž usměrnit jeho přípravu ke kvalitnímu splnění úkolů. Kromě toho analýza přijatého rozhodnutí s předvídáním jeho možného upřesnění na základě vývoje situace umožňuje včas a kvalitně připravovat další rozehru bojové činnosti. Nemalou výhodou je i skutečnost, že doba vyčleněná na vlastní cvičení není odčerpávána plánováním operace a vytváří podmínky pro důkladnější procvičení otázek jejího vedení.

Zkušenosti získané z těchto opatření operační přípravy dokazují, že při plánování nebo jeho upřesňování se projevují **nedostatky**, které spočívají zejména v malé hloubce **ujasnění úkolu a hodnocení situace**, jejichž důsledkem je přijímání málo promyšlených rozhodnutí, jednoznačných zámyslů použití sil nepřítelem, zaujímání lineární obrany bez soustředěného hlavního úsilí a jeho správného grafického i textového vyjádření. Potvrzuje se, že **rozhodnutí** velitele v současných podmínkách omezení času při jeho přípravě musí být kolektivní prací hlavních funkcionářů daného stupně velení. K jeho přijetí je potřebné využívat výpočetní techniku, vždy zvažovat několik variant a přijmout tu, která umožňuje efektivně splnit stanovený úkol.

V některých případech se stává, že **náčelníci druhů vojsk a služeb** více pracují na sebe a méně ve prospěch velitele. Důsledkem jsou opožděné a často i nepřesné příspěvky do grafické i textové části rozhodnutí, které by mohly mít i nedozírné následky. Příčinou tohoto nedostatku je i často malá vnitřní sladěnost práce štábu i uvnitř jednotlivých správ nebo oddělení.

Mám za to, že je nedostatečně používáno názorných pomocných **grafických dokumentů**, které odůvodňují přijaté rozhodnutí. Jde např. o dokumenty k zaujetí operační sestavy, budování obrany, palebnému ničení nepřítele atd.

Nedostatkem je, že na grafickém rozhodnutí velitele nejsou často žádné další **pomocné údaje**, které je možné využívat při jeho zdůvodnění (poměry sil, rozdělení sil a prostředků, síly a prostředky vyčleněné k obraně na smě-

ru hlavního úderu a na druhém směru, hustoty zatarasování, rozdělení úsilí letectva a některé další).

Myslím, že by bylo vhodné **ujednotit měřítko map**, na které jsou grafické dokumenty zpracovávány. Např. Plán operace je na armádním stupni zpracováván na mapě 1 : 100 000, ale některé další dokumenty, které jsou jeho součástí (Plán ženijního zabezpečení) na mapě 1 : 200 000. Tuto otázku bude nezbytné ujednotit a stanovit měřítko map na všech stupních velení. Domnívám se, že při tom bude žádoucí vycházet z toho, pro jaký účel je ten který dokument určen, zda umožňuje veliteli řídit bojovou činnost, ale také je potřebné přihlížet k podmínkám, ve kterých je dokument zpracován. Přitom je nevyhnutelné se zamyslet nad tím, že čím větší měřítko mapy, tím větší **pracnost i doba** na jeho vyhotovení a také potřeba většího prostoru.

Požadavky na skrytí a odolnost míst velení jsou přímo úměrné jejich zmenšování co do počtu vozidel a budování z odolněných pracovišť, což neumožňuje manipulovat s mapami velkých měřítek. Zdá se, že **požadavky velkých map** vyplývají ze zastaralých přístupů, ze snahy prezentovat svoji práci. To však není hlavní. Úkol je možné stanovit stejně přesně nejen z mapy 1 : 100 000, ale i z mapy menšího měřítka.

Otázkám **rekognoskace** a organizace součinnosti velitelů a štáby nevěnují dostatečný zájem. Ani mapa největšího měřítka nám nenahradí pobyt přímo v terénu a tomu při dosavadní práci štábu není připisována potřebná pozornost. Terén, který je vyhodnocen pouze podle mapy, se může stát spíše překážkou než pomocníkem. Proto je nevyhnutelné přijaté rozhodnutí **v terénu upřesnit**. K tomu je možné využívat zejména u vyšších štábů vrtulníky a u štábů taktických stupňů výjezdů vozidly.

Další otázkou je **organizace součinnosti**. Na operačních stupních je prováděna často na mapách nebo plastických stolech, což je správné. Málo je však využíváno výjezdů do terénu k upřesnění součinnosti při plnění rozhodujících úkolů. Rovněž součinnost ať je uskutečňována metodou pokynů velitele nebo odpovědí podřízených náčelníků na dotazy velitele, se často omezuje pouze na opakování již známých úkolů a není sladěním činnosti druhů vojsk co do prostorů, času k efektivnímu zničení nepřítele a minimalizaci vlastních ztrát.

Na taktickém stupni by měla být součinnost vykonávána zásadně **v terénu**. Její organizace závisí na schopnostech velitele, jak dokáže předvídat a znázornit varianty možné situace a optimálně na ni reagovat. Např. uskutečnění frontového (armádního) protiúderu i účast v něm by mělo být ještě v době přípravy operace procvičeno a přesně propočteno.

Nejsou komplexně řešeny součinnostní otázky s vojsky Pohraniční stráže a s orgány teritoria, jichž se pro potřeby vojsk nedostatečně využívá.

Velký význam má **palebná příprava**, která musí ničit a umlčovat nepřítele tak, aby vlastní vojska měla minimální ztráty. Všechny tyto otázky je zapotřebí vzájemně sladit, časově a prostorově spojit.

Žádnou z oblastí operačního zabezpečení nelze podcenit, protože v opačném případě vojska nesplní stanovené cíle a úkoly.

Mám za to, že malá pozornost je věnována **kontrolní činnosti a pomoci** nadřízeného štábu podřízeným. Na tyto otázky, a to zejména na objasnění úkolu, způsobu jeho splnění je nutné se více zaměřit. Dobu na uvedenou činnost

je potřebné stanovit již při přípravě zaměstnání a vytvořit cvičicím podmínky, aby pro plnění toho úkolu získali potřebné návyky.

Vedení obranné operace je zpravidla zahajováno nárůstem situace nepřítel, jeho rozvinováním a přechodem k pozemní a vzdušné útočné operaci. Velitelé a štáby řídí vstřícně odvetné údery, kterými jsou zahajovány **protivzdušné operace**. Jsou vedeny údery na objekty prvního pořadí a často bývá uskutečňována i protipříprava, zejména při dostatku dělostřelectva. Zatím jsme vzhledem k obrannému charakteru vojenské doktríny přijali zásadu provádět **vstřícně odvetný palebný úder**. To znamená zjistit přesně dobu zahájení úderu nepřítel a po jeho zahájení vykonat vlastní úder.

Tato metoda je však značně nedokonalá zejména v tom, že připustíme-li, aby nepřítel provedl předstihující úder, tím snižujeme sílu vlastního úderu, protože se jej nezúčastní ty prostředky, které byly již vyřazeny. Dostáváme se do defenzivy a objekty prvního pořadí plánované k ničení mohou i nadále plnit úkoly proti našim vojskům.

S ohledem na tyto skutečnosti bude nezbytné uvedené **otázky znovu posoudit**, zvážit a zejména využít zkušeností z 2. světové války.

Velmi vážné v tomto období vedení obranné operace bude, abychom měli dostatečné a přesné **informace o nepříteli i vlastních vojskách** a aby včas na vytvářenou situaci reagovaly jednotlivé velitelské stupně. Často se stává, že od cvičicích požadujeme zprávy o situaci, které nejsou schopni v daném čase získat. Proto je třeba tyto problémy řídicím stupněm reálně zvažovat a posuzovat.

S naznačenou otázkou úzce souvisí **vyhodnocení efektivity úderu** na objekty prvního pořadí. K tomu byla již zpracována metodika. Přesto je nutné se nespokojovat jen s počty uskutečněných úderů raketovým vojskem, dělostřelectvem a letectvem, ale stanovit i do jaké míry byly určené cíle zničeny nebo umlčeny. Od tohoto vyhodnocení závisí i plánování dalších úderů, které jsou vedeny v rámci protivzdušné operace.

Mnohdy se zapomíná na spolehlivé a úplné zničení **prostředků PVO nepřítel**, které působí do stanoveného pásma průletu. Kromě jiných úkolů v prvním období obranné operace bojujeme o získání **nadvlády** ve vzduchu, které nemůžeme dosáhnout bez úderů na letiště nepřítel, tedy bez spolehlivého průletu ve stanoveném pásmu vlastními letouny. Zkušenosti z války potvrzují, že nejspolehlivěji byly tyto prostředky ničeny na zemi, pouze bylo potřebné zvolit vhodný okamžik úderu.

Při vedení boje o **hlavní pásmo obrany** nezřídka velitelé taktických stupňů vyjadřují její aktivnost vedením protiztečí druhými sledy pluků či divize. Tato činnost se při velké převaze nepřítel **nejeví jako efektivní**. Výhodnější je vést úpornou obranu z ženižně vybudovaných postavení a aktivnost obrany zabezpečit dovednými palebnými léčkami, usměrněním útoku nepřítel do prostoru, který je pro jeho tanky nedostupný, a také zaujetím ženižně vybudovaných palebných čar tankovými prapory na směrech hlavního úderu nepřítel.

Uskutečnění armádního nebo frontového **protiúderu** při vytvoření příznivých podmínek se jeví jako výhodné. Jeho cílem je zpravidla zničit vklíněné síly nepřítel, obnovit přední okraj a při dostatečném množství volných sil **přejít do protiútok** a přenést bojovou činnost na území nepřítel.

Při organizaci protiúderu zpravidla dochází k **nereálným propočtům a kalkulacím** přesunu a zasazení svazků, jejich palebného zabezpečení a ochrany proti účinkům vysoce přesných zbraní. Tyto otázky často velitelé a štáby řeší povrchně včetně organizace součinnosti, kterou je nezbytné v tomto případě provádět zásadně v terénu.

Hlavní příčinou nesprávné činnosti je ta skutečnost, že velitel a štáb je povinen řídit boj divizí prvního sledu, přijmout účinná opatření k eliminaci druhých sledů, záloh a letectva nepřítelů a současně přeskupit síly a prostředky určené k vedení protiúderu, který je navíc třeba před nepřitelem utajit. Tato složitá činnost vyžaduje mít dobře sladěný a pracovně připravený štáb, jenž ji dokáže úspěšně zvládnout.

Jak potvrzují zkušenosti ze zimního výcvikového období, jsou také podceňovány otázky **velení vojskům** z jednotlivých míst velení. Zpravidla nejlépe a neaktivněji je obsazováno velitelské stanoviště, méně záložní velitelské stanoviště. Rovněž na týlovém velitelském stanovišti nebyla vždy přijata všechna opatření, aby se mohlo stát hlavním místem velení, zejména z hlediska přípravy dokumentace. Proto se projevovaly při převzetí velení záložním velitelským stanovištěm nedostatky ve znalosti situace podřízených svazků a v dlouhotrvajícím doručování úkolů podřízeným. Často se projevovaly i rozdílné údaje mezi velitelským a záložním velitelským stanovištěm.

Při obsazování velitelských stanovišť je zapotřebí vycházet z faktu, že musí být schopna samostatně velet vojskům. K tomu je nevyhnutelné štáby pečlivě připravovat v průběhu celého výcvikového roku.

V článku jsem upozornil jen na některé hlavní nedostatky, které se projevovaly při komplexních štábních nácvicích a velitelsko-štábních cvičeních v zimním výcvikovém období. Naším společným cílem musí být jejich odstranění a další zkvalitnění připravenosti k plnění úkolů obrany socialistické vlasti. Některé teoretické problémy, např. otázku **protipřípravy**, bude nezbytné dále teoreticky i prakticky rozpracovat, a to tak, aby byly splněny její hlavní cíle a úkoly.

Vycházejí z obranného charakteru vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, hlavní pozornost soustředit na organizaci a vedení obrany v počátečním období války s cílem odrazit agresi nepřítelů s následným přechodem do protiúderu k jeho zničení za použití především konvenčních prostředků ničení.

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1987—1988)

VĚDECKOTECHNICKÝ ROZVOJ VE VOJENSTVÍ A JEHO VLIV NA MANÉVR V OPERACI

(Pokračování z VM č. 7/1988)

Vědeckotechnický rozvoj rozhodným způsobem ovlivňuje vývoj vojenství. Zásadní změny, k nimž dochází ve zbraňových systémech a bojové technice, vedou i ke změně charakteru ozbrojeného zápasu i způsobů ničení nepřítelů.

V článku se zaměřím na nové a charakteristické jevy, jež přinesla 80. léta svými přeměnami, nebývalým rozmachem vědy a jejím uplatněním jako rozhodující bojové síly v podmínkách armády. Dynamický systém vědy se stává neúčinnějším prostředkem rozvoje všech oblastí vojenství. Stále více diferencuje a prohlubuje svou specializaci. Současně vzájemně proniká do vojenského umění, vojenské vědy, jejíž hlavní součástí je operační umění, a tím výrazně ovlivňuje způsoby vedení operace (boje), uplatnění manévru jadernými údery, palbou konvenčních zbraní a vojsky.

Jaderné zbraně, nejnovější typy raketové techniky, průzkumné palebné systémy, vysoce přesné zbraně, moderní výzbroj letectva a pozemních vojsk jsou základní příčinou podstatných změn, ke kterým nyní ve vojenském umění dochází. Vědeckotechnický pokrok předkládá nové nároky na schopnost přihlížet k těmto změnám a promítat je do požadavků náročné přípravy velitelů, štábů i vojsk.

Problém nabývá v současné době na významu proto, že se změnil sám charakter soudobé operace. Změnila se doba jejího trvání, časové lhůty, doba potřebná k plnění bojových úkolů a způsoby jejich pl-

nění, a to jak v obranné, tak i protiútočné i útočné operaci. Doznává změn obsah stále bojové pohotovosti vojsk, charakter a význam jejich bojové připravenosti. Veškerá činnost vojsk, jejich výcvik a příprava k bojové činnosti vyžadují vědecký přístup. Je to dáno i tím, že v současné době jsou spolu se zdokonalováním raketových zbraní modernizovány konvenční zbraně i tradiční bojová technika. Je zcela zřejmé, že změny ještě nejsou u konce a budou pokračovat stejným nebo i vyšším tempem. Současně jsou vyvíjeny nové, pro způsoby zasazení vojsk dosud nepoznané zbraně, jejichž účinky a vliv na vedení operace můžeme zatím těžko posoudit. Jde například o zbraňové systémy umístěné v kosmu.

Zvětšil se dosah, účinnost a přesnost dělostřelectva, protivzdušné obrany a dalších technických prostředků. Na nové, vyšší úrovni jsou možnosti taktického letectva, které s využitím raket je schopno na velkou vzdálenost ničit prostředky jaderného napadení nepřítelů, jeho PVO i další malorozměrné a zejména pohyblivé pozemní i vzdušné cíle. Vzniklo vojskové letectvo, které vrtulníkovými útvary a jednotkami plní úkoly ve prospěch vševojskových svazků a útvarů. Jsou vytvářeny úderné výsadkové útvary a jednotky. Vyššího

stupně všestranné vyspělosti dosáhla pozemní, zejména tanková a motostřelecká vojska. V praxi se již v některých oblastech osvědčují **automatizované řízení** složitě vojenské techniky a velení vojskům. Velmi intenzívně probíhá výzkum v kybernetice, mikroprocesorové technice, robotice, optoelektronice a dalších nejnovějších technických aplikací, které jsou žádoucí k udržení trendu soudobosti armády.

Tyto kvalitativní procesy, jež probíhají pod vlivem vědeckotechnického pokroku, jsou promítány zejména v přípravě vojsk k vedení operace a boje. Intenzivní růst palebné síly i manévrovosti vojsk umožní rychle a nenadále **měnit poměr sil** v obranné operaci, soustřeďovat úsilí, zasazovat rozhodné protíúder, získat iniciativu a trvale si ji udržet. Myslím, že uvedeně vlastnosti budou mít **podstatný vliv na teorii a praxi vojenského umění**.

Hlavním, co určuje stěžejní a principiální přeměny v soudobém vojenství, jsou podstatné změny dvou základních činitelů operace — **palby a manévru vojsk**, jež se realizují na kvalitativně vyšším základě. Novou kvalitou, zejména použitím jaderných zbraní a dalších prostředků hromadného ničení, vysoce přesných a účinných zbraní, průzkumných palebných systémů, možností manévru, palby, a tím i úderu v operaci, rostou tyto činitele v taktickém, zvláště však v operačním i strategickém měřítku.

Palba a manévru svazky i útvary v soudobé operaci pod vlivem zavádění nových vysoce účinných palebných kompletů přerůstají v **nejdůležitější princip vojenského umění. Princip manévru** vojsky s palebným a jaderným ničením úzce **souvisí** s principy, které jsou nezbytné k zabezpečení úspěšného vedení operace, jako je např. včasné mobilizační a operační rozvinutí vojsk, soustředění úsilí, překvapení, princip bojové aktivity a iniciativy, uchování bojové schopnosti vlastních vojsk apod.

Z hlediska dialektického materialismu jsou i v podmínkách rozvoje vědeckotechnického pokroku tyto principy vojenského umění základními řídícími idejemi. V pravém smyslu toho slova — **nejdůležitějšími** návody o způsobech přípravy a vedení bojové činnosti vojsk k dosažení neefektivnějšího ničení nepřítel. Princip manévru jadernými údery, palbou konvenčních zbraní a vojsky má v konkrétních případech **rozhodující vliv**, protože realizuje a uvádí požadavky těchto principů do života.

Vojenské umění bylo za posledních několik let vlivem působení vědeckotechnického pokroku rozšířeno o nové poznatky a jevy. **Jaderné a palebné ničení** nabýlo

operačního významu. Vysoce dynamické operace si vynutily používání operačních manévrovacích skupin; nedílnou součástí operací se stalo hromadné využití vojského letectva, které je účinným prostředkem boje s tanky a jinými obrněnými cíli. Jeho zasazení výrazně zvyšuje údernou sílu pozemního vojska, manévrovací a palebné schopnosti; v operačních štábech se již živilo plánování protivzdušné a vzdušné operace, úderů na objekty (cíle) prvního pořadí, stále aktuálnější je využívání vzdušných výsadků v operaci, výsadkových úderných útvarů a jednotek.

Vedení operace a boje v dnešní době ve vztahu k manévru palbou a vojsky vyžaduje prosadit do praxe **důležité závěry**, které jsou rozhodující v dosažení úspěchu v operaci. Jde např. o:

- schopnost rychle a co neúčinněji plnit bojový úkol,
- působení a vedení bojové činnosti v jakýchkoli terénních a přírodních podmínkách, za nepříznivého počasí, ve dne i v noci,
- reagování na různé i nejpronikavější a zásadní změny v bojové situaci,
- pružnost ve využívání jaderného a palebného ničení,
- schopnost včas zjišťovat cíle, objekty pro současné údery na nepřítel v téměř reálném čase, zejména objekty (cíle) prvního pořadí,
- pružnost myšlení, ovladatelnost vojsk a přesnou organizaci velení,
- způsobilost jednat ve vhodnou chvíli a na potřebném místě rychleji než nepřítel, a tím i pro něho překvapivě,
- schopnost využití rychlého a překvapivého manévru, zejména ze vzduchu.

Tyto závěry odpovídají charakteru soudobého ozbrojeného zápasu, potvrzují skutečnost, že podmínky úspěchu v operaci závisí na rozvoji vědy a techniky a jejich aplikaci při vedení bojové činnosti. Zahrnují komplex změn v teoretické a praktické rovině vojenství, k nimž dochází v poměrně krátkém čase. Je zcela zřejmé, že budou dále pokračovat, se stále větším vlivem na vojenské umění.

Je pochopitelné, že výsledky vědeckotechnického rozvoje nacházejí největšího uplatnění v **rozhodujících principech vedení operace**. Princip rozhodného soustředění hlavního úsilí v obranné i útočné operaci na hlavním směru a v potřebné době je pro dosažení úspěchu nezbytný. I zde je však potřebné vidět změny, jež vznikají vlivem uplatnění vědeckotechnického rozvoje ve vojenství.

Rychlé soustředění vojsk na směr hlavního úderu i odražení agrese nepřítel a

splnění cílů obranné operace, vytvoření úderného uskupení s vysokou hustotou sil a prostředků, zejména tanků a dělostřelectva na úzkém úseku fronty k plnění základních operačních úkolů, je dnes převážně spojeno s palebným ničením, a jak jsem již uvedl, jeho obsah, struktura, místo a cíle úzce souvisí s řešenou problematikou manévru. V soudobých podmínkách ozbrojeného zápasu pouhé nahromadění sil a prostředků ve vymezených prostorech, na rozhodujících směrech úspěch nezabezpečí. V podmínkách jaderné války může mít za následek zbytečné ztráty, omezení činnosti vojsk a vytvoření složité situace. **Proto z hlediska nového pojetí nejde o hromadění sil a prostředků, ale o soustředění úsilí,** jehož hlavním nositelem je jaderné a palebné ničení. Bojové parametry palebných kompletů umožňují působit do taktické i operační hloubky, bez nutnosti manévru k přeskupení. K tomu velká manévrovací schopnost pozemních vojsk, zvláště motostřeleckého a tankového vojska, umožňuje využít výsledků jaderného a palebného ničení. Problém soustředění úsilí je potřebné posuzovat z hlediska dialektické jednoty principů soustředění a rozptýlení vojsk. Uplatnění dialektické jednoty obou principů vzhledem ke změněným podmínkám vedení soudobé operace bude záležet na jejich dovedném sklobení.

Také **rozptýlení vojsk** nabývá v podmínkách vědeckotechnického rozvoje na stále novém významu. Požadavky na rozptýlení sil a prostředků mohou být v závislosti na konkrétně vzniklé situaci různé. Tento princip vyžaduje mít na válčišti (bojišti) takové rozptýlení bojových organických celků, při němž je vyloučeno současné vyřazení z boje dvou souměřitelných součástí jedním jaderným úderem nebo také úderem přesných konvenčních zbraní.

V nových měnících se podmínkách operace, vlivem její moderní technické základny, je **jednota principů** (soustředění a rozptýlení) vyjádřena **hromaděním jaderných úderů** na hlavním směru (směrech) do určených vymezených prostorů. V podmínkách vedení operace bez použití jaderných zbraní jde o **hromadění paleb konvenčních prostředků** v součinnosti s uskutečněním rychlého manévru vojsky k rozhodnému a mohutnému úderu.

Úder, to je v daném případě spojení palby a manévru tankovými a motostřeleckými vojsky s cílem dokončit bezprostřední zničení nepřítele. **Palba,** chápaná v současné době jako jaderné a palebné ničení, nabývá stále více na operačním významu a současně tím dává jiný charakter

manévru vojsky. Ten pak zpětně vytváří nutné podmínky pro manévru palbou (palebné a jaderné ničení). Soudobá operace si přímo vynutila k prosazení této tendence kvalitativně vyšší nástroj, který se v praxi plně osvědčuje. V operacích, zvláště pak vedených za použití pouze konvenčních zbraní, **úder a palebné ničení nepřítele nabyly na zvláštní důležitosti a zabezpečují jejich úspěch.** Rozmachem, složitostí, účastí sil a prostředků i úkoly, které plní, mají nyní výhradně **operační význam** a vzhledem ke složení zúčastněných sil a prostředků i obsahu opatření mají výlučně komplexní charakter.

Tyto poznatky přesvědčivě dokazují, že útočící vojska nejsou nyní jediným nositelem jaderného a palebného ničení, i když vzájemný vztah palby a manévru se stále nevylučuje. Palba ve prospěch pozemních vojsk není plně závislá na vlastní bojové sestavě. To proto, že na zničení nepřítele se podílí, kromě dělostřelectva a paleb dalších konvenčních zbraní pozemních vojsk, údery jaderných zbraní a letelectva. Není vyloučena i účast kosmických a dalších prostředků ničení.

Z hlediska uplatnění palby je pro význam **manévru** vojsky potřebné posoudit další fakta:

— větší množství palebných prostředků vlivem změn v organizaci dělostřelectva na stupni motostřeleckého (tankového) pluku, divize a na stupni vševojskové armády i fronty,

— zvětšený dosah palebných prostředků a zvýšený účinek v cíli,

— přesnost zásahu.

Jde o východiska, na jejichž základě vzniká možnost uskutečnit manévru palbou ve větším rozsahu a s větší efektivností i kvalitou.

Jaderné zbraně a některé druhy konvenčních raketových prostředků mohou účinně ničit síly a prostředky nepřítele v operační a další konvenční zbraně v taktické hloubce. To umožňuje rozsáhlejší manévru palbou bez nutnosti soustřeďovat palebné prostředky a ničit objekty nepřítele okamžitě po jejich zjištění. Bude možné uskutečňovat základní druhy manévru v operačním rozsahu, kde vojska již rozhodnými údery prakticky pouze dokončují a ničí zbytky nepřítele. Svědčí to o nezastupitelné úloze a významu manévru, který je nedílnou součástí celé operace. Vyžaduje od motostřeleckého a tankového vojska věst rychlý a hluboký úder k využití ničivých účinků přesných a efektivních zbraní.

Řešení obou požadavků diktuje použití **vysoce pohyblivých prvků sestavy,** které

disponují velkou údernou silou a palebnými možnostmi a jsou schopné co nejrychleji proniknout do hloubky sestavy nepřítel, a tak zabezpečit požadavek rozvíjení úspěchu protiútočné, útočné operace. Takové úkoly nyní plní **operační manévrovací skupiny (OMS)**. Jsou stálými prvky operační sestavy v obraně i útoku. Jako mobilní uskupení rychle přenášející bojovou činnost do operační hloubky.

Tyto skupiny a jejich možnosti manévru v soudobé operaci jsou důležitým výsledným produktem vlivu vědeckotechnického rozvoje ve vojenství. Je zcela zřejmé, že v důsledku toho budou prvofadými objekty ničení vysoce přesných zbraní, průzkumných palebných systémů nepřítel.

Na manévr operační manévrovací skupinou při jejím zasazení i vedení bojové činnosti v hloubce bude značně působit zejména průzkumný palebný protitankový systém CSWS, který je určen k zjišťování a ničení obrněné techniky ve prospěch armádního sboru americké armády. Může sledovat až 6 skupinových cílů a na 2 z nich navádět řízené střely.

Vysoká účinnost a přesnost průzkumných palebných systémů vytváří pro OMS značné nebezpečí. Může podstatně ovlivnit její možnosti manévru a někdy i manévr znemožnit. To vyžaduje plánovat a vést s nimi boj podle jednotného zámyslu a plánu na operačním i taktickém stupni velení.

Z hlediska zasazení, tzn. manévru vojsky OMS k frontě a možností systému CSWS vznikají některé eventuality její **ochrany**:

— od dosažení hranice účinného dosahu palebného systému (kolem 120 km od čáry dotyku) až po zasazení je možnost zajistit především aktivní opatření proti tomuto systému všemi dostupnými prostředky s cílem zabránit (narušit) vedení průzkumu, a tím snížit možnosti úderů na vojska OMS,

— při zaujetí výchozího prostoru operační manévrovací skupinou (20 až 40 km od předního okraje je možné účinně uplatnit prvky pasivní ochrany, zvláště pak opatření v rámci operačního maskování a maskování technického charakteru,

— v době přesunu z výchozího prostoru na čáru zasazení budou převládat opět aktivní opatření.

V současné době již prociťujeme velké množství způsobů ochrany a obrany proti průzkumným palebným systémům a vysoce přesným zbraním. Poznatky potvrzují, že možnosti, jak zabránit působení těchto prostředků nepřítel na naše vojska, se

zcela ještě nevyčerpaly. Jsou předmětem řešení zkušebních úkolů při cvičeních a některé názory byly uveřejněny i na stránkách Vojenské mysli.

Jakmile se operační manévrovací skupina odpoutá od hlavních sil, přechází k vedení bojové činnosti v hloubce, a to především přepadovou činností. Její úspěch v mnohém závisí na ničení vysoce přesných zbraní. Překvapivá a nenadálá činnost umožňuje zastihnout nepřítel nepřipraveného, využít překvapení a účinně ničit zejména pozemní radiolokační prostředky průzkumných palebných systémů. **Přepadové odřady** jsou předurčeny k plnění důležitých úkolů. Jejich vytváření je dáno skutečností, že operační manévrovací skupiny nebudou plnit pouze operační a operačně taktické úkoly. V průběhu své činnosti musí obsazovat, ničit a umlčovat i objekty, jež jsou součástí průzkumných palebných systémů.

Přepadové odřady obvykle působí v součinnosti se vzdušnými výsadky různého druhu, údernými výsadkovými útvary (jednotkami), vojskovým letectvem i průzkumnými odřady. Součinnost těchto prvků operační sestavy v hloubce obrany nepřítel vytváří základ pro rychlý a skrytý manévr vojsky. Zvláště jeho rychlost bude důležitou podmínkou plnění operačních úkolů OMS při vedení bojové činnosti v hloubce.

Charakteristickým rysem boje operačních manévrovacích skupin, vzhledem k možnostem použití vysoce přesných zbraní, bude rychlý manévr do stanovených prostorů, nenadálý a překvapivý úder na daný objekt současně z několika směrů a jeho ovládnutí nebo zničení většinou v součinnosti se vzdušným výsadkem.

Ke snížení možnosti úderů vysoce přesných zbraní nepřítel bude potřebné zabránit hromadění sil a prostředků OMS v průběhu manévru, např. při násilném přechodu vodní překážky, v soutěskách, důležitých komunikačních uzlech apod. V době soustředění po splnění úkolu je nutné skupinu rozmistit skrytě, rozptýleně s využitím terénu.

Průzkumné palebné systémy a vysoce přesné zbraně jako nejvýraznější výsledek uplatnění vědeckotechnického pokroku na novém vyšším kvalitativním základě v podmínkách armád NATO jsou pro socialistickou vojenskou vědu příčinou řady **rozporů**. Upozorním na jeden z nich. Je zcela zřejmé, že výhodou úderů vlastních vojsk na několika směrech je možnost dosáhnout překvapení a znesnadnit nepříteli organizované zasazení hlavních sil s využi-

tím průzkumných palebných systémů a vysoce přesných zbraní proti silám v hloubce i v dotyku. Na druhé straně však platné zásady stanoví např. pro vševojskovou armádu prolamovat obranu nepřítele na jednom až dvou úsecích. Vzhledem k silám a prostředkům bude obvyklejší uskutečňovat průlom v pásmu armády na jednom úseku.

Naznačený rozpor je příkladným důsledkem mohutného vědeckotechnického rozvoje a jeho uplatnění v podmínkách vojenství. Jde o rozpor vztahů, které se navzájem vylučují a současně jsou na sobě závislé. Protože vědecké rozpory jsou zdrojem rozvoje, tvoří tedy nutnou podmínku správného chápání **dialektické jednoty úderů** vedených vojsky na několika směrech, kterými dosahujeme překvapení, znesnadňujeme nepříteli jeho uspořádané zařazení s využitím průzkumných palebných systémů a vysoce přesných zbraní k jejich úderům proti silám v hloubce a v dotyku. A na druhé straně je zapotřebí vycházet z ustanovení našich řádů a předpisů, jež stanoví na základě současných možností vlastních vojsk i zásad činnosti nepříteli prolamovat obranu nepřítele v pásmu vševojskové armády na dvou úsecích — jednom širokém 4 km (divizním) a druhém 8 až 12 km (armádním).

Z hlediska posouzení propočtů jednotlivých výpočtových zbraní [JVZ] na jeden kilometr průlomu se však **potvrzuje, že pro vševojskovou armádu je výhodnější prolamovat pouze jeden — armádní úsek obrany nepřítele** — a to ještě s nižší hodnotou stanovené normy. Tím se rozpor dále prohlubuje.

K tomuto závěru jsem dospěl analýzou vyvozených možností uplatnění manévru

silami a prostředky k průlomu na základě zásad potřebných hustot jednotlivých výpočtových zbraní. Zvolil jsem několik možných variant, které byly postupně aplikovány.

Při stanovení reálných podkladů jsem vycházel z podmínek a možností ČSLA. Především z toho, že máme k dispozici dělostřeleckou divizi. Zásady i praxe ze cvičení potvrzují, že ji zpravidla celou nebo její hlavní část přidělujeme armádě, která plní úkol na směru hlavního úderu. Přihlédl jsem také k možnostem přibrat dělostřelectvo svazků druhého sledu, započítat též prostředky z dotyku i další síly a prostředky podle Všeob-R-1, jež započítáváme do JVZ.

Výsledné hodnoty v jednotlivých zvolených variantách řešení **umožňují prolomit nepřátelskou obranu v šířce 8 km**. V podstatě nejde o novou otázku vojenského umění. Pouze je teoreticky potvrzeno to, co je z praxe různých operačních cvičení již delší dobu všeobecně známo. Myslim, že bude zapotřebí **přehodnotit staré, více než 20 let platné zásady a operačně taktické normy, zvláště přístup k otázkám průlomu obrany nepřítele** vlivem vědeckotechnického rozvoje v podmínkách armády.

Bezprostřední podmínkou zdokonalování způsobů vedení operace (boje) vlivem vědeckotechnického rozvoje a jeho stále výraznějšího prosazování do armády je nepřetržitý vývoj výzbroje, bojové techniky, prostředků velení. V důsledku toho změny též nastaly v pohyblivosti vojsk, zvětšila se průchodnost, akční rádius, odolnost. To umožňuje uskutečňovat manévry ve vysokém tempu, širokém pásmu, vést hluboký úder a rychle přenášet úsilí.

V důsledku uplatnění vědeckotechnického pokroku **prostředky vedení operace se v řadě případů vyvíjejí rychleji než způsoby jejího vedení**. Je zřejmé, že změny mezi prostředky a způsoby ozbrojeného zápasu se budou dále prohlubovat v souladu s neustálým vývojem nových přesných zbraní a bojové techniky. Vlivem tohoto rozvoje se tak zásadním způsobem mění podmínky operace, což má za následek nové možnosti uplatnění manévru, zejména ze vzduchu.

(Pokračování v příštím čísle)

ÚDERNÉ VÝSADKOVÉ ÚTVARY V ARMÁDNÍ OPERACI

Použití úderných výsadkových útvarů v operaci je nutné chápat v souladu s doktrínou členských států Varšavské smlouvy, protože po odražení agrese nepřítele a vytvoření podmínek pro přechod do protiútoků (protiútočné operace) bude jeho úspěšné vedení podmíněno, kromě jiného, širokým využitím mobilních prvků operační sestavy, jakými jsou operační manévrovací skupiny, vzdušné výsadky a úderné výsadkové útvary.

V článku se budu zabývat **úlohou úderných výsadkových útvarů a jednotek** v armádní útočné operaci (protiútoků), některými podmínkami pro jejich plánování a zasazení.

Především, že platné normy, které o této problematice pojednávají, tj. zejména Všeob-Ř-1 a Pomůcka ev. č. 537 OS/GŠ z roku 1985, se rozcházejí v pojmenování těchto prostředků. Jestliže Bojový řád pozemního vojska ČSLA používá termínu „úderné výsadkové svazky a útvary“, potom Pomůcka ev. č. 537 hovoří o „výsadkových úderných útvarech a jednotkách“. I když jde o formální záležitost, dávám ve svém článku přednost termínu uvedenému v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA. V armádní útočné operaci (protiútoků) však bude reálnější hovořit o úderných výsadkových útvarech a jednotkách, než o útvarech a svazcích.

Pokud v článku hovořím o útvaru, jde o samostatný úderný výsadkový prapor, kde uvádím jednotky, jde o roty tohoto útvaru.

Hromadné údery raketového vojska, letectva a dělostřelecké palby spolu s rozhodnou činností úderných uskupení vojsk na zvolených směrech při současném použití operačně taktických a taktických výsadků s činností úderných výsadkových útvarů a jednotek a zasazení do sražení operačních manévrovacích skupin umožní splnit cíle armádních útočných operací (protiútoků). Vidíme, že významné místo v **zabezpečení tempa** operace a splnění jejich cílů ve stanovené době náleží **úderným výsadkům**. Proč právě výsadky?

Jedním z důležitých principů vedení soudobého ozbrojeného zápasu je současně působení do celé hloubky obrany nepřítele. Snaha válčících stran mít v nepřátelském týlu síly, které působí v souladu se zámyslem vojsk na frontě, je výrazem pochopení tohoto principu.

Rozhodující objekty, především místa velení, prostředky jaderného napadení (PJN), letiště, místa navedení letectva a významné týlové objekty nepřítele, jsou umístěny v hloubce sestavy, aby nebyly v dosahu většiny ničivých prostředků protivníka. Jsou chráněny vojsky, avšak tato jejich ochrana je co do hustoty i použitých prostředků málo odolná. Lze je proto s využitím překvapení účinně ničit i slabšími silami.

Jde o to, jak se k nim dostat. Pokud je to možné, řeší to velitelé i štáby pronikáním či obchvatem a obejitím po zemi. Kde tato možnost neexistuje, je vhodně situaci řešit právě obchvatem ze vzduchu.

Použití výsadek proti těmto objektům je účelné jak z hlediska přepravy vzduchem, kterou lze uskutečnit rychle a do značné hloubky, tak z hlediska dalších možností a zvláštností, jež výsadek má. Je to především možnost vést doplňkový průzkum a úder soustředit na zjištěné cíle, přičemž živá síla a bojová technika nepřítele je vyřazena mířenou palbou, granáty bojem zblízka, trhavinami, tedy efektivně a rychle.

Úderný výsadek má pro tuto činnost optimální možnosti. Může vykonat úder bezprostředně po palbě z palubních zbraní vrtníků a letounů, tedy v maximální míře využít ničivých účinků paleb a udeřit na nepřipraveného nepřítele.

Rovněž úder, vedený do týlu nepřítele, který brání mezilehlé postavení, vstříc vojskům útočícím čelně, je vysoce efektivní, protože objekty jsou z týlu zranitelnější. Proto i v tomto případě mohou slabší síly dosáhnout vysokého účinku.

Úderné výsadky mají schopnost objevit se nečekaně, udeřit již ze vzduchu, po přistání dokončit zničení nepřítele v daném objektu a s využitím vrtníků uskutečnit manévry do nového prostoru nebo zpět do sestavy vlastních vojsk.

Úderný výsadkový prapor je mobilním útvar, předurčeným k obchvatu nepřítele ze vzduchu a k plnění bojových úkolů v jeho týlu.

Mobilností rozumím především možnost letecké přepravy tohoto výsadku do libovolného místa v sestavě nepřítele značnou rychlostí nezávisle na terénu, jeho zamoření a rozrušení. Vzdušná mobilnost nejlépe dovoluje výsadkům využívat jaderných a palebných úderů, umožňuje mu předejít nepřítele, využít momentu překvapení a objevit se nečekaně.

Po vysazení je **pohyblivost** výsadku dána jeho bojovou technikou. Úderný výsadkový prapor, vyzbrojený speciálními bojovými vozidly či terénními automobily, se pohybuje rychlostí řádově desítek kilometrů za hodinu a ničí nepřítele palbou všech svých zbraní.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA v čl. 28 hovoří o úderných výsadkových svazcích a útvarcích jako součásti výsadkového vojska, které „... jako vysoce mobilní druh pozemního vojska je určeno k obchvatu nepřítele ze vzduchu a k plnění úkolů v jeho týlu...“.

Je zde jednoznačně stanoveno, že **výsadkové svazky** jsou prostředkem **hlavního velení** a používají se jako operační a operačně strategické výsadky k plnění příslušných úkolů, zatím co „... **úderné výsadkové svazky a útvary** jsou prostředkem **frontového a armádního velení** a používají se jako operačně tak-

tické a taktické výsadky...". Ve zmíněném článku jsou potom vyjmenovány úkoly, které mohou tyto výsadkové svazky a útvary plnit, proto je nebudu opakovat.

Zásady použití úderných výsadkových útvarů jsou uvedeny v Pomůcce ev. č. 537, str. 3. Zdůrazňuje se jejich překvapivé a hromadné použití podle jednotného zámyslu a plánu na směr hlavního úderu armády ke splnění důležitých úkolů.

Pokud jde o **překvapivost**, je to obecný princip, který je u úderného výsadku zvyrazněn zejména jeho operační pohyblivostí. Každá minuta letu představuje asi 4 km. Rychlost současných vrtulníků dovoluje vysazení do hloubky 50 km za 12 minut, což údernému výsadku umožní vést úder s překvapením, které účinnost jeho působení ještě umocní. Překvapením je kompenzována i případná početní převaha nepřítele. Úderný výsadek tyto možnosti má. Je schopen překvapit nepřítele, objevit se nenadále v prostoru, kde ho neočekává a s využitím účinků úderů letectva a paleb dělostřelectva rychle dokončit ničení objektů. Po doplňkovém průzkumu může uskutečnit přesný úder z několika směrů, odlákat pozornost obránce, klamat ho, nedovolit nepříteli, aby vedl organizovanou činnost. Musí být **aktivní**, provádět krátké, ale rozhodné údery, nesmí se zavazovat do vleklého boje, rychle se odpoutat od nepřítele a manévrovat. Nejlepší podmínky pro to má právě úderný výsadkový útvar a jeho jednotky. Je cvičen pro boj v týlu nepřítele, má speciální výcvik a je připraven **k vysazení padáky nebo vrtulníky**.

Jeho bojová technika a výzbroj jej předurčuje k vedení úderů a překvapivých přeпадů s možností rychlého manévru do nového prostoru. Pro nenadálou a překvapivou činnost má nejlepší podmínky.

O hromadném použití výsadků hovoří Pomůcka ev. č. 537, kde na str. 2 je uvedeno, že „... hromadné použití vzdušných výsadkových úderných útvarů a jednotek ve frontové (armádní) útočné operaci, bezprostředně po úderch raketového vojska a letectva, v těsné součinnosti s vojsky prvního operačního sledu a operačními manévrovacími skupinami, umožňuje účinně působit na nejdůležitější uskupení vojsk nepřítele a na jeho objekty do celé hloubky operační sestavy, čímž se vytvářejí podmínky pro dosažení cílů operace ve stanovených lhůtách...“. Je otázka, můžeme-li na stupni armáda hovořit o hromadném použití výsadků, má-li jeden úderný výsadkový prapor.

Tento prapor však může **působit nejen v celku, ale i po jednotkách**. Navíc bude jistě snaha, aby byl použit **opakovaně**, jak to vyžaduje další z principů, neboť úderný výsadek je **efektivní jen tehdy**, působí-li v týlu nepřítele, a to na objekty, jejichž vyřazením je vážně narušena pevnost nepřátelské obrany, jsou omezeny možnosti velení silám a prostředkům nepřítele a je oslabena činnost jeho týlu.

Úderný výsadek — ať již prapor v celku, nebo úderná výsadková rota s PTRS a granátometry, může tyto objekty vyřadit efektivněji než jiné prostředky. Proto velení armády bude přednostně obnovovat bojeschopnost svého úderného výsadkového útvaru, vytvářet podmínky pro to, aby mohl být zasazen často, všemožně zabezpečovat jeho činnost a po splnění úkolu jej připravovat rychle k novému použití.

Při průměrném tempu operace 50 km za den a při vysazení úderného výsadkového praporu do hloubky 50 km je zřejmé, že koncem dne může úderný výsadek přejít do sestavy vlastních vojsk, pokud se (s využitím vrtulníků) bez-

prostředně po splnění úkolu nevrátil zpět. **K opakovanému použití může být útvar připraven za 1 až 2 dny; tedy v rámci armádní útočné operace (proti-útok) může být použit 2 až 3krát** at již jako celek, nebo po rotách či čtáčích. To spolu se vzdušnými výsadky nadřazeného a s každodenním použitím několika TVV od divizí prvního sledu (v síle roty až praporu) představuje v průběhu této operace vysazení desítek výsadků.

Úderné výsadkové útvary nebo jednotky, které budou plnit nejdůležitější a nejsložitější úkoly, působí vzhledem ke své výjimečnosti a zvláštnosti obvykle **na směr hlavního úderu armády ve prospěch uskupení, které plní hlavní úkoly.**

Vedle těchto zásad zdůrazňuje Pomůcka ev. č. 537 také některé důležité **podmínky úspěšného použití vzdušných výsadků**, jako je spolehlivé zničení prostředků PVO, vojsk a objektů nepřítele v prostoru vysazení i v pásmu průletu údery a palbou, dále organizaci součinnosti výsadků se všemi vojsky a prostředky, které uskutečňují jejich ochranu, obranu i podporu a všestranné zabezpečení jejich činnosti v týlu nepřítele.

Těmito podmínkami se budu zabývat podrobněji. Především jde o **umlčení prostředků PVO nepřítele a dalších zbraní**, které představují pro úderný výsadek za přeletu a vysazení úhrozu. Takovýchto objektů četového či baterijního typu může být při **širce průletového pásma do 5 až 7 km**, tedy při zasažení úderného výsadkového praporu jedním proudem dopravních vrtulníků, a při umlčení baterií Hawk v pásmu do 70 km, asi třicet.

Podle Pomůcky ev. č. 537, str. 21 je požadovaná účinnost jejich ničení 0,96 až 0,98. Tyto prostředky budou ničeny nebo umlčovány z 20 % letectvem, ostatní pak RVD.

S ohledem na zásady i normy vedení bojové činnosti **armádním sborem a divizí NSR** a principy organizace jejich PVO, může do průletového pásma působit:

— 1 až 2 baterie divizního protiletadlového pluku (v baterii je 6 PLdvK 35 mm Gepard a 6 sekcí ručních PLŘS Stinger),

— část organických prostředků brigádních a divizních jednotek (brigáda má shdo — 4 PLK 20 mm, divize — smdo — 5, rdo — 13, záspr — 4 PLK 20 milimetrů),

— jednotlivá oz PLŘS Roland protiletadlového pluku armádního sboru (v pluku 6 baterií po 6 oz PLŘS Roland a 6 družstvech ručních PLŘS Stinger),

— baterie dvou oddílů PLŘS Hawk (v oddílu 4 baterie po 6 oz PLŘS Hawk) spojeneckého systému PVO (protiletadlový oddíl může zaujmout 4 až 8 palebných postavení).

Při vysazení výsadku do hloubky 50 km může tedy **proti němu působit:**

— 10 až 12 PLK 20 mm (shdo — 4, smdo — 5, záspr, rdo do 3),

— 9 až 12 PLdvK 35 mm Gepard,

— 9 až 12 družstev ručních PLŘS Stinger,

— 3 až 5 oz PLŘS Roland,

— 42 až 48 oz PLŘS Hawk (7 až 8 baterií),

— 6 až 12 PLK 40 mm ze dvou protiletadlových oddílů velitelství PVO armádního sboru (oddíl má 4 baterie po 6 PLK).

Možnosti PVO se podstatně zvýší po zavedení systému Patriot (baterie PLŘS Patriot může odpálit a navést na plný dosah 100 km celý palebný průměr, tj. 32 PLŘS během asi 5 minut).

Za stejných podmínek může proti výsadku použitému do pásma **armádního sboru USA** působit:

- do hodnoty 1 baterie PLK (v baterii 18 SHPLK 20 mm Vulcan a 18 sekcí PLŘS Stinger),
- do 1 baterie PLŘS smíšeného protiletadlového pluku divize (v baterii je 18 oz PLŘS Chaparral a 18 sekcí PLŘS Stinger),
- 18 sekcí PLŘS Stinger podřízených velitelství dělostřelectva,
- baterie od 2 až 3 oddílů PLŘS Hawk (v oddílu se samohybnou verzí jsou 3 baterie po 9 oz PLŘS).

Během průletu může tedy **proti výsadku působit**:

- asi 12 SHPLK 20 mm Vulcan,
- do 18 oz PLŘS Chaparral,
- 26 až 54 sekcí PLŘS Stinger,
- 5 až 18 palebných postavení baterií (sekcí) PLŘS Hawk.

Nebezpečí pro vrtulníky při nízkém letu představují i ruční zbraně, které mají účinný dostřel 400 až 800 m a které nelze ani vyřadit, ani umlčet. Jejich množství je pro výsadek značně nebezpečné a nebudou-li střelci těchto zbraní překvapeni nebo zaslepeni, mohou výsadku způsobit velké ztráty.

Proti všem těmto prostředkům je možné úderný výsadek **bránit** jednak aktivně palbou z ručních zbraní z vrtulníků, palbou z palubních zbraní bojových vrtulníků a doprovodných letounů stíhacího bombardovacího letectva, jakož i dělostřeleckými palbami na opěrné body jednotek, nebo pasívními opatřeními především použitím prostředků REB, ale i dýmových clon a dalších maskovacích opatření. Nejúčinnější ochranou však bude moment **překvapení**, tj. příhodně zvolená doba letu a směr trati.

Při průletu čáry dotyku bude mít hlavní úkol umlčení prostředků PVO raketové vojsko a dělostřelectvo. Nebude-li možné, abychom se při volbě pásma průletu vyhnuli opěrným bodům rot a čet, bude nezbytné před čelem proudu vrtulníků umlčovat nepřátelské jednotky dělostřeleckými palbami a v hloubce leteckými údery. Obranu bojové sestavy vrtulníků za přeletu řeší stíhací letectvo.

Zabezpečení vysazení je tedy značně náročné. Ještě složitější je **zabezpečení vlastního boje úderného výsadku**. Letecká a palebná podpora bojujícího úderného výsadku vyžaduje vyčlenění značného úsilí letectva a dělostřelectva. Je třeba chápat, že tyto prostředky nejdou ve prospěch jen samotného úderného výsadkového útvaru, nýbrž jsou použity ke splnění úkolů operace armády, na čele jejíhož uskupení bojuje výsadek. Úspěšné splnění úkolů údernými výsadky podmiňuje splnění úkolu armádní operace. Použití úderného výsadku bez dodržení těchto podmínek může znamenat jeho zničení nebo přinejmenším ohrožení splnění cílů operace.

V Pomůcce ev. č. 537 str. 24 je uvedeno, že „... nejdůležitější podmínkou vedení úspěšné bojové činnosti vojsk v týlu nepřítel je spolehlivé jaderné a palebné ničení uskupení vojsk nepřítel v prostoru vysazení a poblíž něho. Tento úkol plní frontové letectvo, raketové vojsko a dělostřelectvo s použitím jaderných i klasických prostředků... úspěch činnosti výsadků závisí na nepřetržitě a účinně podpoře výsadku silami armády“.

Z toho je zřejmé, že velitel i štáb armády je povinen ve prospěch vysazení úderného výsadku použít mnoho různorodých sil a prostředků.

Významnou podmínkou úspěchu je proto sladění činnosti všech použitých prvků. **Organizace součinnosti** je složitý proces, který trvá celou dobu použití úderného výsadku od vysazení po návrat do vlastní sestavy. Protože jde o součinnost mezi prvky, které se pohybují značnou rychlostí, vystupuje do popředí **přesnost propočtů a spolehlivé plánování** činností co do času i prostoru. Jinak nejen že je snižována účinnost těchto opatření, ale může být ohrožena i bezpečnost výsadku.

Má-li být úder stíhacího bombardovacího letectva na objekty nepřítele účinný, musí být nejen přesný co do prostoru, ale je nutné, aby byl veden v nejkratší možné době před vysazením, aby nepřítel neměl možnost organizovat obranu. Jakékoli zpoždění jde ve prospěch nepřítele. Úder proti prostředkům PVO je zapotřebí uskutečnit ještě než se výsadek přiblíží k hranici jejich dosahu.

Když má být palba dělostřelectva na pozemní objekty nepřítele při vysazení efektivní, musí být vedena v přesně stanovené době, protože nesplnění vymezeného času by již v daném prostoru mohlo ohrozit výsadek.

S cílem zabránění nepříteli v lokalizování a zničení úderného výsadku je nutné dále pokračovat v průzkumu a ničení sil, které nepřítel zaktivizoval proti němu. K zabezpečení **setkání** pozemních sil či OMS s jednotkami úderného výsadku je žádoucí, aby byly přesně dohovořeny signály, čáry zastavení paleb, místa setkání a další otázky, spolehlivě splněny všechny úkoly. Proti nepřátelskému letectvu musí působit vlastní stíhací letouny v těsné součinnosti s armádními prostředky REB.

To vše a ještě řadu problémů řeší štáb armády při přípravě součinnosti, jejímž základem je rozhodnutí velitele. Vlastní organizace součinnosti ve prospěch úderného výsadku spočívá ve sladění činnosti jednotek podle úkolů, času i prostoru a podrobně je rozpracovávána do bližšího úkolu.

Při **organizaci součinnosti stanoví velitel armády** způsob vysazení a činnosti všech spolupůsobících sil a prostředků při něm. V dalším objasní postup plnění bojových úkolů úderným výsadkem po vysazení, sladí činnost jeho jednotek jak mezi sebou, tak s útvary OMS či svazky prvního sledu. Skloubí úder letectva a RVD s činností tohoto výsadku, stmelí činnost pozemních sil s letectvem a řeší možné situace i způsob vyvedení úderného výsadku z boje, obnovení jeho bojeschopnosti a přípravy k plnění dalších úkolů v nepřátelském týlu.

Při organizaci součinnosti na stupni armády jsou řešeny i otázky spojení, předávání informací, vzájemného rozpoznávání a označování cílů. Výsledkem organizace součinnosti musí být jednotné chápání úkolu všemi jeho vykonavateli.

Štáb armády potom rozpracuje opatření jednotlivých druhů **zabezpečení**, které vyjádří v příslušných plánech. Obsah těchto plánů, jakož i ostatní povinnosti funkcionářů štábu armády při organizaci bojového použití úderných výsadků je nutné podrobně rozpracovat a v praxi ověřit.

Podrobnou **součinnost mezi jednotkami výsadku** organizuje po vyhlášení rozhodnutí velitel úderného výsadkového útvaru. Čím je promyšlenější a sladnější organizace boje, čím je poctivější příprava úderného výsadku a čím důkladnější je řešení všestranného zabezpečení boje, tím je úspěšnější splnění úkolů, což se zpětně projeví na splnění úkolů celé armádní operace.

Způsoby **vy­sazení** úderného výsadku jsou podrobněji uvedeny v Pomůcke ev. č. 537, str. 19—24. Jako hlavní způsob je udáváno **vy­sazení s přistáním vrtulníků**, při kterém je možné uvést výsadek do bojeschopného stavu a zorganizovat ho k vedení boje v kratším čase než u výsadek padákových. V závislosti na použité technice bude tato doba počítána v minutách. Vedení boje musí respektovat všechny uvedené zásady a požadavky, jako je aktivnost, rozhodnost, útočnost, nenadálost a překvapení, okamžité využití účinků paleb, předejití nepřítele v ovládnutí důležitých prostorů a čar.

Boj úderných výsadkových útvarů (jednotek) **zahrnuje** překvapivé palebné úderý vojskového a frontového letectva na nepřítele ještě před vysazením i v průběhu plnění bojových úkolů výsadkovými jednotkami a jejich vlastní činností. Úderný výsadkový prapor vysazený vzápětí po úderech letectva, za jeho podpory, případně za podpory RVD, dokončuje zničení objektů nepřítele zpravidla prudkou ztečí s využitím paleb vlastních prostředků, mířenou palbou a bojem zblízka.

Úderný výsadek může **útočit nebo se bránit**. Kromě toho může (viz Pomůcka ev. č. 537, str. 26) vést **přepadovou činnost**. Její podstata spočívá v uskutečnění rychlého skrytého manévru k objektu s cílem vedení překvapivých úderů na důležité objekty nepřítele, čímž dezorganizovat jeho velení, bránit v manévru zálohám a rušit práci týlu. Myslím, že by bylo vhodné činnost při přepadu úderných výsadek podrobněji rozpracovat.

Úderné výsadkové útvary a jednotky mají formou plnění úkolů **blízko k činnosti OMS** a budou s ní často spolupůsobit. Mohou být předány do její podřízenosti k využití jejich manévrovacích a úderných možností. V tom případě je možné, že budou působit do různé hloubky, na široké frontě, na hlavních směrech činnosti přepadových odřadů OMS a opakovaně.

V úderném výsadkovém útvaru má velitel armády účinný prostředek, speciálně připravovaný pro boj v týlu nepřítele jak v taktické, tak operačně taktické hloubce. Tento prostředek efektivně zvětšuje možnosti armády, ale zároveň vyžaduje složitější přípravu a zabezpečení. Jeho dovedné použití zrychlí splnění úkolů armádní útočné operace.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA i Pomůcka ev. č. 537 řeší použití výsadkových útvarů obecně a rámcově. Domnívám se, že v operačních štábech chybí souborný a podrobný předpis, který by stanovil všechna opatření, potřebná k podrobnému zplánování činnosti úderných výsadkových útvarů.

Praxe přinese jistě nové poznatky. Závěry a zkušenosti z použití úderných výsadek by bylo vhodné publikovat na stránkách odborných vojenských časopisů.

NÁSILNÝ PŘECHOD DIVIZE PO ROZVINUTÍ HLAVNÍCH SIL U VODNÍ PŘEKÁŽKY

I když proti minulosti možnosti vojsk překonávat vodní překážky podstatně vzrostly v důsledku jejich vybavení rychlou plovoucí technikou, vodní toky a zařízení na nich zůstávají vážnou přírodní překážkou na směrech činnosti našich vojsk. Bude proto velmi důležité **omezit, případně vyloučit záporné vlivy**, které má bráněná vodní překážka pro útočící vojska na snížení tempa postupu.

Násilný přechod vodních překážek je **složitým bojovým úkolem**, který od velitelů a stábů vyžaduje velké umění v organizaci boje, řešení celého komplexu úkolů a opatření jeho všestranného zabezpečení a dovedného velení vojskům, vysoké morálně politické a psychologické kvality, bojovou cvičenost vojáků, rozhodnost a vytrvalost v dosahování stanovených cílů.

Základním způsobem uskutečnění násilného přechodu vodní překážky je její **překonání z chodu, po přípravě** provedené **ještě před příchodem** divize k vodní překážce. Splnění tohoto úkolu je tudíž nedílnou součástí bojového úkolu divize za útoku, přičemž jeho splnění by nemělo být důvodem ke snížení tempa.

Podstata násilného přechodu z chodu spočívá v **rázném pronikání** vojsk divize k vodní překážce na široké frontě, jejím rychlém překonání po krátké palebné přípravě, rozhodné zteči nepřítelů a neprodleném rozvinutí útoku na protilehlém břehu. Velkou úlohu přitom mají **předsunuté odřady, taktické vzdušné výsadky (úderné výsadkové jednotky) a předvoje**. Výsledků jejich boje využívají hlavní síly divize a pluků, které za postupu k řece ničí odcházejícího nepřítelů a pod ochranou předsunutých odřadů nebo předvojí vycházejí k řece na široké frontě, **aniž by přitom zpravidla měnily svoji bojovou sestavu**.

„Jestliže se násilný přechod vodní překážky z chodu nezdaří anebo vyžaduje-li to situace, provede divize násilný přechod **po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky po zkrácené nebo všestranné přípravě**. V tom případě překonávají hlavní síly vodní překážky **na vybraných úsecích z přímého dotyku** s nepřítelů u vodní překážky **nebo po přesunu z hloubky**“ — uvádí Všeob-Ř-1, čl. 166.

Této problematice budou věnovány články, ve kterých vyjádřím k tomuto způsobu (ne právě jednoduchému) násilného přechodu své názory, jež vycházejí z požadavků Bojového řádu pozemního vojska ČSLA na přípravu a vedení soudobého boje. Vedle všeobecných zásad násilného přechodu divize, která má rozvinuty hlavní síly u vodní překážky, budou řešeny i zvláštnosti organizace boje a vedení násilného přechodu spojeného s útokem z přímého dotyku a po přesunu z hloubky.

K násilnému přechodu po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky dochází především tehdy, jestliže **násilný přechod z chodu** byl, a podle mého názoru často i **po opakování, neúspěšný**. Kromě toho také v případech (vyžaduje-li to situace), když charakter vodního toku neumožňuje uskutečňovat násilný přechod z chodu (např. pro velký stav vody, strmé břehy, rozbahněné přístupy apod.) a rovněž při přechodu do útoku z obrany, která využívá vodní tok.

Jestliže při násilném přechodu vodní překážky z chodu je jeho významnou součástí boj o přístupy k ní, pak v tomto případě **buďe jeho obsahem** pouze:

— překonání vodního toku na vybraných úsecích, na široké frontě, překvapivě a rychle,

— rozvíjení úspěchu na protilehlém břehu spolu se ztečí a průlomem jeho obrany do hloubky brigád prvního sledu.

Přitom však **společně všem způsobům zahájení násilného přechodu** bude to, že **soustředování** sil, techniky a materiálu k rozvíjení útoku na protilehlém břehu probíhá **postupně** a závisí na daných možnostech přepravy a organizačních schopnostech velitelů a štábů.

Násilný přechod může provádět divize, která je s nepřítelem v **přímém dotyku** (tj. divize, které se nepodařil přechod z chodu nebo se dosud úspěšně brání), přičemž **výchozí prostor**, ve kterém připravuje i násilný přechod vodní překážky, je jí určován bezprostředně u vodní překážky. Zahájení útoku z přímého dotyku spojeného s násilným přechodem předchází **vždy přeskupení** (když vojska neuspěla z chodu) nebo **vystrídání a přeskupení** (když se divize bránila).

Násilný přechod však může uskutečňovat i **nová divize**, a to na zahájení útoku z **přímého dotyku**, když vystřídala část divize v obraně nebo vojska, která neměla úspěch při násilném přechodu z chodu, byly jí způsobeny značné ztráty a její bojeschopnost byla snížena. Častějším způsobem však pro tuto divizi bude násilný přechod jako součást útoku **po přesunu z hloubky** z výchozího prostoru vzdáleného 20 až 40 km od vodního toku, přičemž vojska, jež jsou v dotyku s nepřítelem, budou tento úkol zabezpečovat a sama budou překračována.

V těchto případech může být násilný přechod po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky **dále členěn** v závislosti na době, která je stanovena na jeho přípravu, a to na násilný přechod po:

— **zkrácené přípravě**, kdy můžeme předpokládat, že na jeho přípravu bude divizi vyčleněno 6 až 8 hodin a pro pluk 4 až 6 hodin; tento způsob přechodu je charakteristický především pro divizi, která **sice neuspěla** při násilném přechodu z chodu, **ale zachovala si dostatek sil k obnově útoku** po potřebném přeskupení (a zpravidla i doplnění municí), nebo pro divizi přisunutou do prvního sledu operační sestavy armády, jež zaujala výchozí prostor, ve kterém se připravuje k násilnému přechodu vodní překážky a k útoku po přesunu z hloubky,

— **všestranné přípravě**, kde časový limit je dán **rozsahem opatření**, která musí být provedena k úplné (tj. úspěšné) přípravě přechodu; k tomuto způsobu násilného přechodu se velitel armády rozhodne obvykle při přechodu do útoku z úspěšné obrany, který bude spojen s časově náročným vystřídáním a přeskupením, nebo tehdy, jestliže charakter vodního toku si vyžadá přijmout **velmi náročná technická, materiální a organizační opatření**.

O volbě způsobu přípravy a zejména o rozsahu přípravných opatření **buďe také rozhodovat** stupeň vybudování nepřátelské obrany, síla a charakter bránícího se nepřítele i terénu na protilehlém břehu, potřebný rozsah přeskupení, bojové zkušenosti velitelů a vojsk divize, její naplněnost, ale také úspěch či neúspěch sousedů, zda došlo ke změně hlavního úderu v rámci armádní útočné operace apod.

Oba způsoby zahájení násilného přechodu při rozvinutí hlavních sil v blízkosti vodní překážky s rozličnou časovou přípravou **mají své výhody a nevýhody**.

● **Násilný přechod po všestranné přípravě:**

— naznačuje, že jeho základní výhodou je **možnost úplné přípravy divize** k tomuto náročnému bojovému úkolu; především umožňuje **přesnější organizaci boje**, zejména přijetí promyšlenějšího rozhodnutí, upřesnění bojového úkolu podřízeným nejnižších stupňů, efektivní využití všech prostředků ničení, podrobnější a do všech variant pracovanější organizaci součinnosti, ale i detailně splněné další úkoly přípravy,

— **dává větší možnosti k zmenižení budování a úpravě výchozího prostoru** (což je zvláště důležité při útoku z přímého dotyku), přičemž vytváří i časový prostor pro maskování všech těchto opatření,

— vytváří podmínky pro případný **nácvik** násilného přechodu, jeho některých rozhodujících činností,

— umožňuje **postupně zaujmout** výchozí prostor všemi útvary a jednotkami, a to i při náročném vystřídání či přeskupení,

— umožňuje nadřízeným organizovat účinnou a konkrétní pomoc podřízeným,

— zajišťuje dostatek času pro optickou práci i kontrolní činnost.

Naopak však:

— rozhodujícím zápořem je skutečnost, že tyto výhody naší strany jsou i výhodami pro nepřítel, kterému tak **poskytujeme dostatek času** na pečlivou organizaci a další budování obrany na řece i v její hloubce,

— současně má nepřítel daleko více možností zjistit náš útočný **zámysl** a přijmout opatření k jeho zmaření či alespoň odložení, zvláště při přímém dotyku s nepřitelem, kdy jsou vojska divize v dosahu všech jeho prostředků ničení.

● **Násilný přechod po zkrácené přípravě:**

— nepřítel má jen **minimum** času na další zdokonalení obrany i na přijetí opatření ke zmaření našeho pokračování v útoku.

Na druhé straně však:

— klade velké požadavky na **organizátorské schopnosti** všech velitelů, jejich iniciativu, aktivitu a samostatnost,

— nevytváří vždy podmínky pro přijetí optimálního **rozhodnutí**,

— nutí velitele k co nejjednoduššímu **přeskupení** jen rozhodujících prvků sestavy,

— neumožňuje **ženiání budování** výchozího prostoru a mnohdy ani jeho zaujetí všemi prvky bojové sestavy do zahájení násilného přechodu, takže některé jednotky (útvary) jsou nuceny přecházet do útoku na nový směr bez přeskupení, zpravidla až v průběhu palebné přípravy násilného přechodu a zteče.

● **Násilný přechod z přímého dotyku:**

— poskytuje lepší podmínky pro získání potřebných **informací** o vodním toku a přílehlém terénu, jakož i o uspořádání a obsazení obrany nepřitelem,

— organizace boje probíhá v terénu, ve kterém již vojska vedla boj nebo se bránila, proto jej velitelé a štáby mohou bez dalšího hlubšího studia optimálně využít pro své útočné cíle (i divizi, která vystřídala, poskytuje lepší podmínky pro organizaci boje přímo v terénu),

— umožňuje dosáhnout současné zteče.

Nevýhody se projevují v tom, že:

— je **obtížné utajit** přípravu útoku,

— vznikají těžkosti při **ženiání budování** výchozího prostoru a jeho zaujetí,

— zvyšuje se nebezpečí **předčasného prozrazení** připravovaného přechodu do útoku, — vojska divize, především jednotky prvního sledu, jsou v dosahu všech nepřátelských prostředků ničení, takže mohou utrpět značné **ztráty** ještě do zahájení násilného přechodu.

● **Násilný přechod po přesunu z hloubky:**

— zabezpečuje do značné míry **utajení**,

— umožňuje **překvapivou** činnost vojsk,

— vytváří předpoklady relativně menší **zranitelnosti** zbraněmi hromadného ničení,

— výrazně **snižuje rozsah ženiání prací** při přípravě výchozího prostoru.

Na druhé straně však vyžaduje:

— zvláště pečlivou a přesnou organizaci **součinnosti** k dosažení současného zahájení násilného přechodu,

— spolehlivé **ničení** nepřítelů jadernými (pokud budou používány) a dalšími prostředky ničení,

— včasné a organizované přiblížení vojsk a jejich **současnou zteč**.

Pro úspěch násilného přechodu po rozvinutí hlavních sil divize u vodní překážky je důležité, aby velitel a jeho štáb přísně dodržovali **zásady**, které tento úspěch jednoznačně podmiňují. K nim lze **zařadit**:

— intenzivní stupňování průzkumových opatření, ve své většině zaměřených na síly a prostředky nepřítel v hloubce jeho obrany; podle potřeby i na doplňkový průzkum vodní překážky, především na okamžité zjištění změn, např. v zatarasování vodního toku, úpravě protilehlých břehů k znemožnění výjezdu techniky, poškození (zničení) hydrotechnických zařízení apod.,

— organizaci spolehlivého **palebného** (popř. i jaderného) **ničení** nepřítel, který brání vodní překážku, což nelze splnit bez předcházející podmínky, tj. přesných a úplných informací o nepříteli a jeho obraně; k tomu je nutné včas vytvořit potřebné uskupení

dělostřelctva a raketového oddílu, využít bojových možností letectva a bojových vrtulníků, dělostřelctva nadřízeného velitele, druhých sledů, vojsk v dotyku i prostředků vyčleněných pro přímou střelbu,

— včasné **předsunutí** samohybných přepravních prostředků k vodní překážce a zřízení přepravišť; spolu s nimi vyvést i jednotky pořádkové, záchranné a vyprošťovací služby, jejichž činnost podrobně a přesně zorganizovat, případně i nacvičit,

— pečlivé **maskování** vojsk ve výchozím prostoru i budovaných přepravišť zejména pomocí dýmu; přitom připravit i věrohodná klamná opatření a řešit demonstrační činnost; použitím **dýmu** je výhodné zabezpečit: utajení všech přípravných opatření pro přechod vodní překážky; oslepení palebných prostředků a pozorovacích stanovišť nepřítel na druhém břehu, zastření stavby mostů, budování přepravišť, prostorů přípravy techniky k brodění a jízdě pod vodou nebo prostorů nasednutí (naložení) vojsk na samohybné plavidlové přepravní prostředky; maskování vlastního násilného přechodu a imitaci klamných přepravišť,

— svědomitou organizaci **přesunu** z výchozího prostoru na výchozí čáru k přepravě s promyšleným řešením všech negativních vstupů nepřítel, aby bylo zabezpečeno **současné** zahájení násilného přechodu a v dalším i zteče nepřátelské obrany,

— vytvoření spolehlivé **protivzdušné obrany** vojsk a přepravišť,

— zřízení **průchodů** ve vlastních zátarasech a zátarasech nepřítel na řece a protilehlém břehu,

— překonání vodní překážky **s překvapením, rychle a na široké frontě**, přitom současně takovými silami a prostředky v prvním sledu, které zabezpečí i úspěšnou zteč nepřátelské obrany na druhém břehu a rozvíjení útoku do hloubky jeho obrany,

— včasné zabezpečení **narůstání úderu** na druhém břehu a **soustředění** úsilí hlavních sil divize k úspěšnému dokončení průlomu nepřátelské obrany a ke splnění úkolu dne,

— udržování u vojáků útočného nadšení a jejich mobilizování k rozhodnému zničení nepřítel, který brání vodní překážku, a k rozvíjení útoku na protilehlém břehu ve vysokém tempu.

Prvořadý význam pro úspěch násilného přechodu po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky má jeho **utajení**. Proto je násilný přechod a útok po **přesunu z hloubky** zahajován často v noci; při násilném přechodu po **zkrácené přípravě** z přímého dotyku je zahajován ihned po ukončení nejnútnejší přípravy, tj. **ve dne i v noci**. Důležitým časovým limitem bude schopnost štábu divize získat dostatek **zpráv** o řece i nepříteli, jako rozhodujícím podkladem pro organizaci účinného palebného ničení nepřítel.

Zkušenosti potvrzují, že v případech, kdy přední okraj nepřátelské obrany probíhá dále od řeky a na břehu je jen bojové zajištění, je výhodné zahájit násilný přechod s překvapením v noci nebo s rozedněním a často i **bez palebné přípravy**. V případě, že přední okraj nepřátelské obrany bude probíhat v blízkosti řeky, bude naopak výhodnější zahájit násilný přechod **ve dne až po spolehlivém umlčení obrany** všemi prostředky ničení.

Pro přechod vodního toku jsou nejméně výhodnější **úseky**:

— **ohbí řeky**, která jsou vytočená směrem k útočníkovi, neboť tím mu umožňují vedení boční a křížové palby,

— **s brody** (na mělkých tocích) a **místy** vhodnými pro mostová přepraviště; nevhodnější jsou nejužší místa, protože na nich je malá potřeba přepravních prostředků,

— místo pro organizaci **přívozových přepravišť** (nakládání a vykládání břemen), a to na středních a širokých vodních překážkách,

— **s převýšeným přilehlým břehem**, které zabezpečují dobré pozorování a vedení palby do hloubky nepřátelské obrany,

— na nichž je dostatek vhodných míst **pro spuštění (vjezd)** přepravních prostředků na vodu (vjezd z vody) a jež umožňují naložování a vyložování vojsk (na velkých vodních překážkách),

— s dostatečným množstvím vhodných míst **pro skryté rozmístění** vojsk, jejich přípravu a uskutečnění násilného přechodu,

— se skrytými **přístupy s dostatkem cest** z hloubky vlastní sestavy, které umožňují utajit přesuny vojsk až k přepravištím, podél řeky a na protilehlém břehu.

Přitom je třeba mít neustále na zřeteli, že zřízená přepraviště jsou velmi **zranitelná** prostředky ničení nepřítel, a tím neustále hrozí nebezpečí **dočasného přerušování přepravy** vojsk a rozdělení jejich bojové sestavy (za a před řekou).

Zatímco při násilném přechodu z chodu určuje příslušný velitel úseky násilného přechodu a přepraviště především podle mapy a upřesňuje je na základě výsledků průzkumu, pak při rozvinutí hlavních sil divize u vodní překážky jsou pro vedení úseků

násilného přechodu vedle mapy a zpráv průzkumu rozhodující **osobní rekognoskace** velitele a funkcionářů štábu divize a v některých případech i návrhy velitelů útvarů, které jsou s nepřitelem v přímém dotyku. Přitom je nutné předpokládat, že nejvýhodnější úseky vodního toku pro násilný přechod budou silně bráněny nepřítelem.

Úsek násilného přechodu určuje **zpravidla divizi velitel armády**, i když v některých případech jej ve svém útočném pásmu vybírá velitel divize sám. Jeho šířka je závislá na rázu vodní překážky, na množství přepravních prostředků a na možnostech palebného ničení nepřítel. **Za příznivých podmínek může být totožný s útočným pásmem divize.**

Obvykle zahrnuje **divizní přepraviště, tři (výjimečně dva) úseky** násilného přechodu pluků prvního sledu, v nichž jsou zřizována hlavní a záložní plavidlová, přívozová a mostová přepraviště a podle situace a možností i podvodní přepraviště pro tanky. Na mělkých vodních překážkách s únosným dnem je možné zřizovat brodová přepraviště. **Počet a druhy přepravišť určuje na základě návrhu náčelníka ženijní služby velitel divize.**

K oklamání nepřítel mohou být podle rozhodnutí velitele divize zřizována klamná přepraviště.

Klamné přívozové přepraviště lze zřídít z několika klamných míst odplutí a přistání a ze soulodí zhotovených z výpomocného materiálu. Část těchto soulodí však musí být na vodě pohyblivá a všechny makety je zapotřebí doplnit koutovými odrážeci.

Klamné mostové přepraviště je rovněž možné zřizovat z výpomocného materiálu a je žádoucí, aby bylo hodnověrné, včetně opatření k utajení provozu jako na skutečném přepravišti. K utajení mostového přepraviště mohou být na vodní překážce zřízeny plošné protiradiolokační masky a jiná opatření, např. taková, která znázorňují část zničeného mostu.

S budováním klamných přepravišť musí být současně řešen jak provoz na nich, tak i přesuny techniky k nim.

K tomu, aby byl násilný přechod organizovaný, je nutné **určit** výchozí čáru k přepravě, prostory nasednutí (naložení) na plavidlové přepravní prostředky, prostory utěsnění tanků a výchozí (vyčkávací) prostor pro motostřelecký (tankový) pluk druhého sledu nebo ve vševojskové záloze. I když Bojový řád pozemního vojska ČSLA stanoví pro tyto prostory (čáry) možné vzdálenosti od okraje vodní překážky, musí pro velitele divize především platit, že je bude určovat s ohledem na možnosti působení nepřátelských palebných prostředků, ale přitom co nejbliže k běhu vodní překážky, ve skrytých místech; v žádném případě nesmí dovolit nahromadění jednotek, bojové a přepravní techniky.

V závislosti na organizaci a vybavení vojsk plovoucí bojovou technikou je nutné při násilném přechodu vodních překážek, které nelze překonat broděním, zabezpečit (v rámci divize) přepravu **70 až 80 % bojové a dopravní techniky na přepravištích zřízených z přepravních prostředků ženijního vojska.**

Výchozí prostory je zapotřebí určovat a budovat (upravovat) podle zásad platných pro útok z přímého dotyku nebo po přesunu z hloubky.

Ve výchozím prostoru pro přípravu útoku z přímého dotyku, který je zahajován násilným přechodem vodní překážky, **jsou navíc budována a připravována opatření** specifická pro násilný přechod. Jde zejména o:

- údržbu cest k zabezpečení přesunu na jednotlivá přepraviště i k manévru směrem k vodní překážce a podél ní,
- skrytá místa v blízkosti jednotek, které je mají využít, vytyčování a úpravu prostorů nasednutí (naložení) na samohybné plavidlové prostředky (např. PTS 10) a prostory utěsnění tanků,
- prostory rozmístění přepravních prostředků, prostory soustředění; např. pro zřizování soulodí vojsk prvních sledů jsou tyto prostory určovány v jejich výchozích prostorech ve vzdálenosti 1—3 km a pro zřizování mostových přepravišť ve vzdálenosti 4 až 6 km od vodní překážky, jako součást výchozího prostoru pluků prvního sledu,
- přehrazování ženijními zátarasy a o přípravu čar zaminování pro pohyblivé odřady zatarasovací na předpokládaných směrech útoků nepřítel.

Ve výchozím prostoru při útoku po přesunu z hloubky není nutné přijímat mimořádná opatření.

Zvláštností bojové sestavy při násilném přechodu po rozvinutí u vodní překážky je, že velitel divize nebude vysílat předsunuté odřady ani vysazovat taktický vzdušný výsadek bezprostředně na řeku, tak jak je povinován při násilném přechodu z chodu. Oba

prvky bojové sestavy, především však taktický vzdušný výsadek, mohou být použity již za řekou k zabezpečení úspěchu průlomu obrany nepřítel a k rozvíjení úspěchu vojsk divize na protilehlém břehu. **Výjimkou** bude násilný přechod **velkých vodních překážek** (přehrad, zatopených prostorů), při kterém se zpravidla organizuje vyslání představeného odřadu, jenž může dlnit úkol samostatně nebo v součinnosti se silami říčního loďstva.

Bojová sestava divize **musí zabezpečovat** rychlé a organizované překonávání vodního toku na široké frontě a úspěšné rozvíjení útoku do hloubky obrany nepřítel bez podstatného snížení tempa útoku.

Učlenění bojové sestavy bude zpravidla závislé na:

— zámyslu velitele divize pro vedení boje na protilehlém břehu, především na **sladění úseků násilného přechodu pluku a úseku průlomu divize** (výhodné úseky přechodu vodní překážky nemusí být totiž — a domnívám se, že se dá tvrdit, že většinou nebudou — vhodnými směry prolamování nepřátelské obrany),

— **stupni zničení nepřítel** těmi prostředky ničení, kterými je veden boj,

— **množství pontonových a přepravních výsadekových prostředků**,

— **možnostech přepravy tanků** na podvodních přepravištích nebo brodem.

Bojová sestava divize může být členěna **do dvou nebo jen jednoho sledu**.

Členění bojové sestavy **do dvou sledů** snižuje potřebu přepravních prostředků. Kromě toho poskytuje výhodnější podmínky k provedení manévru jednotkami a útvary i přepravními prostředky, jakož i narůstání síly úderu na protilehlém břehu. Taková sestava bude vhodná např. na širokých řekách, přehradách, zatopených prostorech.

Učlenění bojové sestavy **do jednoho sledu** má své přednosti v tom, že široká sestava útvarů divize uspořádaných do jednoho sledu umožňuje uskutečnění násilného přechodu **na široké frontě**, což vede k rozptýlení úsilí nepřítel v obraně na více směrů a zkracuje dobu trvání přepravy.

Naopak, nedostatkem tohoto uspořádání sestavy jsou **omezené možnosti k narůstání síly úderu i k soustředění úsilí** na potřebném směru na protilehlém břehu v průběhu průlomu. Současně je zapotřebí větší množství přepravních prostředků. Taková sestava bude vhodná v případě, kdy obrana nepřítel bude málo hluboká nebo bude spolehlivě ničena a umlčována prostředky ničení do celé její hloubky.

Vybavenost vojsk značným počtem přepravních prostředků a obojživelné techniky zabezpečuje vysoké tempo násilného přechodu, dovoluje maximálně zkrátit dobu přepravy jednotek. Např. podle zkušeností ze cvičení vojsk NATO představuje celková doba násilného přechodu vodní překážky střední šířky pro prapor, který působí jako představený odřad, 1 až 1,5 hodiny, pro pluk prvního sledu 2 až 3 hodiny a pro divizi 5 až 6 hodin. (Taktika, Naše vojsko, 1987, s. 130). A jak potvrzují výsledky cvičení, spojených s násilným přechodem vodních překážek našich vojsk, rozhodně za těmito normami nezaostáváme.

Méně času — a o jeho získání nám především jde — však vždy potřebují ti velitelé, kteří tuto problematiku hluboce zvládli, ty štáby, které dovedou násilný přechod umně zorganizovat a zabezpečit, a ta vojska, která jsou pro splnění tohoto úkolu dobře vycvičena.

(Pokračování v příštím čísle)

MATEMATICKÉ MODELOVÁNÍ BOJE

Ve velení vojskům jsou kladeny vysoké požadavky zejména na rychlost, operativnost, pružnost a odolnost. Jednou z cest plnění těchto požadavků je zavádění moderních automatizačních prostředků s odpovídajícím programovým vybavením. Součástí uvedeného vybavení moderních vojenských počítačů se stávají **matematické modely**, od jejichž využití je očekáváno především zvýšení efektivnosti rozhodovací činnosti.

V **prvé části** článku uvádím názory na současný stav využívání metod matematického modelování v procesech velení a řízení. **Ve druhé části** se zabývám pojmem systém na podporu velení a řízení (SPVR), jeho základní funkcí a strukturou. **V poslední části** pojednávám o vojenských počítačích (na bázi národní techniky), které budou zasazovány na polní místa velení taktického a operačního stupně ČSLA v 90. letech.

Zkušenosti a problémy s využíváním metod matematického modelování

Dosavadní zkušenosti odborníků z oblasti rozvoje velení potvrzují, že míra uplatnění metod matematického modelování při řešení reálných problémů velení a řízení v ČSLA je neuspokojivá. Neodpovídá ani rozvoji teoretických prací, ani stále širšímu zavádění a využívání výpočetní techniky.

V polních systémech velení vojskům je využívána mini a mikropočítačová technika 3. generace a plánujeme zasazení 3,5. až 4. generace. Úroveň uživatelského programového vybavení však svými vlastnostmi zaostává. Tento jev není československou specifikou, ale je celosvětovým pro-

blémem. Proto např. v armádě USA od roku 1980 do roku 1990 vzrostou náklady na prostředky automatizace 6,8krát a na jejich programové vybavení dokonce 8krát (viz Zpravodajská informace č. 8, s. 198). Myslím, že programové vybavení vojenských počítačů zasazených v našich štábech nevyužívá plně možnosti moderních matematických metod a metod matematického modelování. Zárodky využívání těchto metod se sice objevily např. u operáčně taktických úloh ALEX-N nebo u řešení dílčích optimalizačních úloh pro vojsko PVO, PVOS a letectvo, avšak ke komplexnímu využití nedošlo.

Domnívám se, že metodami matematického modelování je téměř netknuta široká oblast složitých a špatně strukturovatelných procesů, které tvoří jádro procesů velení a řízení na úrovni svazku, svazu. Velení a řízení na těchto stupních není v současné době založeno převážně na využití výpočetní techniky, ale na zkušenostech, erudici a intuici velitelů a štábů. Přitom kvalita jejich rozhodnutí zásadním způsobem ovlivňuje efektivnost využití sil a prostředků.

Příčiny neuspokojivého stavu využívání metod modelování vidím jak u tvůrců mo-

delů — ze strany teorie, tak u uživatele — ze strany praxe.

Příčiny neuspokojivého stavu využívání metod modelování ze strany tvůrců modelů spočívají v:

— nízkém stupni poznání rozhodovacích procesů velitelů a štábů,

— chybějícím aparátů pro kvantifikaci kvalitativních informací, které podstatně ovlivňují rozhodovací proces (nelze je pčtom zapracovat do modelu),

— nedůsledném ověření všech předpokladů pro zasazení modelu, které věrohodně odrážejí objektivní realitu.

Mám za to, že k překonání těchto překážek je vhodné:

● Věnovat podstatně větší pozornost empirickému výzkumu řešení složitých rozhodovacích problémů. Vyšší míra znalosti skutečného způsobu řešení složitých problémů, způsobu práce velitelů s informacemi, specifikace jejich informačních potřeb a požadavků vytváří poznatky, které je možné využít při tvorbě modelu. Jednou z perspektivních cest získání poznatků je **výzkum na cvičicích**, zaměřený na analýzu informačních toků a metodiku tvorby rozhodnutí.

● **Vytvořit aparát** pro kvalifikaci kvalitativních informací. Při tvorbě matematických modelů, které velitel bude využívat v procesu plánování a řízení operace, přicházíme často do styku s informacemi, jimž neumíme přiřadit číselné hodnoty, a proto je nemůžeme začlenit do modelu. Přitom často jde o informace — veličiny, které podstatně ovlivňují práci modelu (např. získané bojové zkušenosti svazku, útvaru).

● Podstatně větší pozornost věnovat **ověřování a doplňování modelu**. To nelze považovat za závěrečnou fázi tvorby modelu, ale za významnou součást procesu modelování. Je nutné, aby probíhalo v úzkém vzájemném působení s věcnou náplní rozhodovacích procesů, které jsou předmětem modelování. Při doplňování je zapotřebí věnovat značnou pozornost ověření předpokladů, z nichž model vychází a při jejichž splnění má svoji vypovídací schopnost. Před využíváním modelu v procesu velení a řízení jsou nezbytné i určité změny v metodice práce.

Příčiny neuspokojivého stavu využívání metod modelování ze strany uživatelů modelů vidím v:

— malé informovanosti uživatelů — důstojníků štábů o možnostech upotřebení modelů v procesech velení vojskům,

— nízkém stupni spolupráce uživatelů s tvůrci při vytváření modelů,

— přežívajícím názoru, že výpočetní technika, a tím i modely „přebírají“ práci a odpovědnost velitelů a štábů,

— stále existujícím „strachu z počítače“, kdy důstojník štábu neochotně používá terminál počítače a vede s ním dialog.

Myslím, že k překonání těchto překážek je účelné:

● **Zvýšit informovanost uživatelů** o metodách a nástrojích modelování. Není nutné vyžadovat, aby uživatelé byli odborníky z oboru matematického modelování a využívání výpočetní techniky. Ale určitá míra znalostí, které s řešením rozhodovacích procesů přímo souvisí, je jedním z nezbytných předpokladů úspěšného využívání modelů. Mladší důstojníci, absolventi vojenských vysokých škol, přicházejí do praxe s některými návyky využívání výpočetní techniky. Ti jsou většinou průkopníky ve využívání automatizační techniky a moderních metod řízení.

● **Zvýšit angažovanost a zainteresovanost** uživatelů v procesu tvorby modelu. Tento požadavek je sice obecně známý a přijímaný zadavateli, ale praxe svědčí o tom, že je často zanedbáván. Jeho nerespektování potom vede k neúspěchu při doplňování modelů. Zkušenosti ze zavádění a využívání např. operačně taktických úloh a jejich komplexů potvrzují, že úspěšnost je značně závislá na účasti a aktivitě uživatelů ve všech obdobích řešení. Úspěšné vytvoření, zavedení a využívání matematických modelů bude nemyšlitelné bez úzké spolupráce řešitele s uživatelem — štábem svazu, svazku.

● **Změnit chápání úlohy** subjektu — velitele a jeho postavení při řešení rozhodovacích problémů pomocí modelů. Využíváním modelů a výpočetní techniky se úloha velitele nezmenšuje a odpovědnost za rozhodnutí se na „model“ nepřeměňuje. Velitel je povinen formulovat problém, poskytnout modelu řadu subjektivních a obvykle těžko kvantifikovatelných informací. Výsledky řešení modelu představují potom pouze část podkladů pro volbu řešení — rozhodnutí. Při důsledném využívání matematických modelů se dosáhne vyšší kvality rozhodnutí, řešení problému bude objektivnější a ve svých důsledcích povede k efektivnějšímu využití sil a prostředků.

● **Změnit názor na vytváření a využívání modelů** v procesu velení a řízení. Současným převládajícím způsobem využívání výpočetní techniky je práce v uzavřeném režimu, kdy uživatel zadá požadavek, vstupní data a čeká na výsledek. Práce s modelem bude vyžadovat tvůrčí, dialogový způsob komunikace s počítačem.

Uživatel bude zasahovat do výpočtů a podle dílčích výsledků ovlivňovat konečné řešení. Tento způsob práce předpokládá jednoduché ovládání počítače a srozumitelný dialogový jazyk.

Perspektivy matematického modelování

Jak dál v používání metod modelování při tvorbě nových uživatelských úloh je v zásadě jasné — **vytváření matematických modelů, které budou využívat velitelé a štáby při plánování a řízení.** Ale jak tyto modely tvořit, jak je uspořádat, využít počítačovou grafiku, dialog, databázovou technologii zpracování dat atd.? Domnívám se, že na tyto a další otázky není zatím jednoznačná odpověď.

Dosavadní výzkumy potvrzují, že matematické modely budou:

- svým určením operačně taktické, štábní,

- převážně s otevřenými algoritmy (uživatel bude ovlivňovat průběh modelování z klávesnice terminálu),

- heterogenní (bude se modelovat působení více druhů bojových prostředků),
- deterministické a stochastické.

Modely budou integrovány kolem společné báze dat a ovládný jednotným dialogem. Je nutné, aby jejich využívání přesně zapadalo do **metodiky práce štábu.** Proto se projeví velký tlak na čas — čas obdržení podkladů pro rozhodnutí.

Matematické modely těchto vlastností napomohou velitelé i štábu řešit složité úkoly, a tím zvýší efektivnost jejich rozhodovací činnosti. Spolu s technickými prostředky v perspektivě zaváděných výpočetních systémů a jejich programovým vybavením vytvoří systémy na podporu velení a řízení (SPVŘ).

Z funkčního hlediska se **SPVŘ skládají ze tří podsystémů:**

- datového,
- modelového,
- dialogového.

Datový podsystém bude představovat samostatnou bázi dat, u níž je předpoklad datového napojení na centrální bázi dat. Je zapotřebí, aby tato báze dat měla některé vlastnosti, které nemusí mít centrální. Patří mezi ně zejména vytvoření prostoru k ukládání mezivýsledků (pracovní báze dat) a velmi krátká doba odezvy (modely pracují rychle, aby vyhovovaly časům v metodice práce štábu).

Modelový podsystém bude tvořen množinou modelů. Je nutné, aby pomocí svých řídicích prvků zabezpečil:

- konstrukci modelů z programových modulů,

- rekonstrukci modelů při změně modelované reality,

- změny datových vstupů (potlačení vstupu vybraných dat z báze dat, která odráží datovou složku reality, a jejich vstup z terminálu uživatele, jenž bude modelovat důsledky variant svého rozhodnutí),

- spuštění modelu z uzlových bodů (ne vždy od začátku — úspora času).

Tím se docílí větší vypovídací schopnosti modelů. Bude možné odpovídat i na otázky typu: „co se stane, když...“ (např. když včas nebudou zjištěny všechny prvky operační sestavy nepřítele na vybraném směru); „co je třeba učinit, aby...“ (např. aby na určitém směru bylo dosaženo potřebného poměru sil). Zároveň bude možné analyzovat rizika při náhodných vlivech (změny meteorologické situace) a zhodnotit citlivosti vlivu vstupních dat na výsledky (např. vlivu neočekávané činnosti nepřítele).

Dialogový podsystém bude zabezpečovat komunikaci „člověk-stroj“. Požadavky na tento podsystém budou značné, nelze se již spokojit jen s nabídkou variant.

Využívání SPVŘ důstojníkem štábu předpokládá novou metodiku práce s počítačem. Současný štáb používá výpočetní systém dávkově, uživatel zadá jeden nebo více požadavků (poměrů sil) a čeká na výsledky. Podle nich zadá další sérii variant výpočtů. U SPVŘ uživatel bude v přímém kontaktu s počítačem, má možnost průběžně konfrontovat dílčí výsledky s očekávanými, zadávat, resp. modifikovat vstupní data a z uzlových bodů znovu spouštět výpočty. Tím je možné získat v kratším čase požadované podklady pro rozhodnutí.

Programové dílo SPVŘ je zapotřebí řešit tak, aby mělo co nejbližší k uživateli — důstojníkovi štábu, formou svých vstupů, výstupů, grafikonu, dialogem.

I při využívání SPVŘ bude výpočetní technika pouze připravovat podklady. **Konečné rozhodnutí přijímá, přijímá a dlouho bude přijímat subjekt — velitel.**

Určité **specifiky** má i tvorba SPVŘ. Jeho vytváření nebude striktně procházet jednotlivými fázemi systémové tvorby, tj. analýzou — studii, ideovým projektem, prováděcím projektem a zavedením. Je nutné zvažovat tu skutečnost, že uživatelé nejsou zpravidla schopni specifikovat svoje požadavky v období analýzy (takové jsou zkušenosti např. z řešení úloh komplexu ALEX). Proto si myslím, že bude

vhodné vytypovat s uživatelem menší, ale významný problém (stanovení operačního složení vojsk na vybraném směru ke splnění úkolu) a na podporu jeho řešení zpracovat programové dílo. Po určitém období ověřování a využívání této první verze rozhodnout, případně modifikovat a rozšířit o další modely. Tim se tvorba SPVŘ stane procesem. Uživatelé budou ověřovat jeho funkčnost, formulovat další požadavky na jeho zdokonalení a rozšíření. Systém na podporu velení a řízení vznikne v **úzké vzájemné působnosti tvůrců a uživatelů.**

Z toho vyplývá, že tento proces je nemyslitelný bez vysoké angažovanosti uživatele — štábu operačního svazu a jeho aktivní účasti při tvorbě systému.

Efektivně pracující SPVŘ předpokládá posílení technických prostředků a základního programového vybavení počítačů. V 90. letech se předpokládá v plném systému velení ČSLA **zavádění nových výpočetních systémů** na základě národní techniky. Budou to zejména:

— MOMI-M (převozný minipočítač s až 2 MB vnitřní paměti, až 200 MB vnější paměti, možností propojování v počítačové síti a vytváření místních terminálových sítí; jejich zavádění se plánuje na operační stupeň velení),

— POTAS-M (přenosný osmibitový mikro-počítač s 256 kB vnitřní paměti, se dvěma disketami 5,25", 360 kB, tiskárnou, klávesnicí, obrazovkou; jejich zavádění se plánuje na taktický stupeň velení a jako inteligentní terminály k MOMI-M),

— vojenský osobní počítač (osobní šestnáctibitový mikro-počítač s 256 kB vnitřní paměti, se dvěma disketami nebo diskem Winchester, tiskárnou, klávesnicí, obrazovkou; předpokládá se zavádět je a používat jako inteligentní terminály nebo samostatně jako osobní štábní počítače).

Moderní vojenské počítače, které budou v 90. letech k dispozici s unifikovaným základním programovým vybavením, se stanou vhodnými prostředky k vytváření efektivně pracujících metod matematického modelování.

Myslím, že metody matematického modelování nejsou v současné době při tvorbě programového vybavení vojenských počítačů plně využívány. Příčiny lze hledat jak v oblasti teorie — u tvůrců matematických modelů, tak v oblasti praxe — u jejich uživatelů. V 90. letech je plánováno, že štáby ČSLA budou vybavovány míni a mikro-počítačovou technikou, propojenou v počítačové síti s místními terminálovými sítěmi, které vytvoří technické podmínky k tvorbě kvalitativně nového programového vybavení. Základem nových komplexů uživatelských programů se stanou systémy na podporu velení a řízení. Při jejich zpracování se plně využijí metody matematického modelování a vznikne programové dílo, které bude efektivněji podporovat rozhodovací činnost.

Progresivněji využívat výpočetní techniku, prostředky automatizace a malé mechanizace. Zkracovat doby přípravy vstupních údajů a rozšiřovat programy pro rozhodující počty a ukazatele.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1987—1988)

RADIOELEKTRONICKÝ BOJ VE VZTAHU K SYSTÉMU VELENÍ VŠEVOJSKOVÉMU SVAZU

Zavedení REP všech druhů do armád si vynutilo i vznik nového způsobu boje s nimi. Význam radioelektronického boje roste, má a bude mít stále větší vliv na průběh a výsledky operací a bojů. Růst významu radioelektronického boje i v příštím desetiletí se projeví ve změně jeho úlohy a místa v operacích a bojích a ve způsobech jeho vedení.

Podle platných základních předpisů armád obou vojenských koalicí (Varšavské smlouvy i Severoatlantického paktu) je radioelektronický boj druhem bojového zabezpečení operace (boje). Jeho místo jako druhu bojového zabezpečení soudobého boje a operace je významné. V **Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA** je uváděn v Hlavě 10 na třetím místě.

Zkušenosti z posledních lokálních válek a vojenských konfliktů potvrzují, že zde radioelektronický boj ukázal na růst svých možností, dále na zvýšení svého vlivu na průběh a výsledky operací i bojů a že zaujímal v těchto lokálních válkách a vojenských konfliktech zcela jiné místo než dosud. Tyto byly zahajovány a v celém jejich průběhu prováděny opatřeními radioelektronického boje, která byla určena k:

- dezorganizaci velení protivníka,
- narušení a překonání jeho PVO,
- vybojování nadvlády v éteru.

Je možné říci, že radioelektronický boj byl demonstrován jako druh zabezpečení bojové činnosti s výrazným vlivem na průběh a výsledky bojů. Při rozsáhlejším konfliktu (lokální válce) jeho první ob-

dobí bylo možné charakterizovat především jako operaci (boj) za vybojování nadvlády v éteru.

Z pohledu příští možné války (konfliktu) mezi oběma rozhodujícími společenskoekonomickými formacemi, ze způsobu jejího zahájení, rozsahu jejího vedení, významu velení pro řízení vojsk lze říci, že i tato válka bude zahájena celou řadou nutných opatření radioelektronického boje nebo operací, jež budou zaměřena na dezorganizaci řízení vojsk protivníka a vybojování nadvlády v éteru. Realizaci tohoto opatření uskuteční většinou vyčleněné síly a prostředky všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. To zdůrazňuje skutečnost, že radioelektronický boj již dnes zaujímá a bude zaujímat stále významnější místo při vedení válek a uplatňovat výraznější vliv na jejich průběh i výsledek.

V současnosti úloha radioelektronického boje spočívá v dalším úsilí o dezorganizaci systémů velení vojskům a řízení zbraní nepřítele při současné snaze zabezpečit spolehlivou a nepřetržitou práci vlastních systémů řízení vojsk a zbraní.

V příštích letech lze očekávat, že úloha radioelektronického boje bude nadále zachována. Důsledkem vývoje a využitím nových, dokonalejších, výkonnějších a automatizovaných REP a systémů průzkumu, velení a řízení (při využití vzdálených a mobilních míst velení, použití řízených zbraní, průzkumných palebných systémů atd.), ale i prostředků a způsobu vedení

boje s nimi (prostředků ničení, rušení, klamání, průzkumu atd.) zesílí vliv na plnění všech úkolů REP, a tím dojde ke zvýšení účinnosti radioelektronického boje.

Dezorganizace velení nepřítele, narušování již jeho průzkumu a použití zbraní bude uskutečňováno v celém pásmu bojové činnosti a zabezpečování jeho průběhu.

Práce REP, např. míst velení, na maximální vzdálenost a s větší účinností. K ničení budou využívány samonaváděcí prostředky v širokém spektru vyzářované elektromagnetické energie (rádiovými, radiolokačními, infračervenými, laserovými a jinými zdroji energie).

V oblasti radioelektronického rušení omezujícím faktorem jsou přirozené podmínky šíření elektromagnetických vln a technická opatření, která zvyšují odolnost moderních radioelektronických prostředků proti rušení. Přesto rozvoj rušičů bude probíhat dál a jejich účinnost se bude zvyšovat. Prostředky budou umísťovány na paluby letounů (bezpilotních prostředků) s cílem uskutečnění rychlého manévru, maximálního dosahu a volby nevhodnějšího směru. Automatický režim zabezpečí minimální dobu jejich reakce na zjištěný signál.

V oblasti radioelektronické ochrany a boje s nepřátelským technickým průzkumem je nutné přijímat opatření ke zvýšené odolnosti radioelektronických pro-

středků proti rušení a účinku cenných informací. Moderní prostředky nám umožní ještě účinnější maskování techniky a vojsk a dokážou zároveň i potlačovat unikající demaskující elektromagnetickou energii.

Nové potřeby a požadavky na radioelektronický boj se odrážejí jak v principech,

žádáních jeho organizace a vedení.

K dosažení maximálního účinku radioelektronického boje nepřítele na systémy velení a řízení zbraní protivníka budou v jeho organizaci, zabezpečení a vedení uplatňovány tyto principy: překvapivé, soustředěné, komplexní a nepřetržité použití sil a prostředků REB.

Analýza možností nepřátelských sil a prostředků, které mohou být využity k radioelektronickému boji proti systému velení protivníka. Jeho prostředkům průzkumu a řízení zbraní ukazuje, že tento boj může být organizován a veden jako nepřetržitý a komplexní.

V pásmu bojové činnosti svazu je velký počet různých a rozdílně důležitých objektů velení a řízení. REP a prostředků průzkumu, ale opatření radioelektronického boje budou moci být uskutečněna především proti nejdůležitějším a rozhodujícím ze zjištěných. Přitom proti některým objektům velení bude uplatňováno současně jak ničení, tak i rušení a klamání.

Možnosti působení nepřítele na systémy velení svazů

Místa velení svazu jsou s ohledem na obsah plněných úkolů přípravy, zabezpečení a vedení operace rozsáhlými objekty, mají velký počet různých pracovišť, dopravní, zabezpečovací, spojovací, výpočetní a jiné techniky, a tak jsou snadno zranitelná.

Všechny tyto prostředky vyzářují nebo odrážejí elektromagnetickou energii, která tvoří průzkumné příznaky a umožňuje nepříteli místa velení zjišťovat. Hlavními zdroji průzkumných příznaků jsou a budou spojovací rádiové, radioreléové, troposférické a družicové prostředky, radiolokační prostředky PVO místa velení, veškerá technika s rozdílnou radiolokační kontrastností vůči okolnímu terénu, elektrocentrály a všechny ostatní zdroje tepla, stopy přítomnosti a činnosti nekrytých osob a techniky.

Všechny tyto demaskující příznaky, jak jsem uvedl, pak umožní nepřátelskému průzkumu určit prostor místa velení, jeho charakter a určení, a tím i vytvořit podmínky k vedení bojové činnosti proti němu.

S rozšiřujícím se spektrem samonaváděcích zbraní dochází současně i ke zvýšení možností ničení jednotlivých prvků (prostředků) míst velení. Nepřítel pravděpodobně použije protirádiové a protiradiolokační samonaváděcí prostředky ničení a prostředky samonaváděné po infračerveném paprsku vyzářovaném zdroji tepla.

Druhou skupinu pak vytvářejí prostředky ničení, které mají zabudován systém aktivního navedení, a to radiolokačního, laserového a televizního. Ty budou ničit především nedostatečně krytou a maskovanou bojovou techniku a různé kontrastní objekty místa velení.

Radioelektronické systémy spojení budou trvale objekty záměrného rušení. Nejzranitelnějším se jeví KV a VKV rádiové spojení, proti kterému nepřítel může využít klasické prostředky rušení z vlastního území. Mnohem odolnějším se jeví RRL, troposférické a družicové spojení. Nárůst těchto druhů spojení si vynutí od nepřítelů širší použití rušičů jednorázového po-

užití nebo rušičů na bezpilotních prostředcích. Ty z bezprostřední blízkosti na vymezenou dobu zaruší na důležitých spojovacích uzlech celá kmitočtová pásma přijímacích zařízení neodolných spojovacích prostředků.

Požadavky na radioelektronickou ochranu systému velení

Spolehlivé a nepřetržitě velení vlastním vojskům z míst velení svazu bude zabezpečeno především při nepřetržitě a důsledně realizaci úkolů a opatření **boje s nepřátelským technickým průzkumem a radioelektronické ochrany.**

Boj s nepřátelským technickým průzkumem jako souhrn organizačních a technických opatření ve prospěch systému velení svazu bude veden jednak v rámci celkového boje svazu s tímto průzkumem a také v rámci daného místa velení (VS, PVS, ZVS, TVS).

Dále se zvyšuje úkol jak včasného zjištění, tak i bezprostředního ničení prostředků technického průzkumu nepřítelů a jejich nosičů. Tato oblast bude mít stále větší význam nejen z hlediska ochrany systémů velení, ale i z hlediska vedení operace a boje. Přesto je tento úkol velmi složitý, protože předpoklady pro zjištění mají pouze aktivní prostředky průzkumu. Pasivní prostředky průzkumu lze zjišťovat jen velmi obtížně. Z tohoto důvodu bude mít také potlačení vyzařované a odrážené elektromagnetické energie našimi prostředky směrem k nepřátelskému průzkumu trvale velký význam. Důsledný a komplexní přístup k otázkám maskování bude vyžadovat vývoj a výrobu účinnějších maskovacích materiálů, které pohltí, rozptýlí nebo jinak ovlivní procházející jimi elektromagnetickou energii v širokém spektru vlnových délek.

Požadavky na systém velení svazu z hlediska spolehlivého řízení sil a prostředků REB

Vzhledem k růstu úlohy a místa radioelektronického boje budou kladeny nové a vyšší úkoly na systém jeho řízení. Orgány REB v současné době svým postavením, pravomocemi a vybaveností prostředky velení nemohou kvalitně zabezpečovat stále rostoucí jeho požadavky. K vedení radioelektronického boje již v současnosti je vyčleňováno značné úsilí druhů vojsk, které je třeba sladit a těmto silám a prostředkům velet. Tuto funkci by měl plnit náčelník štábu, ale při naléhavosti jiných úkolů není schopen celý komplex v plné míře úkolů obsáhnout. Podle mého názoru

Válečné konflikty z poslední doby jednoznačně potvrdily, jaký vliv má klamná činnost (dezinformace) na systém velení protivníka. Především s použitím dezinformace proti systému velení svazu je nutné stále počítat.

V ochraně proti radioelektronickému rušení bude nutné dát daleko větší důraz na vyhledávání a zneškodňování rušičů jednorázového použití a bezpilotních prostředků — rušičů nebo hledat jiné způsoby ochrany proti těmto prostředkům. Spojovací síť je nutné proto budovat se značnou zálohou spojovacích prostředků, které budou plně rozvinuty a připraveny zabezpečit spojení. Je třeba omezit, racionalizovat informační tok, zhuštit a zrychlit přenos informace tak, aby i menším počtem spojovacích prostředků bylo vojskům zabezpečeno velení. Tato opatření je nutné uskutečnit nejen jako radioelektronickou ochranu proti rušení, ale i proto, že to vyžaduje elektromagnetická koexistence všech prostředků používaných ve velení.

Tato opatření by značně přispěla i ke zvýšení odolnosti REP proti samonaváděcím prostředkům ničení. Nemůžeme je však považovat za postačující. Ochrana proti ničení samonaváděcími i naváděnými výsoco přesnými zbraněmi je samostatnou velmi důležitou oblastí, které je nutné neustále věnovat zvýšenou pozornost. Vyžaduje to komplexní přístup ve zvyšování odolnosti REP proti prostředkům ničení, a to jak opatřeními radioelektronické ochrany, tak i maskováním, ženijním budováním okopů a krytů, dále imitací přítomnosti a činnosti radioelektronických prostředků a rušením systémů navedení nepřátelských zbraní.

ru je zapotřebí, aby náčelníkovi REB perspektivně příslušelo postavení zástupce náčelníka štábu jak s odpovídajícími pravomocemi, tak i s odpovídajícími prostředky spojení a automatizace velení.

Organizace radioelektronického boje v operaci (boji) bude v procesu plánování a řízení vyčleňováných sil a prostředků vyžadovat utajený přenos informací včetně dálkového utajeného přenosu dat. Tyto přenosové cesty je nutné zabezpečit mezi orgány REB hlavního velení Spojených ozbrojených sil na válčišti a frontu, mezi orgány REB štábu frontu a vševojskových

armád, frontového letectva a velitelství PVOS a u vševojskových armád, frontového letectva a velitelství PVOS k orgánům REB divizí a přímo podřízeným útvarům REB.

Je nutné, aby spojení mělo vždy vysokou spolehlivost a zabezpečovalo počtem kanálů přímé nebo komutovalo propojení orgánů REB včetně počítačů, které budou u náčelníků REB jednotlivých stupňů na jejich místech velení.

Pro potřeby radioelektronického boje, především pro zabezpečení úkolů ničení, radioelektronické ochrany a boje s nepřá-

telským technickým průzkumem plněných v součinnosti s druhy vojsk, bude nutné na všech stupních zabezpečit automatizovaný přenos informací uvnitř štábu. Jednou z cest k tomu je propojení mikropočítačů náčelníků REB a náčelníků druhů vojsk na operačním nebo taktickém stupni velení v rámci počítačové sítě a jejich připojení ve funkci inteligentního terminálu na centrální počítač. To přispěje k podstatné úspoře času jak při přípravě, tak i plánování a vedení REB a současně umožní velitelům a náčelníkům plnit úkoly radioelektronického boje.

Zabezpečení spolehlivého velení vojskům se stává naléhavým úkolem soudobého vojenství. Na základě uskutečněné analýzy je zřejmé, že tento úkol je nutné plnit koordinovaně s rozvojem sil a prostředků REB. Vzájemná konfrontace možností obou systémů velení a REB nám tak umožní optimalizovat především potřeby a náklady na vývoj, výrobu a nákup efektivních radioelektronických prostředků.

K OTÁZKÁM RAKETOVÉHO TECHNICKÉHO ZABEZPEČENÍ RAKETOVÉHO VOJSKA V OPERACI A BOJI

Jedním ze základních předpokladů úspěšného vedení operace a vševojskového boje je všestranné zabezpečení, jehož součástí je **speciální technické zabezpečení (STZ)**. Svoji důležitostí a rozsahem plněných úkolů patří mezi rozhodující a jeho význam dále poroste. Tento proces přináší s sebou kvalitativně nové požadavky, které vyžadují teoretické rozpracování a přijímání tomu odpovídajících opatření ve vojenské praxi. K jejich úspěšnému zvládnutí je třeba neustále zdokonalovat organizaci a řízení všech složek STZ a zefektivňovat jejich funkce.

Této problematice byla i v odborném vojenském tisku věnována potřebná pozornost. Domnívám se však, že jednotliví autoři ve svých úvahách o speciálním technickém zabezpečení nevyšli za rámec obecné formulace problému. Dosud jen málo byla řešena oblast raketového technického zabezpečení (RTZ).

Z těchto důvodů je mým cílem jako autora tohoto článku vyslovit některé názory k otázkám **raketového technického zabezpečení raketového vojska (RTZ RV)** v operaci, a tím přispět ke komplexnějšímu pochopení STZ a pomoci štábům RVD-na operačních stupních velení dovedněji plánovat, organizovat a řídit RTZ RV svého stupně.

Raketové technické zabezpečení raketového vojska jako podsystém RTZ vojsk v operaci

Chceme-li vymezit RTZ RV jako nedílnou součást RTZ vojsk v operaci a nalézt delimitaci povinností a odpovědností mezi odbornými službami a druhy vojsk za organizaci a řízení tohoto druhu zabezpečení na daném stupni (úrovni), je nezbytné uplatnit systémový přístup.

Obecně definování cílů RTZ a jeho základních opatření bez konkretizace a aplikace na uvažovaný druh zabezpečovaného vojska neumožňuje RTZ (a obdobně i STZ) chápat jinak než jako **systém vševojskový**, v němž přijatá míra obecnosti svým způsobem zastírá vzájemné vazby uvnitř tohoto systému i funkce jeho řídicích prvků.

Systémový přístup umožňuje chápat RTZ vojsk pro jakoukoli úroveň velení jako systém, který v sobě zahrnuje několik relativně nezávislých podsystémů. Pro zvolenou úroveň vševojskové armády lze např. definovat následující podsystémy RTZ:

- vševojskových a vojskových svazků, útvarů a jednotek,
- raketového vojska,
- vojska protivzdušné obrany.

To plně vyjadřuje ve shodě s ustanovením Bojového řádu ČSLA delimitaci odpovědnosti jednotlivých velitelů (náčelníků) druhů vojsk a služeb za organizaci zabezpečení vojsk jednotlivými druhy raket, protitankových řízených střel (PTRS) a protiletadlových řízených střel (PLRS), a to:

- náčelníka služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování za zabezpečení PTRS všeho druhu, protiletadlovými raketovými komplety (PLRK) přenosného typu, protiletadlovými raketami pro část PLRK blízkého dosahu,
- velitele RVD za zabezpečení RV operačně taktickými raketami (OTR), taktickými raketami (TR) a bojovými hlavicemi s konvenční náplní,
- velitele vojska PVO za zabezpečení vojska PVO protiletadlovými raketami pro část PLRK blízkého dosahu, protiletadlovými raketami pro PLRK malého a středního dosahu.

Systémový přístup umožňuje definovat RTZ RV jako **druh zabezpečení, který spočívá v organizaci a realizaci opatření, jejichž cílem je zabezpečit stálou bojovou pohotovost svazků, útvarů a jednotek RV k použití OTR a TR všeho druhu a bojových hlavic s konvenční náplní k nim příslušejících, dále jejich technickou připravenost, udržení ve stanoveném stupni pohotovosti a ve stavu, který zabezpečí jejich spolehlivou a efektivní činnost.**

Obsah RTZ RV je charakterizován především plněním těchto základních opatření:

- odběrem a skladováním zásob nezkompletovaných i zkompletovaných OTR a TR všeho druhu (dále jen raket) a k nim příslušejících bojových hlavic s konvenční náplní (dále jen bojových hlavic),
- převáděním nezkompletovaných raket do vyšších stupňů pohotovosti,
- vykonáním předepsaných prací na zkompletovaných i nezkompletovaných raketách a na bojových hlavicích,
- přísunem zkompletovaných i nezkompletovaných raket a bojových hlavic k raketovým útvarům a jednotkám,
- přípravou raket a bojových hlavic k bojovému použití,
- zajištěním bezpečnosti práce s nezkompletovanými a zkompletovanými raketami a s bojovými hlavicemi, při jejich ukládání, přepravě a přípravě k použití,
- odsunem nebo ničením zkompletovaných i nezkompletovaných raket a jejich bojových hlavic, jestliže hrozí bezprostřední nebezpečí, že se jich zmocní nepřítel v boji a při odstraňování následků jejich havárií.

Hlavním úkolem RTZ RV je důsledné vykonání komplexu opatření, jejichž časové a prostorové sladění umožňuje úplně, včasné a technicky bezchybné uskutečnění všech nutných prací (činností) s raketami a bojovými hlavicemi, které patří do kompletů RV, a tak zabezpečují jejich správnou technickou připravenost, funkční spolehlivost a jejich udržování ve stanoveném stupni pohotovosti, jakož i stálou připravenost palebných jednotek RV k jejich bojovému použití.

Za hlavní činnost při práci s raketami a bojovými hlavicemi uskutečňované v RV jsou považovány především tyto:

- převzetí dodávaných a ve zvláštních případech i odebíraných raket a bojových hlavic,
- překládání raket a bojových hlavic na dopravní prostředky a odpalovací zařízení,
- převádění raket do vyšších stupňů pohotovosti,
- krátkodobé skladování raket a bojových hlavic a provádění předepsaných údržbových prací na nich,
- příprava raket a bojových hlavic k bojovému použití,
- doprava raket a bojových hlavic k raketovým útvarům a jednotkám,
- kontrola dodržování bezpečnostních opatření při práci s raketami a bojovými hlavicemi atd.

RTZ RV v obranné (útočné) operaci řídí velitel RVD daného stupně velení prostřednictvím svého štábu na základě rozhodnutí vševojskového velitele. Konkrétní opatření RTZ RV — přesněji řečeno **v raketovém vojsku** — za jejichž organizaci velitel RVD odpovídá a které řídí, uskutečňují technické a palebné jednotky raketových útvarů a svazku a raketový technický útvar. Z tohoto pohledu se na každé uvažované úrovni (vševojsková divize, armáda, front) jeví jako nezávislý, samostatný a autonomní podsystém RTZ vojsk. Toto tvrzení však lze plně aplikovat jen ve vztahu k vnitřním funkcím tohoto podsystému.

V zavedeném systému zásobování se na plnění některých opatření RTZ, a to vně RV, podílí i raketový technický (dopravní) útvar frontu částí svých jednotek. Jeho činnost plánuje a organizuje ZVV frontu pomocí štábu v souladu s rozhodnutím velitele frontu a nařízením nadřízeného ZVV a přímo řídí náčelník služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování (SRVD) frontu.

Úkoly jednotek raketového technického (dopravního) útvaru frontu charakterizuje především plnění těch opatření, která jsou ve spojitosti s převzetím a překládáním nezkompletovaných raket a bojových hlavic s konvenční náplní. Dále jejich doprava k raketovým technickým útvarům frontu a armád. Pro činnost palebných a technických jednotek útvarů raketového vojska je pak charakteristické převádění raket do vyšších stupňů pohotovosti, uskutečnění předepsaných údržbových prací a příprava raket a bojových hlavic k bojovému použití.

Z toho lze vyvodit pouze dílčí závěr, že RTZ RV jako podsystém RTZ vojsk může **naplňovat svoji vnitřní funkci jen s okamžikem dodání nezkompletovaných raket a bojových hlavic k raketovým technickým útvarům RV armád (frontu)**. Z tohoto hlediska je nutné i jeho samostatnost a autonomnost chápat v podmíněné závislosti na funkci systému zásobování RV.

Je zřejmé, že nelze vyloučit narušení normální funkce zásobovacího systému raket a bojových hlavic postupujících k frontu a armádám. Dynamika vedení soudobých operací, náhlé a pronikavé změny situace či ztráty dopravních kapacit mohou vynutit organizování přímého zásobování raketových technických útvarů RV a v některých případech i raketových útvarů raketami a bojovými hlavicemi. Přitom však zpravidla půjde o dodání nezkompleťovaných raket s využitím prostředků vzdušné přepravy (vrtulníků). Za tímto účelem předpisy pro bojové použití útvarů a raketových technických útvarů RV stanovují příslušným velitelům povinnost organizovat v prostorech bojového rozmístění průzkum přistávací plochy pro vrtulníky a jejich přípravu.

Principy organizace RTZ RV, jeho plánování a řízení v operaci

K základním principům organizace RTZ RV v operaci (boji) patří:

— včasné zabezpečení útvarů a jednotek RV zkompleťovanými raketami v souladu s plánem operace a s úkoly, které v ní při palebném ničení nepřítele (PNN) bude RV plnit,

— soustředění hlavního úsilí na RTZ RV vojsk (uskupení vojsk), která plní hlavní úkoly,

— dokonalé časové a prostorové sladění činnosti jednotek a útvarů při převzetí bojových hlavic a nezkompleťovaných raket, při převádění raket do vyšších stupňů pohotovosti a jejich přípravě k bojovému použití,

— zásobování raketami a bojovými hlavicemi dopravními jednotkami raketových technických útvarů **s dodáním raket a bojových hlavic do stanoveného místa jejich předání**; z tohoto principu vychází vymezení odpovědnosti velitele raketového technického útvaru za dodání raket a bojových hlavic k raketovému útvaru a odpovědnost velitele zabezpečovaného útvaru za organizaci setkání s přísunovou skupinou a její doprovod z místa setkání do místa předání raket,

— včasné uskutečnění předepsaných prací na raketách a bojových hlavicích při jejich udržování v požadovaném stupni pohotovosti,

— vysoká přesnost a včasnost přípravy raket k bojovému použití.

Výběr varianty organizace RTZ RV uskutečňuje velitel RVD se svým štábem souběžně s tvorbou návrhu na bojové použití RVD v operaci. Přijetí optimální varianty je vždy výsledkem komplexního zhodnocení vlivu všech faktorů, které na plnění úkolů RTZ RV působí.

Přitom musí být brány v úvahu zejména tyto vlivy:

— způsob bojového použití RV v operaci a jeho úkoly v PNN,

— výše spotřeby raket na operaci či na jednotlivé operační úkoly a způsob doplňování jejich zásob,

— časové lhůty pohotovosti RV k raketovým úderům a tomu odpovídající požadavky na včasnost přípravy raket a jejich dodání vykonavatelům,

— vzdálenosti pro zásobování RV raketami a bojovými hlavicemi v závislosti na druhu a způsobu vedení operace a na zaujaté operační sestavě vojsk,

— ztráty na osobách, technice a nutná omezení, která z toho vyplývají,

— odborná připravenost palebných a technických jednotek raketových a raketových technických útvarů k plnění úkolů atd.

Opatření RTZ RV a přijatý způsob jeho organizace uvádí velitel RVD v plánu bojového použití RVD v operaci a na mapě řízení raketových úderů a palby dělostřelectva.

Autonomnost funkce systému RTZ RV, jako podsystému RTZ vojsk, ucelenost jeho organizačních struktur a jeho řízení velitelem RVD umožňuje RV plnit všechna opatření tohoto významného druhu zabezpečení a jeho úkoly při PNN v operaci vedené bez jaderných zbraní. A nejen to. Vytváří tým i základní předpoklady a nezbytné podmínky pro jeho integraci s dalším významným druhem zabezpečení RV, kterým je jaderné technické zabezpečení raketového vojska (JTV RV) v případě přechodu k vedení operace za použití jaderných zbraní. RTZ RV, v němž **nejsou** uskutečněna opatření s bojovými hlavicemi s konvenční náplní, zůstává základem **integrovaného systému jaderného technického a raketového technického zabezpečení raketového vojska** v operaci. **Plánování úkolů RTZ RV armády v operaci** je významnou a neoddělitelnou součástí bojového použití RVD v operaci, uskutečňují ho štáby RVD za řízení velitelů RVD souběžně s přípravou bojového použití RVD ve všech obdobích bojové činnosti, a to v souladu s platnou metodikou práce vševojskového štábu daného stupně.

Výchozími podklady pro plánování RTZ RV armády v operaci jsou:

- Operační směrnice velitele fronty pro operaci,
- Bojové nařízení velitele RVD fronty,
- Rozhodnutí velitele armády a jeho pokyny pro RTZ.

Zásadní opatření RTZ RV jsou bojovým nařízením nadřízeného velitele RVD armády stanovena rozkazem. Část z nich vychází ze zámyslu operace a rozhodnutí nadřízeného vševojskového velitele a řeší především:

- počty a druh raket a bojových hlavic přidělených armádě na operaci, na operační úkoly nebo i na objekty ničení (cíle),
- časovou posloupnost dodání raket a bojových hlavic k útvarům RV armády,
- stupně pohotovosti raket k bojovému použití, časové lhůty dosažení této pohotovosti a v jakých prostorech bojového rozmístění.

Část těchto opatření RTZ RV direktivně stanovených veliteli RVD armády, především v otázkách konkrétního zabezpečení RV armády raketami a bojovými hlavicemi, ale i jinými druhy materiálu např. kapalnými raketovými pohonnými hmotami (KRPH), jsou **výsledkem součinnosti**, kterou se styčnými skupinami řídicích orgánů útvarů a jednotek uskutečňujících zásobování RV připravil štáb RVD fronty.

V zájmu věcnosti a přesnosti systémového přístupu je nutné poznamenat, že **zásobování RV KRPH není součástí RTZ RV**. Včasné dodání potřebného množství KRPH k raketovým technickým a raketovým útvarům RV je však nutnou podmínkou pro uskutečnění přípravy některých typů raket k bojovému použití.

Plánování úkolů RTZ RV armády uskutečňuje štáb RVD armády po obdržení výchozích podkladů od nadřízeného. Po ujasnění úkolu a zhodnocení situace volí optimální variantu organizace RTZ RV armády a efektivního využití sil a prostředků RTZ k organizovanému převzetí raket a bojových hlavic postupujících k armádě při direktivně stanoveném způsobu a časové posloupnosti zásobování RV armády. Rozpracovává úkoly stanovené nadřízeným vševojskovým velitelem a velitelem RVD v oblasti RTZ RV a zpracovává návrh veliteli armády na rozdělení raket na svazky a jejich spotřebu.

Bojovým nařízením velitele RVD frontu stanovený počet, druh, stupně pohotovosti i doba přísunu raket a bojových hlavic k raketovému technickému útvaru armády jsou výchozími — vstupními údaji pro konkrétní plánování úkolů RTZ RV armády a činnosti jeho vykonavatelů. Jinými slovy jsou **počátkem naplňování vnitřní funkce systému RTZ RV armády.**

Důležitou součástí plánování úkolů RTZ RV armády je kalkulace spotřeby času vykonavatelů na uskutečnění dílčích opatření RTZ RV při stanoveném objemu jejich naplnění (počtu raket a bojových hlavic) a v reálných možnostech vykonavatelů, manévru, přesunů apod. Tuto činnost plní technický funkcionář na štábu RVD, který zpracovává **Grafikon jaderného technického a raketového technického zabezpečení RV armády v operaci.** V něm jsou grafickým způsobem, s využitím platných středních časových normativů, vyjádřeny časové kalkulace na uskutečnění opatření RTZ RV, a to na:

— převzetí raket a bojových hlavic od zásobujícího útvaru a jejich přeložení na organické dopravní prostředky,

— přípravu raket do vyšších stupňů pohotovosti a k bojovému použití podle stanoveného pořadí, po druhích a stanovení lhůt dokončení této přípravy,

— dopravu připravených raket k raketovým útvarům raketového svazku a vševojskových svazků podle rozdělení, druhů a stanoveného pořadí.

Konečné lhůty dodání připravených raket útvarům RV k jejich bojovému použití ovlivňují zejména takové faktory, jako konečné lhůty dokončení přípravy raket na technických postaveních raketového technického útvaru armády, stanovené pořadí zásobování raketového útvaru, délka přísunových os (místo svazku v operační sestavě), kapacitní možnosti dopravy, taktická situace atd.

Úkoly RTZ RV stanovené nadřizovaným velitelem RVD a výsledky časových kalkulací činnosti vykonavatelů RTZ RV armády vyjádřené v Grafikonu jsou podkladem pro nařízení konkrétních úkolů podřizovaným vykonavatelům a náčelníkům RVD vševojskových svazků. Tyto úkoly štáb RVD armády zpracovává do **Bojového nařízení velitele RVD** pro náčelníky RVD vševojskových svazků a **Bojového rozkazu velitele RVD armády** pro raketový svazek a raketový technický útvar armády.

V souladu s ustanovením Bojového řádu je povinností velitele RVD armády organizovat a osobně uskutečňovat **součinnost** k plnění úkolů RTZ RV mezi velitelem raketového technického útvaru na straně jedné a velitelem raketového svazku (náčelníkem RVD vševojskového svazku) na straně druhé. Tato je totiž nedílnou součástí organizace součinnosti při plnění bojových úkolů RV armády v operaci a uskutečňována na plastickém stole nebo na mapách, a to na operaci (operační úkol) rámcově a na příští den podrobně.

Rízení RTZ RV armády je nedílnou součástí velení RVD armády v operaci. Jeho podstata spočívá ve všestranné činnosti velitele RVD armády a jeho štábu, v řízení jemu podřizovaného raketového svazku a raketového technického útvaru i náčelníků RVD vševojskových svazků armády zaměřeném na sladění úkolů RTZ RV s úkoly RV armády k přípravě a průběhu vedení operace — s úkoly plněnými RV v PNN. Úspěšné plnění těchto úkolů klade na velitele RVD i jeho štáb vysoké nároky a požadavky. Vyžaduje vysokou odbornou připravenost, dokonalou sladěnost v práci, znalost náplně jednotlivých opatření RTZ RV a technologickou poslušnost jejich plnění, ale i možnosti jejich zabezpečení vykonavatelů, znalost stavu odborné připravenosti vykonavatelů a reálného zabezpečení technikou pozemního zařízení raketového kompletu. To si vy-

žádalo koncipovat a zavést u štábů RVD systém toku informací o stavu zabezpečení RV raketami a rozhodujícími druhy techniky pozemního zařízení kompletů, které slouží k plnění opatření RTZ RV vykonavateli.

RTZ je pro RV jedním z rozhodujících zabezpečení a představuje hlavní náplň činnosti palebných a technických jednotek. Na přesné organizaci, na časově a prostorově sladěné činnosti jeho vykonavatelů, včasném a úplném splnění všech opatření bude rozhodující měrou záviset úspěšné splnění úkolů RV při PNN a do značné míry i úspěch operace a boje.

RTZ RV je rozhodujícím předpokladem i pro úspěšné splnění úkolů RV v jaderném a palebném ničení nepřítele (JPNN) v operacích vedených za použití jaderných zbraní, kde je tvořen základ pro integraci s dalším významným druhem zabezpečení, kterým je jaderné technické zabezpečení RV.

OBECNÉ PROBLÉMY SOUČINNOSTI LETECTVA S ÚTVARY POZEMNÍHO VOJSKA

Součinnost útvarů pozemního vojska s letectvem je organizována při jejich společné činnosti s cílem zabezpečit úspěšné splnění stanovených úkolů. Organizují ji velitelé vševojskových svazků a útvarů osobně nebo prostřednictvím svých štábů a náčelníků druhů vojsk (služeb) za aktivní účasti skupiny bojového velení letectvu (SkBV) a leteckých návodčích (LN). Pozůstává ve sladění činnosti pozemního vojska a letectva podle úkolů, směrů, čar, času a způsobů činnosti do celé hloubky operace (boje).

Součinnost musí být nepřetržitá a musí zabezpečit:

— sladěnou činnost útvarů pozemního vojska a letectva při plnění hlavních úkolů,

— bezpečnost přeletů vlastního letectva nad bojovými sestavami pozemního vojska, — zabránění úderů vlastního letectva na vlastní vojska.

O důležitosti součinnosti letectva a pozemního vojska svědčí i zkušenosti získané z průběhu Velké vlastenecké války. Např. v lednu roku 1943 18 bombardovacích letounů JU-87 Stuka fašistického Německa, které pravděpodobně letěly s úkolem bombardovat opěrné body sovětských vojsk Abramovščina, rozmístěné na předním okraji v pásmu Kalininského frontu (45 km sv. města Veliž), uskutečnily omylem úder na vlastní vojska rozmístěná v předním opěrném bodě Cibulky, který se nacházel 3 km proti Abramovščině. Sovětské jednotky rychlým rozhodnutím svého velení pak využily úderů německých

letounů jako svou vlastní podporu, přešly dc útoku a obsadily opěrný bod Cibulky.

Základem součinnosti je rozhodnutí velitele. V něm je uveden i způsob součinnosti s letectvem. O součinnosti jsou vojska informována bojovými rozkazy a nařízenými, nebo ústními (pisemnými) pokyny (nařízenými).

Součinnost pozemních vojsk s letectvem zabezpečují:

— u motostřeleckých (tankových) divízií — štáb divize, SkBV a náčelník PVO divize,

— u motostřeleckých (tankových) pluků — štáb pluku, LN a náčelník PVO pluku,

— u protiletadlových raketových pluků — štáb pluku, stanoviště navedení na pozemní a vzdušné cíle (SN PVC), umístěné v pásmu bojové činnosti divize.

Velitel a štáb msd (td) za účasti náčelníka SkBV řeší tyto otázky:

— ujasňuje a sladuje postup uskutečnění úderů RVD a letectva,

— upřesňuje způsoby součinnosti prostředků PVO se stíhacími letouny,

— stanoví způsob využití úderů letectva útvarů divize,

— určuje pořadí ničení a umlčování nepřátelských objektů PVO a nařizuje nutná opatření k zajištění bezpečnosti průletu vlastního letectva,

— stanoví zásady označování útvarů prvního sledu, signály pro vzájemné rozpoznání, uvědomování a udávání cílů,

— klade požadavky na vedení vzdušného průzkumu a letecké podpory,

— určuje způsob rozmístění, přemístění a ochrany vrtulníkového odřadu divize nebo vyčleněné letky bojových vrtulníků s důrazem na předem určené plochy,

— určuje rozmístění SkBV a postup jejich přemístění v sestavě místa velení divize,

— navrhuje rozdělení leteckých návodčích k jednotlivým plukům.

Štáb divize nepřetržitě informuje náčelníka SkBV o situaci v pásmu divize a jejich nových úkolech. Ten hlásí velitelům msd (td) úkoly, které bude frontové a vojskové letectvo plnit v jeho prospěch. Na společné velitelské stanoviště letectva a PVO armády (SVL L a PVO A) předává požadavky na vedení VzPz a letecké podpory divize.

SkBV jsou přímo podřízeny SVS L a PVO A a předurčeny k zabezpečení součinnosti letectva s msd (td) a řízení činnosti letectva v bezprostřední blízkosti od předního okraje.

V období přípravy k vedení boje plní SkBV následující úkoly:

— zpracovává požadavky na použití letectva k ničení objektů v pásmu divize, — sklaňuje bezpečnostní opatření s PVO a RVD divize a výsledky dohovoru hlásí na SVS L a PVO A,

— společně s VS divize stanoví úkoly, plánovanou dobu činnosti a objekty ničení vojskovým letectvem (vyčleněným ve prospěch divize) a tyto úkoly pak předává na SVS L a PVO A,

— zajišťuje bezpečnost vlastního letectva proti účinkům PVO divize a jí podřízených útvarů a jednotek, — sklaňuje postup označování vlastních vojsk na bojišti.

V průběhu vedení boje plní SkBV tyto úkoly:

— v rámci schváleného požadavku na činnost frontového a vojskového letectva v pásmu nebo ve prospěch dané divize předkládá na SVS L a PVO A návrhy na použití letectva, na jeho úkoly a způsoby bojové činnosti,

— vyzývá k plnění úkolů na bojišti vojskové letectvo a vyčleněné úsilí frontového letectva podle rozhodnutí velitele divize,

— informuje SVS L a PVO A o průběhu předního okraje, vývoji situace a úkolech, které plní msd (td),

— v dosahu vizuální dohlednosti navádí letouny (vrtulníky), které působí ve prospěch msd (td) na pozemní cíle buď ze země, nebo z vrtulníku,

— informuje náčelníka PVO divize o průletech vlastních letounů (vrtulníků) nad bojovou sestavou divize,

— prostřednictvím VS divize kontroluje včasnost zapnutí prostředků pro označování vlastních vojsk a informuje osádky letounů (vrtulníků) o okamžiku přeletu linie fronty,

— hlásí SVS L a PVO A údaje o osádkách letounů (vrtulníků) v tísni,

— společně se zpravodajským náčelníkem divize organizuje příjem průzkumných zpráv od osádek průzkumných letounů.

Při organizaci součinnosti letectva s pozemními vojsky detailně organizuje součinnost při přípravě a vedení jaderných úderů, odrážení náletů nepřátelského letectva i při plnění důležitých úkolů útvarů pozemního vojska (přelom obrany nepřítel, vysazování TVV, násilný přechod vodního toku apod.).

Na základě zkušeností Sovětské armády a vlastních zkušeností získaných při cvičeních s vojsky bylo potvrzeno, že SkBV musí mít toto organizační složení:

- náčelník,
- dva důstojníci bojového velení,
- dva až tři letectví návodčí určené k plukům prvního sledu,
- 3 osoby, skupina spojení,
- 7 osob, rádiová skupina.

Náčelník SkBV se zdržuje na VS divize, informuje velitele divize o situaci vyčleněného letectva frontu a vojskového letectva, dále uskutečňuje výzvy podle požadavku velitele divize, plánuje a řídí činnost letectva v pásmu msd (td) a organizuje zásadní otázky součinnosti.

Jeden z důstojníků skupiny bojového velení se nachází u náčelníka PVO msd (td) a nepřetržitě řeší otázky bezpečnosti vlastního letectva.

Druhý důstojník skupiny bojového velení podle pokynů náčelníka SkBV plánuje boj vyčleněného letectva, udržuje přehled o činnosti letectva přijímáním, předáváním a vyhodnocováním informací.

SkBV je vybavena obrněným transportérem, ve kterém jsou spojovací prostředky určené pro velení letectvu a pro spojení na stupni msd (td) a SVS L a PVO A.

Letecký návodčí je podřízen náčelníkovi SkBV, jeho stanoviště je v blízkosti velitele msp (tp). Udržuje součinnost s náčelníkem dělostřelectva, PVO a se zpravodajským náčelníkem pluku. Stanoviště má v obrněném transportéru nebo v tanku, popř. ve vrtulníku.

Spojovací prostředky zabezpečují velení letounům a vrtulníkům ve vzduchu, trvalý styk se SkBV a velitelem msp (tp) i v případě, že navádění se uskutečňuje mimo velitelskou pozorovatelnu.

Signály vzájemného rozpoznávání a udávání cílů pozemním vojskem a letectvem a způsob jejich použití

Signály vzájemného rozpoznávání jsou určeny k zajištění bezpečnosti vlastního letectva a pozemního vojska. Je možné je používat buď pomocí radiotechnických prostředků nebo pomocí vizuálních prostředků. Ze zavedených radiotechnických prostředků jsou schopné zabezpečit rozpoznání vojsk rádiové majáky — odpovídáče typu **RM-2M** a u protiletadlových a radiotechnických útvarů systém **Kremnij-2M**.

Vizuální prostředky vzájemného rozpoznávání dělíme na pyrotechnické a světelně technické. Dále to mohou být i zvláštní manévry letounů (vrtulníků).

Pyrotechnické signální prostředky nám umožňují rychle, jednoduše a názorně dávat potřebné signály, avšak tyto mohou být použity i k označení vlastních vojsk a letectva v podstatě jen za normálních povětrnostních podmínek, což omezuje jejich použití. Nedostatkem těchto prostředků je jejich jednorázovost použití, slabá viditelnost, krátká doba hoření signálních osvětlovacích nábojů, omezená možnost jejich barevných kombinací, čímž se snižuje možnost jejich kódových kombinací. Určité těžkosti jsou s realizací signálů pomocí těchto prostředků jak z tanků, tak i z BVP v průběhu boje.

Světelné technické prostředky jsou k opakovanému označování a k rozpoznání vlastních vojsk efektivnější, zejména světelné impulsní majáky typu AIM-1 nebo jejich modifikace typu BIM-25, které mají proti pyrotechnickým prostředkům tyto výhody:

- možnost několikanásobného použití,
- vyšší efektivnost,
- ekonomičnost,
- možnost široké volby kódových kombinací,
- možnost dálkového ovládání pomocí rádiového zapojení z pozemního stanoviště nebo z paluby letounu (vrtulníku) ve vzduchu.

Při označení linie fronty jsou světelné majáky rozmístovány ve vzdálenosti 500 až 700 m od sebe, tj. po jednom v každé rotě prvního sledu.

V závislosti na výšce letu a kursových parametrech jsou signály pozorované osádkami letounů (vrtulníků) ze vzdálenosti:

- ve dne od 3 do 20 km,
- v noci od 7 do 40 km, s použitím červených filtrů až do 60 km.

Pro kódování je možné použít barevné filtry. Záblesková světla světelných majá-

ků jsou dobře viditelná pro osádky letounů (vrtulníků) i při zhoršených dohlednostech. Je ovšem třeba, aby všechny prostředky pro zabezpečení spolehlivosti rozpoznávání byly používány komplexně, tj. realizace signálů se musí uskutečňovat několika prostředky.

Pozemní vojska rozpoznávají vlastní letectvo pomocí radiolokačního rozpoznávání nebo signálu „**Jsem vlastní letec**“. Tento signál se realizuje buď pyrotechnickými nebo světelně technickými prostředky podle požadavků pozemních vojsk, nebo na stanovených čarách pro přiblížení letounů (vrtulníků) k linii fronty, popř. k prostoru účinné palby prostředků vlastní PVO. Letouny a vrtulníky pro své vlastní označení používají polohová světla, světlomety a zábleskové majáky.

V případě, že letoun (vrtulník) není vybaven technickými prostředky rozpoznávání nebo je nemůže použít, pak signál „**Jsem vlastní letec**“ vykoná pilot manévrem letounu (vrtulníku).

Rozpoznávání letounů (vrtulníků) se uskutečňuje podle:

— radiolokačního signálu rozpoznání nebo správnosti a včasnosti předání vizuálního signálu „**Jsem vlastní letec**“,

— rozpoznávacích znaků a siluet letounů (vrtulníků), které odpovídají vlastnímu letectvu,

— odpovídajících režimů jejich letů, které byly uvedeny v předběžném hlášení (informaci),

— chování letounů (vrtulníků), které neprojevují nepřátelské prvky.

Letectvo rozpoznává vlastní pozemní vojska podle signálů „**Jsem vlastní vojska**“, který se předává pomocí radiotechnických a světelných prostředků nebo jiným vizuálním způsobem.

Signál „**Zde linie fronty**“ vševojskové svazky, útvary a jednotky předávají v průběhu boje pro označení předního okraje, dosažených (obsazených) čar vojsky s cílem maximálně vyloučit sestřelení vlastních letounů (vrtulníků), které plní úkoly přímé letecké podpory vlastních vojsk.

Signál „**Jsem vlastní vojska**“ se musí podstatně lišit od signálu „**Zde linie fronty**“. Tyto signály se vysílají na rozkaz velitelů praporů (oddílů), rot, baterií podle požadavků LN, SkBV, NS PVO nebo SVS L a PVO A předávaných přes VS (PVS) svazků, útvarů a míst velení vojsk PVO. Doba vyžádání signálů musí souhlasit s do-

bou průletu vlastního letectva k prostórům (čarám) zaujímaným pozemními vojsky. Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že doba zapnutí signálů musí být 2 až 3 minuty před průletem vlastního letectva.

Při označení předního okraje vlastních vojsk vizuálními signály (prostředky) mohou být vzdálenosti mezi místy předávání signálů maximálně 500 až 700 m, přitom celková šíře označeného úseku v pásmu průletu vlastního letectva musí být nejmenší 4 až 6 km.

Jednotky a útvary, které vedou bojovou činnost v obklíčení, a vzdušné výsadky uskutečňují označení po celém obvodu svého rozmístění.

Pomocí pyrotechnických prostředků se signály „Zde linie fronty“ předávají kolmo k linii fronty směrem k nepříteli a nahoru pod úhlem 70 až 80 stupňů, a to v sériích nebo jednotlivě v určených časových intervalech.

Signály světelně technickými prostředky (impulsními majáky na bojové technice) jsou podávány postupem, který je určen štábem A. Pro podání signálů označení vlastních vojsk je potřebné v praporech a rotách prvního sledu určit stanoviště označení.

Praporeční stanoviště označení vlastních vojsk se může skládat z:

- rádiového odpovídače,
- rádiového přijímače pro příjem signálů a požadavků pro zapnutí prostředků označení vlastních vojsk,
- světelně impulsního majáku,
- pyrotechnických prostředků označení (raket, dýmovnic apod.).

Rotní stanoviště označení vojsk má stejné prostředky jako praporeční stanoviště, kromě rádiového přijímače. Tento úkol plní určené osádky tanků, BVP nebo OT.

Informace o průletu vlastního letectva a povelů pro zapnutí prostředků označení na nejbližší stanoviště může přijít z VS msp (tp) v síti velení a v některých případech přímo z VS msd (td), vstupem do jedné z rádiových sítí řízení prostředků PVO divize. Předání povelů v síti velení

divize — pluk — prapor — rota trvá asi 4 až 6 minut, ale letectvo se může objevit dříve, než přijde povel k zapnutí prostředků označení.

V průběhu boje bude síť velení značně obsazená. Proto je účelné vybudovat speciální rádiovou síť předávání povelů, která zabezpečí předání signálů za 1 až 2 minuty, což zajišťuje bezpečnost průletu vlastního letectva a jeho činnost v prostorech vlastních prostředků PVO.

V zalesněném terénu jsou signály rozpoznávání podávány z míst dobře viditelných osádkami letounů (vrtulníků), tj. na okraji lesa, na loukách, průsecích apod.

Signály „Jsme vlastní vojska“ jsou podávány v libovolném směru tak, aby zabezpečily nejlepší viditelnost osádkami letounů (vrtulníků).

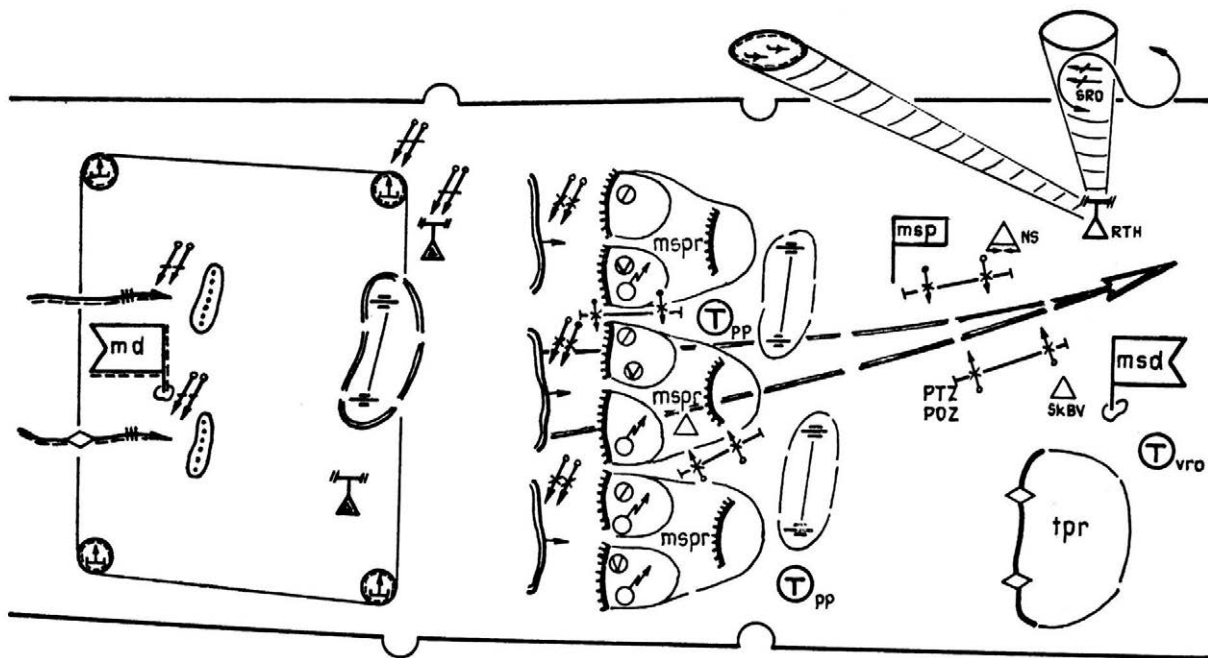
Předávání vizuálních signálů je uskutečňováno okamžitě po obdržení rozkazu, nebo od stanoveného času, do průletu vlastního letectva přes linii fronty.

Signálů označení cílů je používáno pro označení objektů ničené, jak osádkami letounů (vrtulníků), tak pozemními vojsky. Pro neefektivnější ničení pozemních cílů bylo uskutečněno vzájemné označování cílů s použitím rádiových, radiotechnických prostředků, dýmovacích, osvětlovacích prostředků, svítilnic granátů a min, dýmových a signálních pum, raket a také manévrů letounů (vrtulníků).

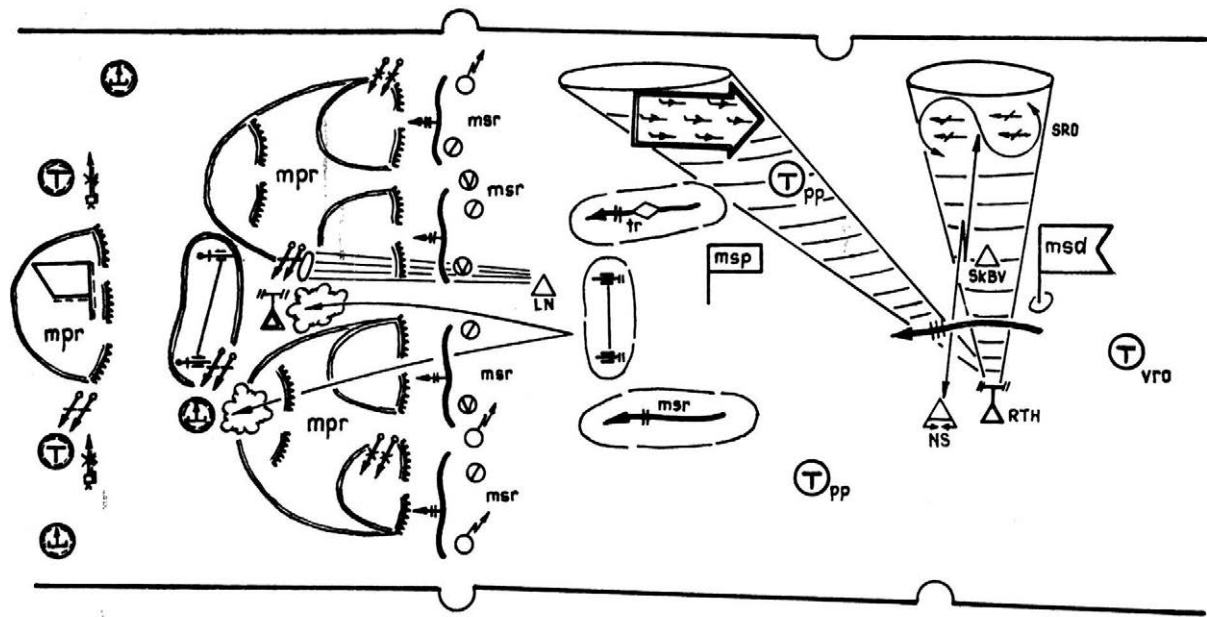
Pro upřesnění (označení) polohy objektů ničení nebo na vyzádaní vedoucích úderných skupin a rovněž při zjištění nových objektů uskutečňují pozemní vojska jejich označení, o čemž SkBV informuje osádky letounů (vrtulníků). Signály se mohou předávat rádiem s udáním souřadnic cíle nebo informací o poloze cíle pomocí dobře viditelných orientačních bodů — viz obr. vzájemného rozpoznávání a označování cílů v obranném a útočném boji 1 a 2.

Udávání cílů mezi V PVO a stíhacím letectvem se uskutečňuje na společných místech velení nebo pomocí automatizovaného systému velení.

Z otázek součinnosti letectva a pozemního vojska je vidět složitost celého problému. Současně je zřejmé, že značná část problematiky součinnosti bude řešena na stupni vyšším, než je vševojskový svazek nebo útvar. Přesto je nutné věnovat všem otázkám součinnosti na úrovni vševojskového svazku mimořádnou pozornost a v zájmu úspěšného splnění společných bojových úkolů při současném zabezpečení pozemních vojsk a letectva musí příslušní velitelé a štáby učinit vše nezbytné pro to, aby součinnost letectva a pozemních útvarů byla nepřetržitá, přesná a vždy dokonale sladěná. K tomu je nezbytné zaměřit veškerá cvičení v polních podmínkách jak se štáby, tak i s vojsky. K tomu podstatně napomáhá i organizační začlenění vojskového letectva u vševojskových svazů a svazků.

Obr. 1

Legenda:

- ⊗ dýmavnice,
- ⊕ signální stěpivo
- rádlový maják

Obr. 2

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z BOJOVÉHO POUŽITÍ AUTOMATIZOVANÝCH SYSTÉMŮ VELENÍ PVOS

Jednou ze základních charakteristik vývoje a předpokládaného bojového použití novodobých prostředků průzkumu a ničení cílů ve vzduchu i na zemi je rychlost a přesnost jejich zásahu. Vysoké manévrovací schopnosti převážně části bojové techniky mají za následek poměrně časté a prudké změny situace a všeobecně zvyšují požadavky na rychlost zjištění cílů a na bezprostřední uskutečnění ničivého úderu. To znamená, že vedle kvality samotných zbraňových systémů rozhoduje o účinnosti i včasnost jejich bojového použití.

Splnění těchto požadavků je možné zabezpečit pouze cestou další technizace (automatizace) systému velení a řízení.

Je všeobecně známo, že tento směr vývoje je prakticky prosazován u všech druhů vojsk a z nich pak nejvýrazněji u PVOS. Je to dáno neustálým zdokonalováním kvality nepřátelských prostředků vzdušného napadení, při jejichž ničení budou rozhodovat často nejen minuty, ale už i sekundy. Soudobá bojová technika vojska PVOS zajišťuje potřebnou účinnost vedení boje se vzdušným nepřítelem. Tato je zčásti zabezpečována odpovídajícím systémem automatizace velení a řízení, a to jak na taktickém, tak i operačním stupni. Současné automatizované systémy velení (ASV) PVOS představují druhou etapu (generaci) automatizace. Mají své nesporné přednosti, které podstatným způsobem zvyšují celkovou efektivnost systému PVOS a jsou v současné době už od něho neoddelitelné. Jejich bojové použití je však provázáno i určitými problémy objektivního a subjektivního charakteru. Dosavadní zkušenosti dovoňují shrnout a zevšeobecnit některé pozitivní i negativní poznatky z tohoto procesu automatizace a vyvodit určitá poučení pro další prosazování automatizace velení ve vojenství vůbec. Proto chci čtenáře seznámit alespoň v hrubých rysech s celkovou strukturou a funkčním popisem ASV PVOS.

Stručný funkční popis ASV vojska PVOS

Zavedená automatizační technika velení vojsku PVOS zabezpečuje v potřebném rozsahu efektivní plnění bojových úkolů jak v oblasti průzkumu, tak i navádění stíhacího letectva nebo řízení palby protiletadlového raketového vojska. Byla vytvářena (konstruována) na podkladě komplexního, systémového přístupu a s uplatněním informačního, funkčního a hierarchického principu, který respektuje vžitou organizační strukturu vojska PVOS.

ASV vojska PVOS dělíme na jednotlivé části podle jeho jednotlivých druhů (RTV, SL a PLRV), přičemž jsou zabezpečeny nezbytné součinnostní vazby mezi nimi.

U RTV a SL na taktickém stupni, tj. v rámci svazku PVOS, je automatizace řešena systémem VP-M (Vozduch-1M), který umožňuje:

- automatizovaný sběr, zpracování a zobrazení informací o vzdušné situaci, bojové pohotovosti a bojové činnosti vojsk svazku PVOS,
- uvědomování velitelských stanovišť podřízených a součinnostních vojsk o vzdušné situaci,
- uskutečnění předběžných letovodských výpočtů,
- vydání bojových úkolů podřízeným vojskům,
- navádění stíhacích letounů na vzdušné cíle z VS a naváděcích stanovišť stíhacích leteckých útvarů,
- určování souřadnic vzdušných cílů — rušičů.

U PLRV je proces automatizace velení v nejpokročilejším stadiu. Je zabezpečen systémem Vektor (Seněž), který vedle automatizovaného sběru a zpracování potřebných údajů řeší vlastní jádro rozhodovacího procesu, tj. konkrétní a optimální přidělení vzdušných cílů protiletadlovým raketovým jednotkám. Toto řešení je prakticky prováděno ve formě návrhu rozhodnutí. Pokud je hodlá velitel akceptovat (zpravidla), může prostřednictvím tohoto zařízení a s pomocí spojovací techniky přímo velet palebným jednotkám. V opačném (výjimečném) případě (např. s uvážením vzdálenější vzdušné situace, při nedostatku raket apod.) může vstupovat do velení vlastním rozhodnutím. Poněvadž pro optimalizaci se zavádí pravděpodobnostní kritéria (pravděpodobnost vletu, zničení, formalizace apod.), platí všeobecně, že čím složitější je situace, tím více se rozdělení cílů blíží k optimu. Při jednoduché situaci postačuje přidělovat cíle deterministicky, kdy rozhodnutí velitele je zpravidla lepší než pomocí ASV.

Pro usnadnění součinnosti se stíhacím letectvem představuje každé automatizované VS PLRV současně i naváděcí stanoviště SL.

Základním zdrojem informací o vzdušném nepříteli i o vlastním letectvu při činnosti ve vzduchu je systém sběru a zpracování radiolokačních informací. K tomu a k řízení boje je vytvářeno v prostoru bojové činnosti svazku PVOS souvislé radiolokační pole, kde ASV na stupni rtr (RTH) může předávat informace o vedených cílech v počtu 10 až 12 cílů a tempu 10 s. Po zpracování tzv. prvotní radiolokační informace, tj. „užitečného elektromagnetického signálu“ (odrazu od cíle) na stupni RTH postupují údaje na VS rtpr už ve formě druhotné radiolokační informace (tzv. umělé značky cíle). ASV rtpr může zabezpečovat sledování 30 až 50 cílů. Informace je předávána na ASV rtb, které představuje průzkumné informační středisko (PIS) svazku PVOS a dále na automatizovaná VS součinnostních sil a prostředků. Na PIS svazku PVOS se

zobrazuje vzdušná situace rozdělená na bližší (prostor o průměru 600 km) a vzdálenější (průměr 1200 km) vzdušnou situaci, která je dána informacemi VS svazu PVOS, sousedních svazků, letouny radiolokačního průzkumu apod. Řešení úkolů pak zabezpečuje systém automatizovaných VS, ve kterém jsou zahrnuty VS svazku PVOS a VS i NS druhů vojsk, organizačně začleněných do svazku PVOS.

Automatizace navádění SL na vzdušné cíle řeší proces organizace přepadu (zteče) na stanovené čáře ve třech etapách:

1. etapa zahrnuje přípravu výchozích prvků zteče, tj. předběžných letovodských výpočtů. Začíná okamžikem zjištění vzdušného cíle a končí startem stíhacího letounu k bojovému letu.

2. etapa představuje výpočty údajů k vyvedení stíhacího letounu do oblasti možných ztečí cíle tak, aby pilot zjistil a pozoroval vzdušný cíl a uskutečnil zteč.

3. etapa je zahájena ukončením zteče (odpoutáním od cíle) a končí okamžikem přiletu do prostoru bojové činnosti letištních zabezpečovacích prostředků.

Navedení může být řešeno na základě údajů, které přicházejí o cíli a stíhacím letounu od RTH v místě NS nebo od vzdálenějších zdrojů prostřednictvím systému **Vozduch**. Údaje jdou na vstup počítače a zobrazují se na indikátoru kruhového obzoru (IKO) letovoda. Ten přidělí cíl operátorovi snímacího zařízení a určí, na který cíl a stíhací letoun bude naveden. Sledováním cíle a stíhacího letounu jsou zaváděny informace o jejich poloze do počítače a výsledkem je pak řešení algoritmu navedení a je určen program letu stíhacího letounu (výška, rychlost, kurs). Povel pro navedení jsou přes šifrovač předávány na palubu letounu, kde jsou dekodovány a zobrazeny na indikátoru letounu. Jejich plnění pak zabezpečuje navedení na čáru zasazení (přepadu).

Automatizace řešení úlohy rozdělení vzdušných cílů mezi jednotky PLRV spočívá ve využití formalizovaného modelu bojové činnosti vojska s číselnými hodnotami efektivnosti. Efektivností se zde rozumí stupeň splnění stanoveného bojového úkolu, kterého je dosahováno bojem jednotek PLRV za určitých, předem stanovených podmínek. Tyto podmínky jsou vloženy do programu počítače, který mimo sběru a zpracování informací automaticky řeší úlohu rozdělení vzdušných cílů. Přitom algoritmus řešení této úlohy je sestaven na základě následujících principů:

- současného řízení palby protiletadlových raketových oddílů různého typu,
- včasného zničení vzdušných cílů (minimalizace přiletové doby),
- efektivního využití palebných prostředků,
- paralelního funkčního spojení mezi činností počítače a prací bojové směny VS.

Na stíntkách zobrazovacích zařízení se ve formě určitých znaků zobrazují:

- statické informace (postavení palebných jednotek, VS atd.),
- dynamické druhotné radiolokační informace o pohybu vzdušných cílů,
- doplňkové informace, které obsahují podrobnější údaje o vzdušné situaci, bojové pohotovosti a bojové činnosti podřízených plro a sousedů.

Výsledek řešení úlohy se objevuje na indikátoru rozdělení cílů, kde ke každému i-tému cíli je vždy přiřazen jeden (j-tý) palebný prostředek, který splňuje příslušná kritéria optimalizace úlohy rozdělení jako celku.

Tyto procesy jsou prakticky zabezpečeny mezi sebou vzájemně propojenými

automatizačními podsystemy, jejichž popis je natolik specializovaný, že se vymyká rozsahu tohoto článku a nebudu jej dále rozebírat.

Všeobecně je však třeba poznamenat, že pro všechny automatizační systémy a podsystemy na taktickém stupni je společný nepřetržitý půlminutový cyklus obměny informací (v průměru), což z hlediska praktické potřeby je možné považovat za téměř plynulý (spojitý) proces. Vzhledem k tomu, že je přitom dále počítáno s určitou predikcí drah letu vzdušných cílů, lze říci, že systém jako celek pracuje v reálném čase. Ve srovnání s neautomatizovaným způsobem velení je tak dosaženo čtyř až šestinásobného zkrácení cyklu velení a celková jeho efektivnost se zhruba zvyšuje o 20% hodnotu.

Na operačním stupni PVOS je automatizace velení zabezpečena systémem **ALMAZ**, který umožňuje:

- automatizovaný sběr, zpracování, uložení, předání a zobrazení informací o vzdušné situaci a o vlastních prostředcích, přicházejících z VS svazků PVOS a od sousedů,
- přípravu kvantitativních údajů pro rozhodnutí velitele svazu PVOS,
- uskutečnění propočtu manévrů SL,
- uvědomování o vzdušné situaci,
- formování a předávání hlášení,
- určité prognózování vývoje vzdušné situace,
- automatickou kontrolu a dokumentační činnost,
- plnění dalších podrobnějších úkolů, které souvisejí s velením na operačním stupni.

Tento systém pracuje s dvouminutovým cyklem obnovy údajů o vzdušné situaci, což pro tento stupeň velení je tempo plně dostačující. Hlavním obsahem činnosti je řešení otázek efektivního čerpání bojového úsilí podřízených svazků, řízení součinnosti mezi nimi, organizace součinnosti se sousedy (s PVO PV a se spojenci), organizace manévrů a přeskupování vojsk, přenášení bojového úsilí na nejvíce ohrožené prostory a směry, předávání údajů na VS jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy, všestranné zabezpečení bojové činnosti a řešení dalších otázek operačního charakteru.

Nakonec je nutné ještě podotknout, že vzhledem ke vzájemnému propojení všech těchto ASV je dosaženo maximálního přínosu ve zkvalitnění a zrychlení procesu velení pouze za předpokladu, že jsou komplexně zavedeny ve všech jednotkách, útvech, svazcích a završeny pak na úrovni ÚVS svazu PVOS.

Nejvýznamnější přednosti automatizovaných systémů velení PVOS

V porovnání s neautomatizovaným (ručním) systémem velení vynikají ASV mnoha výhodami, které je možné jen stěží v úplnosti postihnout. Proto si všimnu pouze těch nejvýznamnějších.

Vedle progresivních technických charakteristik ASV je možné ještě zdůraznit tyto přednosti:

— **V oblasti průzkumu vzdušných cílů a vyhodnocování vzdušné situace** jsou potlačeny dřívější těžkosti, které provázely ruční způsob práce s relativně nadbytečnými informacemi, danými nezbytností vícenásobného překrytu radiolokačního pole. ASV provádí tzv. ztotožňování radiolokačních informací od více zdrojů automaticky. Spolu se zdokonalením přenosových cest byl tak odstraněn

hlavní zdroj zpomalování průniku informací a zpoždování procesu velení za reálnou situací.

— **Automatizace sběru, zpracování a zobrazení informací i částečná automatizace rozhodovacích procesů podstatnou měrou přispívá k jednotnému a včasnému chápání situace, bojových úkolů i způsobů jejich plnění a celkově zvyšuje možnosti centralizace velení.** Zkrácení času, potřebného k jednotlivým operacím, zvýšení přesnosti údajů a zvětšení kapacitního rozsahu práce ASV vytváří možnosti úspěšně zvládnout složité vzdušné situace v různých podmínkách vedení boje prostředky PVO.

— **Automatizací navádění SL na vzdušné cíle,** kapacitními možnostmi tohoto navedení, zabezpečením přehledu o polohách vlastních stíhacích letounů a dále tím, že každé VS útvaru (svazku) PLRV je současně i naváděcím stanovištěm SL je zdokonalena a zjednodušena součinnost uvnitř vojska PVOS, zejména mezi PLRV a SL i se sousedy (včetně dokonalejšího zajištění bezpečnosti vlastního letectva v prostorech účinné působnosti PLRV).

— **ASV na základě předem stanoveného objemu informací i formou jejich předávání přesněji vymezují úlohu a místo jednotlivých stupňů velení v hierarchické posloupnosti,** lépe konkretizují míru zodpovědnosti za splnění bojových úkolů, zabraňují vzájemnému vměšování do pravomoci jiných, zejména podřízených stupňů velení a potlačují další nežádoucí momenty psychologického neklidu ve velení.

— Tzv. „**stavebnicovým uspořádáním**“ jednotlivých ASV a dále vzhledem k technickému zdvojení důležitých uzlových bodů ve velení skrývají v sobě ve skutečnosti záložní systém automatizovaného velení, tak umožňují využití různých oklikových spojů. Zabezpečují tím základní operačně taktické požadavky na pružnost a variabilitu velení v podmínkách měnící se situace.

— **ASV svojí bojovou pohotovostí, kapacitními možnostmi, kvalitou řešených úloh, tzv. propouštěcí schopností, odolností proti rušení a technickou spolehlivostí, tj. hlavními technickými ukazateli, chápanými v integrované podobě dovolují plně využít bojových možností průzkumných a aktivních prostředků PVO, umožňují efektivní čerpání jejich bojového úsilí a zvyšují celkovou efektivnost PVO.**

— **Vzhledem k unifikovanému vybavení spojeneckých sousedů těmito automatizačními prostředky a telekódovému přenosu informací i formalizovaným způsobům jejich zobrazení jsou do značné míry eliminovány občasně a některé dílčí jazykové potíže při uskutečňování spojenecké součinnosti.** Toto je zvláště důležité při: odrážení hromadných úderů vzdušného nepřítele na styku se sousedy, předávání informací o vzdušné situaci, uskutečňování přeletů vlastního a spojeneckého letectva přes státní hranice, organizaci součinnosti v prostorech palebného překrytí prostředky PLRV atd.

— **Zavedené ASV vyhovují i požadavkům perspektivnosti, a to zhruba ve dvou směrech:**

● z hlediska parametrů pohybu vzdušných cílů jsou konstruovány na větší rozpětí výšek a rychlostí než jakých v současné době nepřátelské prostředky vzdušného napadení reálně dosahují,

● skýtají možnosti dalšího kontinuálního rozvoje po stránce technického zdokonalování, a to buď formou přistavby nových prvků nebo přechodu na modernější miniaturizační elektronické prvky, a tím i zmenšení objemnosti příslušných zařízení.

Využití těchto předností je však možné pouze za předpokladu dokonalého zvládnutí obsluhy těchto systémů všemi příslušníky hotovostních a bojových směn velitelských a naváděcích stanovišť. Je tomu tak proto, že funkční závislosti v práci jednotlivých členů obsluh těchto systémů jsou natolik těsné, že mezery a nedokonalosti v práci jednotlivce mají zpravidla za následek celý řetězec možných poruch a nesprávností, takže původní záměr, který směřuje ke zkvalitnění velení, se potom májí účinkem.

Zkušenosti z dosavadního bojového použití ASV získané z pohotovostního systému PVOS, ze cvičení a bojových střelb plně potvrzují oprávněnost uváděných závěrů o přednostech ASV. Osvědčují se v pohotovostním systému, pomáhají zvládnout rozehrávané vzdušné situace při taktických, operačně taktických i strategicko-operačních cvičeních a staly se organickou součástí řízení bojových střelb prostředků PVO. Zvláště výrazně se projevují přednosti, které pramení z jednotného chápání vzdušné situace, z nového, zrychleného způsobu velení a z usnadnění otázek spojenecké součinnosti. Praxe dále potvrzuje vysokou technickou spolehlivost, zlepšené podmínky pro objektivní dokumentační činnosti a další výhody těchto systémů.

Zásadní jejich přínos pro zrychlení a zkvalitnění procesu velení je však možný za cenu zvýšených nároků na materiálové náklady, na počty a kvalifikaci obsluhujícího technického personálu, na technickou připravenost hotovostních a bojových směn i zvýšených požadavků na jejich psychofyziologické schopnosti a předpoklady.

Bojové použití ASV ukazuje také na některé průvodní, problematické jevy a rozporuplné otázky, s nimiž je efektivní využívání těchto systémů spojeno a jejichž nástin je konečným cílem mého článku.

V první řadě je nutné poukázat na základní objektivně existující odlišnosti v použití ASV, které oproti dřívějšímu neautomatizovanému způsobu velení činí jisté subjektivní těžkosti. Ne vždy plně, komplexně a na všech stupních velení jsou doceňovány změny v charakteru práce, které s sebou proces automatizace přináší.

Je to především nutnost neustálého a nepřetržitého soustředění pozornosti na zobrazovací a ovládací zařízení ASV, neboť jakákoliv nepozornost znamená ztrátu kontaktu s počítačem a vyvolává potřebu opětné a zdouhavější orientace v situaci, která se dříve měnila zdánlivě pomaleji (postupněji) a chápala snadněji. Navíc u neautomatizovaného (planšetového) způsobu zobrazení bylo možné po určitou dobu zachovat zakreslení vzdušné situace, a tím i „historii“ vývoje situace, na níž se dala do jisté míry předvídat pravděpodobná budoucí činnost vzdušného nepřítele. U ASV to není možné, protože sledování celkového vývoje vzdušné situace je založeno pouze na paměťových schopnostech obsluhujícího personálu (určitou výjimku zde tvoří elektronické zobrazovací systémy vybavené pamětí). Přičteme-li k tomu ještě povinnost dokonalé obsluhy zařízení, vzniká otázka, po jakou dobu jsou obsluhy schopny bezchybně pracovat. Praxe potvrzuje, že ve srovnání s neautomatizovaným způsobem velení je jednorázové opotřebení obsluh v podmínkách složitějších vzdušných situací téměř dvojnásobně větší.

Míra vyčerpání obsluh úzce souvisí s jejich technickou připraveností. Čím je tato připravenost dokonalejší, tím méně progresivně roste podíl únavy na případných chybách. Problém připravenosti obsluh má ovšem poněkud širší a hlubší pozadí, k němuž lze stručně poznamenat tento poznatek: **Přesto, že už**

nyní jde o druhou etapu automatizace, stále doznívá určitý povědomý odpor k automatizaci ze strany starší generace velitelско-štábních pracovníků (pokud vnitřně neinklinují k výpočetní technice). Je patrně dán novými nároky na technickou přípravu těchto kádrů a souvisí i s jejich psychofyziologickými možnostmi. Provází jej jistá nedůvěra k ASV jako celku a „umělé“ zveličování výhod neautomatizovaného způsobu velení. Poněkud snazší situace je v tomto ohledu u mladší, lépe technicky připravené generace, i když zde je naopak nutné čelit některým nežádoucím tendencím k technokratismu, samoučelnosti a přeceňování možností ASV. Je nutné připustit, že i v budoucnu bude to v té či oné podobě rozpor trvalý.

Dalším momentem, který limituje délku pracovní svěžesti při obsluze ASV, jsou už uvedené psychofyziologické předpoklady každého jednotlivého příslušníka bojové (hotovostní) směny, z nichž je třeba především jmenovat vysoké nároky na zrakové vnímání, na schopnost duševní koncentrace a způsobilost práce v podmínkách dlouhodobější psychické zátěže, na odpovídající manuální zručnost a další.

K získání dovedností a návyků při obsluze těchto systémů je bezpodmínečně nutné navodit a důsledně dodržovat potřebný režim nácviků. Praxe potvrzuje, že podle rozsahu a obtížnosti konkrétních úkonů, prováděných na tom kterém, automatizovaném pracovním místě, to vyžaduje organizovat denní, týdenní a minimálně měsíční nácviky. Nutnost střídání obsluh ASV vyžaduje rovněž i dobře připravený režim zastupitelnosti.

Nezbytné připoutání pozornosti hlavní části bojové směny k zobrazovacím zařízením ASV odvádí tyto funkcionáře od jiných činností na VS, tím vzniká potřeba vyšší specializace a kvalifikace ostatních příslušníků štábu při přípravě ucelených informací pro rozhodnutí velitele. **V jistém smyslu lze obecně konstatovat, že zavedením ASV se částečně mění styl, metody a dělba práce uvnitř celého štábu.** To samo o sobě vyvolává potřebu další algoritmicke operace taktických úloh a tvorbu nových přídavných automatizačních zařízení, která ve spojení se současnými ASV by měla vyústit v tzv. modernizovaném automatizačním systému integrovaného velení (MASIV). S tímto problémem souvisí i sběr a zpracování údajů od neautomatizovaných zdrojů [porozovací hlásek, RL prostředků PVO PV, kompletů radiotechnického průzkumu apod.]. Zatím je řešení těchto otázek v období ideových projektů a dílčích technických realizací.

Určitý rozpor tkví dále v tom, že není zcela sjednocen názor na rozsah zachování neautomatizovaného způsobu velení. Přes vysokou spolehlivost ASV se obecně ukazuje potřeba tento způsob do určité míry udržet, což v původní podobě není s ohledem na lidské zdroje ani možné a bylo by to také absurdní. Proto se uvažuje o jistém modifikačním přizpůsobení, které by vyhovovalo nejnětším požadavkům na přechod k neautomatizovanému velení [tzv. třetí místa velení]. Avšak rozsah těchto možností a zejména příprava hotovostních a bojových směn VS na jinou variantu velení není plně ujasněn a realizován. Zkoumání těchto otázek je stále ve stadiu dílčích pokusů. Souběžně s tím se objevují i názory na úplné zrušení neautomatizovaného systému velení. To znamená, že řešení tohoto problému bude podléhat ještě dalšímu vývoji, a to do doby, než bude automatizace velení na určité programové úrovni definitivně završena, nemůže být ani toto jednoznačně uzavřeno. Touto poznámkou, tzn. míněním o dosažení určitého, relativně uzavřeného, postupného cíle není po-

přena zákonitost nepřetržitého vývojového procesu v oblasti automatizace velení.

Někdy se uvádí, že bojové použití ASV vede k nežádoucím stereotypům ve velení a brzdí tvůrčí přístupy. K tomu je třeba podotknout, že tento negativní rys nebyl dosud plně prokázán. Teoreticky jej můžeme připustit v případech, kdy tvůrčí myšlení nejde za rámec úloh, řešených počítačem, který ovšem v rychlosti práce bude mít vždy nesporné přednosti a je proto potřebné jich plně využít. **K dokreslení rozporuplnosti této otázky je třeba ještě poněkud poopravit často opakované tvrzení, že ASV usnadňují velení a uvolňují člověka-velitele pro řešení jiných tvůrčích úloh. Tento cíl bude zřejmě moci naplnit až další generace těchto systémů. Zatímní ASV svými nároky na obsluhu a celkovým způsobem využití spíše člověka na sebe daleko více vážou. Podporují jeho rozhodování ve smyslu kvantity, kvality a rychlosti řešených úloh. A v tom je třeba spatřovat ono „usnadnění“, neboť řešení těchto úloh z hlediska jejich objemu by nebylo bez automatizace vůbec možné.**

Závěrem je třeba zdůraznit, že ASV jsou perspektivní bojovou technikou, která přispívá ke zvýšení efektivnosti PVO a současně otvírá možnosti dalšího rozvoje otázek v oblasti velení. ASV jsou prakticky jedinou alternativou, jak jít v tomto směru dál. Jejich přednosti zcela jednoznačně převyšují nedostatky a problémy, které jsou se zaváděním ASV spojené. **Strojově zpracované podklady dávají možnost veliteli uvážít daleko více ukazatelů, které ovlivňují proces ničení vzdušných cílů a na základě vlastních znalostí a zkušeností pak nabízená řešení schválit nebo změnit. V praxi jde zejména o to, aby perfektním ovládáním ASV byly z procesu velení vyloučeny všechny negativní vlivy subjektivního charakteru, a tím i na minimum sníženy některé objektivně dané nedokonalosti těchto systémů.**

K ČINNOSTI ŠTÁBŮ PŘI OBNOVĚ BOJESCHOPNOSTI VOJSK PO ÚDERECH ZHN NEPŘÍTELE

Použití ZHN je u armád USA a NATO považováno za hlavní prostředek k dosažení vítězství nad socialistickými státy. Svědčí o tom nedávno v USA zahájená výroba binární chemické munice, odmítnutí USA připojit se k prohlášení SSSR, že nepoužijí jaderné zbraně jako první, a rozsáhlá modernizace všech druhů jaderných, chemických a biologických zbraní v USA a kapitalistických státech. Proto musí socialistické státy počítat dlouhodobě s tím, že v příští možné válce nepřítel buď od jejího zahájení nebo v průběhu vedení bude používat všech druhů ZHN do celé hloubky operační sestavy vojsk a na různé objekty teritoria.

Abychom tomuto nebezpečí čelili a minimalizovali účinky ZHN nepřítel, jsou v ČSLA přijímána mimo jiné i opatření ochrany proti ZHN. Mezi nejdůležitější patří zabezpečení vysoké úrovně výcviku jed-

notek v OPZHN a procvičování otázek bojeschopnosti a odstraňování následků po úderech ZHN na štábních nácvičích, velitelsko-štábních cvičeních a cvičeních s vojsky.

Ke kvalitnímu splnění RMNO pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1987—1988 bylo stanoveno v přípravě velitelů a štábů: „**Zvláštní pozornost věnovat... účinné ochraně vojsk proti zbraním hromadného ničení**“ a v bojové přípravě: „**V ochraně proti ZHN připravit štáby tankových a motostřeleckých divízi ZVO k vyhodnocování účinků napadení a řízení odstranění následků po úderech ZHN.**“

Chtl bych v tomto článku zobecnit některé zkušenosti z OPZHN získané na operačních a taktických velitelsko-štábních cvičeních v terénu a přispět tak k jejich rozšíření u všech štábů.

Zásady organizace a řízení odstraňování následků a obnovování bojeschopnosti vojsk napadených údery ZHN

Podle zásad ozbrojených sil Severoatlantického paktu je nutné počítat s tím, že nepřítel bude používat ZHN zejména formou skupinových a hromadných úderů jadernými, chemickými a biologickými zbraněmi (provedení jednotlivých jaderných a chemických úderů bude méně časté). To si vyžaduje zorganizovat a uskutečnit pře-

dem řadu složitých opatření. Patří mezi ně včasné **obnovení bojeschopnosti** vojsk. To znamená především obnovit narušený systém velení, zjistit stupeň bojeschopnosti útvarů (jednotek) v zamořených prostorech, upřesnit bojové úkoly útvarům a jednotkám, které neztratily bojeschopnost, a vydat jim úkoly pro činnost v prostorech,

v nichž probíhá obnova bojeschopnosti, vyvést vojska z prostorů zamoření, požárů, zátop a rozrušených prostorů, doplnit vojska osobami, zbraněmi, bojovou technikou, pohonnými hmotami a jiným materiálem, obnovit vysoký morální a politický stav a psychickou pevnost vojáků. Dále mezi ně patří i **odstraňování následků** po úderech ZHN, které zahrnuje průzkum ohnisek ničení, záchranné práce a léčebně odsunová opatření, dozimetrickou a chemickou kontrolu, speciální očistu vojsk, hašení (lokalizaci) požárů, uvolnění a obnovu cest pro přesuny a manévry, odmoření, dezaktivaci a dezinfekci terénu, komunikací a objektů, profylaktická a izolačně karanténní opatření. Část těchto opatření provádějí zasažené útvary (jednotky) vlastními silami a prostředky, na splnění dalších úkolů v těchto prostorech jsou na základě rozhodnutí velitele divize (pluku) vysílány potřebné síly. Obnovení bojeschopnosti a odstraňování následků je uskutečňováno současně a jednotlivá opatření na sebe vzájemně navazují. Hned po napadení ZHN musí být nadřazenému stupni velení předáno hlášení o napadení a uskutečněno varování vojsk. V dalším pořadí jsou plněna ta opatření, která nesnesou odklad, jako např. záchranné práce, léčebně odsunová opatření, urychlené obnovení velení, které je spojeno se zpracováním předpovědí následků úderu i soustředěním informací o následcích napadení. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat vyprošťování osob ze zničené bojové techniky a postupnému vyvádění vojsk ze zamořených, zavalených, zaplavených a hořících prostorů.

Za tím vším ale následuje nutnost splnit další opatření, jako je např. průzkum, obnova komunikací pro přesuny a manévry, vyvedení vojsk na místa speciální očisty, dozimetrická a chemická kontrola, úplná speciální očista, výměna výstroje a konečně zformování nových jednotek, doplnění ztrát, bojové stmelení jednotek a jejich začlenění do bojové sestavy. Vedle těchto opatření je nutné převést raněné do zdravotnických zařízení, poškozenou bojovou techniku do opravárenských zařízení a splnit řadu dalších opatření. K plnění těch nejsložitějších jsou na pomoc

zasaženým vojskům vysílány odřady k odstranění následků po úderech ZHN.

Z rozsahu rozmanitých prací vyplývá, že tyto úkoly může plánovat a řídit jedině sladěná skupina z předem velmi dobře připravených důstojníků. Jejich složení musí zabezpečit včasné a komplexní plánování všech opatření OPZHN v průběhu přípravy operace (boje), i při upřeshňování úkolů vojskům v průběhu vedení operace (boje) a včasné doručení úkolů vykonavatelům. Za situace, kdy nepřítel použije jaderné, chemické, biologické zbraně nebo svou činností naruší jaderná energetická zařízení a chemické provozy, v důsledku čehož by došlo k úniku radioaktivních a toxických látek do ovzduší, uskutečňuje tato skupina důstojníků komplexní předpověď možných následků napadení ZHN, dále zpracovává podklady pro opatření, která je nutné přijmout bezprostředně v průběhu hromadného (skupinového) napadení ZHN, připravuje komplexní návrhy na odstranění následků a obnovu bojeschopnosti, zpracovává hlášení od zasažených vojsk i odřadů k odstraňování následků. Je přirozené, že skupina musí být vytvořena z důstojníků různých funkcí a do jejich čela by měl být postaven jeden z hlavních funkcionářů příslušného velitelského stupně nebo dobře připravený důstojník operační správy (oddělení, skupiny).

Tato skupina je dočasným kolektivem, který je svoláván na rozkaz velitele (náčelníka štábu) ke splnění určitých konkrétních úkolů, zejména po hromadných (skupinových) jaderných a chemických úderech. Metodika práce, materiální vybavení i dobrá vycvičenost skupiny umožňuje organizovaně v průběhu hromadného (skupinového) jaderného a chemického úderu současně nejen registrovat, průběžně vyhodnocovat rozsah napadení, zpracovávat podklady pro varování vojsk před nebezpečím zamoření, ale i navrhovat opatření, která musí přijmout velitelé ke včasnému zabezpečení obnovy bojeschopnosti a odstranění následků napadení. Dále skupina zpracovává souhrnné informace o rozsahu napadení, bojová nařízení pro činnost odřadů k odstranění následků a provádí kontrolu plnění vydaných nařízení

Složení a hlavní zaměření práce skupin pro obnovu bojeschopnosti a odstraňování následků po napadení ZHN nepřítel

V závislosti na velikosti štábu má skupina zpravidla toto složení:

— náčelník skupiny — je jeden z hlavních funkcionářů nebo dobře připravený důstojník operační správy (oddělení, sku-

piny); v době, kdy je to nezbytné, práci skupiny osobně řídí náčelník štábu (u svazků a útvarů druhů vojsk je do čela skupiny určován důstojník daného druhu vojska),

— důstojník politické správy (oddělení, skupiny),

— několik důstojníků operační správy (oddělení, skupiny),

— důstojníci chemického, ženijního vojska, tankové a automobilní služby, spojovacího vojska, důstojník týlu,

— důstojník organizační a mobilizační správy (oddělení, skupiny, evidenční důstojník),

— důstojník služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování, popř. podle potřeby i další příslušník štábu.

Všem těmto příslušníkům skupiny musí být **stanoveny funkční povinnosti** a na jejich základě je předem zpracována **metodika činnosti** a popř. vytvořena i **vzorová dokumentace**. Musí být stanoven **signál** na svolání skupiny, vyčleněno **pracoviště**, které je zabezpečeno nezbytnými prostředky pro práci (vybavené pracovními deskami pro zavěšení pracovní mapy a schémat, telefony pro spojení s jednotlivými pracovišti příslušného místa velení, včetně dispečinku, pracovními místy pro členy skupiny, terminálem se spojením na výpočetní místo štábu, prostředky mechanizace apod.).

Zkušenosti ze cvičení potvrzují, že příslušníci této skupiny budou plnit velmi rozsáhlé a na součinnost náročné úkoly.

Náčelník skupiny zodpovídá za svolání skupiny, materiální vybavení pracoviště a řízení její práce. Bude řídit plánování opatření OPZHN, zpracovávání nařízení a osobně plnit sladování jednotlivých těchto opatření. Je povinen zabezpečit, aby skupina měla k dispozici informaci o úplné situaci vojsk (nákres na mapě, ztráty u podřízených vojsk, činnost vojsk, stupeň ukrytí živé síly, stupeň bojeschopnosti vojsk atd.). V průběhu řešení otázek obnovy bojeschopnosti a odstraňování následků po úderech ZHN od důstojníka chemického vojska získává informace o parametrech jaderných výbuchů, místě, době a druhu skutečných chemických úderů nebo druhu otravné látky, popř. zamoření, které vzniklo z destrukce provozů JEZ a chemických zařízení, směru šíření a stálosti zamoření. Velitel skupiny v součinnosti s ním pak předkládá náčelníkovi štábu návrh na varování vojsk a vyhlášení varovných signálů ohroženým vojskům. V součinnosti s ostatními důstojníky skupiny průběžně řídí zpracování předpovědi ztrát a důsledků napadení a jejich zaznamenání do přehledů (dokumentace skupiny) a na mapu. Na závěr každého úderu ZHN shrne komplexní předpověď vlivu napadení na bojeschopnost zasažených

vojsk. V součinnosti s důstojníkem chemického vojska vyřeší organizaci uskutečnění radiálního a chemického průzkumu, s důstojníkem ženijního vojska provedení ženijního průzkumu nebo navrhne a zabezpečí vyslání důstojnického průzkumu do prostorů, kde je to nezbytné. V součinnosti s důstojníkem spojovacího vojska zabezpečí obnovu spojení v prostorech, kde je narušené velení, kromě toho s ním vyřeší otázky zabezpečení spojení při vyslání odřadů k odstranění následků. V součinnosti s ostatními pracovníky skupiny navrhne náčelníkovi štábu způsob použití odřadu (odřadů) k odstraňování následků a zabezpečí s jeho svolením vyhlášení signálu na soustředění odřadu; veliteli odřadu vydá bojové nařízení. S důstojníkem chemického vojska a zdravotnické služby vydá potřebná nařízení k vyvedení vojsk ze zamořených prostorů. S důstojníky chemického vojska a výstrojí služby zabezpečí provedení speciální čistoty a výměnu výstroje a s důstojníkem organizačně mobilizační správy (oddělení, skupiny) zpracuje návrh na změnu organizačních struktur vojsk, která utrpěla veliké ztráty, a to vytvořením nových jednotek nebo smíšených odřadů a způsob jejich bojového smílení. S důstojníkem tankové a automobilní služby hledá způsob vyvezení bojové techniky ze zavalených a zamořených prostorů a odsun nepoškozené techniky, která ztratila osádky v důsledku ztrát živé síly. Na závěr jednotlivých období činnosti skupiny spolu s jejími členy zpracovává informační zprávu náčelníka štábu o rozsahu, následcích napadení ZHN a připravuje návrh na obnovu bojeschopnosti vojsk velitel, plán obnovy bojeschopnosti a odstraňování následků, bojových nařízení vydávaných vlastním štábu, vojskům, velitelům odřadů k odstranění následků a dalších dokumentů. Je nutné, aby náčelník skupiny měl k dispozici několik (na operačních štábech 2 až 3, na štábech divizí 1 až 2, na štábu pluku 1) důstojníků vševojskové odbornosti, kteří v souladu s metodikou práce vedou pracovní mapu skupiny, přehledy o rozsahu napadení, zabezpečují další práce (psaní bojových nařízení, předávání signálů, kontrolují proniknutí nařízení, plní úkoly styčných důstojníků atd.).

Důstojník politické správy (oddělení, skupiny) zabezpečuje politickou práci při obnově bojeschopnosti a odstraňování následků. U vytvořených smíšených jednotek zabezpečuje vytvoření odpovídajících struktur organizací KSČ a SSM a politického aparátu. Na základě nařízení náčelníka politické správy (oddělení, ZVP) za-

hrnuje do informační zprávy a bojových nařízení úkoly politické práce.

Důstojník chemického vojska ve skupině zodpovídá za udržování nepřetržitého spojení s radičním střediskem (výpočetní analytickou skupinou) a předává mu (jí) požadavky na zpracování výpočtů, pomocných grafických dokumentů potřebných pro práci skupiny. Zabezpečuje, aby měla skupina úplnou informaci o situaci chemického vojska, informaci o předpovědi výškového větru a meteorologické situaci v přilehlé vrstvě atmosféry. Kontroluje obsah všech informací, které předává skupině radiční středisko (VASK) a v případě zjištění chyb zabezpečuje jejich odstranění. Při řešení otázek obnovy bojeschopnosti a odstraňování následků po úderech ZHN dostává od radičního střediska (VASK) hlášení o parametrech ZHN, haváriích JEZ a chemických provozů spojených s únikem radioaktivních a toxických látek, o výsledcích předpovědi radiční a chemické situace a v součinnosti s důstojníkem vševojskového směru zabezpečí zakreslení potřebných údajů na pracovní mapy skupiny. V součinnosti s náčelníkem a ostatními důstojníky skupiny vyhodnotí následky napadení s důrazem na ozáření, radiční a chemické zamoření, radiční a chemické ztráty. Navrhuje náčelníkovi skupiny, komu a v jakém pořadí je nutné vyhlásit varovné signály, způsob organizace radičního a chemického průzkumu, doporučí rozsah a vyvedení vojsk ze zamořených prostorů a režimová opatření u vojsk, která nelze ze zamořených prostorů vyvést. V součinnosti s důstojníkem tankové a automobilní služby, zdravotnické služby, výstrojní služby a dalšími připraví návrhy na optimální způsob uskutečnění odstraňování následků ZHN a obnovy bojeschopnosti vojsk a na základě přijatých závěrů předá náčelníkovi chemického vojska (chemické služby) podklady pro zabezpečení účasti chemických jednotek na jejich provádění. V součinnosti s důstojníkem štábu týlu zpracuje návrhy na řešení úkolů materiálního a chemického technického zabezpečení.

Důstojník ženijního vojska zajišťuje vyhodnocení ohnisek ničení, zátop, požárů a jejich zakreslení na pracovní mapy skupiny. Zabezpečuje, aby měla skupina úplnou informaci o situaci u ženijního vojska. V součinnosti s náčelníkem a důstojníky skupiny řeší otázky obnovy průjezdnosti komunikací potřebných pro vyvedení vojsk a odstranění následků po úderech ZHN. Zabezpečuje nepřetržitou součinnost se správou (oddělením, skupinou) ženijního vojska a předává náčelníkovi ženijního

vojska (služby) ty závěry z práce skupiny, které jsou nezbytné pro velení ženijnímu vojsku.

Důstojník zdravotnické služby zabezpečuje, aby skupina měla k dispozici úplnou informaci o situaci zdravotnické služby, zejména o zdravotnických zařízeních a prostředcích, které bude nutné využít při odstraňování následků. Zpracovává předpověď zdravotnických ztrát, podílí se na řešení otázek odstraňování následků, zejména na účasti sil a prostředků zdravotnické služby na něm a zabezpečuje, aby náčelník zdravotnické služby měl podklady pro řízení zdravotnického zabezpečení při obnově bojeschopnosti a odstraňování následků.

Důstojník tankové a automobilní služby zabezpečuje, aby skupina měla k dispozici úplnou informaci o situaci sil a prostředků tankové a automobilní služby a použitelné opravárenské prostředky. Zpracovává předpověď ztrát bojové techniky (tanků, obrněných transportérů, vozidel), podílí se na řešení otázek odstraňování následků po úderech, způsobů odsunů pojezdů, ale zamořené techniky, která ztratila osádky, zabezpečuje účast technických vyprošťovacích a opravárenských prostředků na likvidaci následků. Udržuje nepřetržitou součinnost se štábem vyzbrojování a technického zabezpečení s cílem doručit včas požadavky kladené na jim řízené zařízení.

Důstojník spojovacího vojska má za úkol, aby skupina měla k dispozici informaci o situaci spojovacího vojska. Zodpovídá za vybavení a bezporuchový provoz spojovacích prostředků, které jsou vycelněny pro práci skupiny. Podílí se na řešení otázek obnovy velení a spojení se zasaženými odděly pro odstraňování následků při zpracování předpovědi možných následků jaderných úderů, zabezpečuje zpracování předpovědi účinků elektromagnetického impulsu.

Důstojník štábu týlu řídí (koordinuje) činnost důstojníků týlových služeb pracujících ve skupině nebo předávajících podklady pro práci skupiny. Zabezpečuje, aby měla skupina k dispozici informaci o úplné situaci týlu. Zprostředkovává předávání podkladů štábu týlu (zástupci velitele pro týl) potřebných pro řešení všech otázek týlového zabezpečení spojených s obnovou bojeschopnosti vojsk a odstraňováním následků napadení, dále zabezpečuje zahrnutí úkolů týlu při jejich uskutečňování do bojových nařízen.

Důstojník organizačně mobilizační správy (oddělení, skupiny) zodpovídá za sumarizaci ztrát živé síly a v součinnosti s náčelníkem skupiny zabezpečuje otázky,

kteř jsou spojené s vytvářením smíšených jednotek a sborných odřadů; zpracovává návrh na provedení jejich bojového stělení.

Důstojníci všech specializací pracují ve skupině tak, že průběžně v souladu s vývojem situace plní v rozsahu své kompetence úkoly předepsané jim metodikou práce skupiny.

Všechny součinnosti úkoly se plní tak, aby nedošlo k vzájemnému vyrušování jed-

notlivých pracovníků. Důstojníci skupiny se v rozsahu odpovídajícím metodice práce skupiny podílejí na sestavení informační zprávy náčelníka štábu o rozsahu, následcích napadení ZHN a návrhu na obnovu bojeschopnosti vojsk velitelů, plánu obnovy bojeschopnosti a odstranění následků, jakož i bojových nařízen. Aby byla jejich práce usnadněna, mají štáby pro činnost těchto skupin předem zpracovanou vzorovou dokumentaci.

Zásady přípravy skupiny pro obnovu bojeschopnosti po napadení ZHN

Příprava této skupiny vyžaduje, jak potvrzují zkušenosti, v **prvním pořadí** zabezpečit její **kádrovou stabilitu**, zpracování podrobné metodiky práce, vzorové a formalizované dokumentace, zabezpečení jejího stabilního materiálního vybavení, určení jejího pracoviště a podobně. V závislosti na rozsahu zařazení výpočetní techniky do organizační struktury štábů je potřebné vyřešit podíl výpočetních míst na práci skupiny, způsoby zadávání úkolů pro výpočty, programové zabezpečení apod. Současně je ale nutné mít vyřešenou metodiku provádění výpočtů při vyřazení výpočetní techniky z provozu. Všechny tyto úkoly je vhodné zabezpečit formou monotematické směrnice velitele, která má trvalou platnost.

Na **zahájení přípravy skupiny** je třeba organizovat společně zaměstnání (návčik) skupiny s cílem dosažení stmelení práce skupiny. Jako vševojskový podklad pro práci skupiny je vhodné využít námětu z některého ze štábních návčiků. Doporučuje se též předem v součinnosti s radičním střediskem (VASK) na magnetofonový pásek připravit soubor informací, které radiční středisko v průběhu hromadného úderu ZHN průběžně štábu do dispečinku předává. Za využití těchto materiálů na pracovišti, které bude skupina využívat v poli, postupně metodicky procvičit činnost při malém počtu jaderných, chemických úderů a havárií JEZ (chemických provozů) s cílem na pracovní úrovni projednat náplň a obsah součinnosti mezi jednotlivými důstojníky skupiny. Po zvládnutí náplně činnosti a osvojení si obsahu plněných úkolů je možné přikročit k nepřerušovanému vysílání zpráv nahrazených na magnetofonové pásce a uskutečnit výhodnocení celého hromadného úderu ZHN. Závěrečným výsledkem práce skupiny musí být přednesení informační zprá-

vy náčelníka štábu (spojené s jejím všestranným posouzením a „doladněním formulací“), zpracovávání předepsaných údajů o úderech ZHN, obnově bojeschopnosti a odstraňování následků úderů na pracovní mapě, vzorové vyplnění všech formalizovaných dokumentů, včetně bojových nařízen. Podle kvality předcházející přípravy skupiny je možné tento návčik se stejnými vstupními podklady zopakovat až do dosažení úplného sladění skupiny. Zkušenosti ze štábů armád potvrzují, že dobře vycvičená skupina je schopna připravit souhrnné podklady do 30 minut od získání poslední informace o parametrech hromadného úderu ZHN.

Dalším obdobím přípravy je procvičení těchto otázek na **štábním návčiku celého štábu**. Na něm je možné a nutné procvičit řešení otázek obnovy bojeschopnosti a odstraňování následků komplexněji. Významné místo bude mít především důkladné sladění činnosti jednotlivých důstojníků začleněných do skupiny se svými správami (odděleními, skupinami, náčelníky). Kromě sestavení závěrečných výstupních dokumentů práce skupiny na tomto štábním návčiku velitel vyslechne návrhy svých zástupců, náčelníků druhů vojsk a služeb a vyhlásí své **rozhodnutí**, jehož obsahem bude současně upřesnění úkolů vojskům i řešení otázek obnovy bojeschopnosti a odstraňování následků po úderech ZHN u podřízených.

Nejdůležitějším obdobím přípravy je procvičení těchto otázek na velitelsko-štábních cvičeních nebo na cvičeních s vojsky. Na těchto cvičeních se kromě otázek, které jsem již uvedl, procvičují otázky spojené s činností odřadů k odstranění následků po úderech ZHN. Tyto otázky není možné vzhledem k vymezenému rozsahu v tomto článku posoudit.

Zkušenosti ze cvičení uskutečněných v loňském a letošním výcvikovém roce potvrzují, že jenom ty štáby a vojska, které věnují otázkám OPZHN skutečně **komplexní a trvalou** pozornost, dosahují dobrých výsledků v OPZHN. V článku jsem si položil za cíl zobecnit pozitivní zkušenosti těch, kteří tento úkol splnili úspěšně.

PŘÍNOS STANDARDIZACE A UNIFIKACE MATERIÁLU PHM

Na spojeneckých cvičeních s vojsky se pravidelně procvičuje zásobování pohonnými hmotami. Jsou uskutečňovány vzájemné odběry a přísuny, nacvičováno hromadné doplňování motorové techniky jedné armády prostředky armády druhé. Již při prvních těchto akcích se prokázala jejich prospěšnost a ukázalo, co je nutné řešit, aby předání přísunů či převzetí odběrů PHM mezi zapojenými zásobovacími stupni bylo rychlé a plynulé. Jde v podstatě o opatření, která jsou označována jako **unifikace a standardizace materiálu PHM**. Celý komplex otázek **unifikace a standardizace materiálu PHM se člení na unifikaci technických prostředků PHM a vzájemnou zaměnitelnost a mísitelnost pohonných hmot, maziv i speciálních kapalin** (brzdová kapalina, nemrzoucí směs apod.), což by měla zajistit standardizace pohonných hmot, maziv a speciálních kapalin.

Proces unifikace technických prostředků PHM je jednodušším než standardizace pohonných hmot a maziv a má již i zřetelnější výsledky. Při prvním vzájemném polním předání zásob PHM mezi službou PHM Sovětské armády a ČSLA bylo nutné řešit přečerpání objemu pohonných hmot z nádrží cisternových automobilů jedné kolony do cisternových automobilů kolony druhé tak, že do vyprazdňované nádrže byla vrchem — dómem nádrže — zasunuta sací hadice cisternového automobilu, který přijímal přísun. Proč bylo nutné volit takový primitivní postup?

Podstata tkví v rozdílných současných státních technických normách platných v národním hospodářství států RVHP, které předepisují výrobu hadic, potrubí i spojovacích elementů v různých světlostech i v různých konstrukčních provedeních.

Problém sjednocení světlostí hadic a potrubí i jejich spojů byl řešen na několika jednáních **Dočasných pracovních skupin** a ukončen schválením jednotných taktiko-technických požadavků. Současná rozdílnost státních norem však neumožňuje vytyčení jednoznačného požadavku — na příklad světlost všech hadic a potrubí 80 mm, ale světlost je ohraničena od 75 do 90 mm. Proto byla v ČSLA vyřešena a zavedena souprava přechodek umožňujících vzájemné **propojení technických prostředků PHM** spojeneckých armád. Obdobná situace je i u objemů nádrží účelové nástavby cisternových automobilů na PHM. Přitom kromě působení státních norem se projevuje i vliv výrobců, kteří k docílení plného vytížení tonáže strojového spodku se snaží o maximální objem nádrže. Proto v celku logický požadavek zásobování, aby objemy nádrží cisternových automobilů tvořily řadu danou násobkem objemů (např. 5, 10, 15, 20 m³) je dodržován jen směrně a v určitém rozmezí.

Na unifikaci technických prostředků služeb PHM armád států Varšavské smlouvy se významnou měrou podílí i služba PHM ČSLA, která v minulých letech uskutečnila rozsáhlou analytickou práci a navrhla další postupy. Navržená opatření, projednaná a doporučená Dočasnou pracovní skupinou v Brně v roce 1983, Technický výbor štábu Spojených ozbrojených sil schválil.

To umožní dosavadní výsledky, které spočívají zejména v úplné unifikaci prostředků polní potrubní dopravy, jednotného typu koncovky pro zakryté plnění palivových nádrží letadel a unifikování koncovky hadic a potrubí, dále rozšiřovat.

Při pojednání o otázkách unifikace technických prostředků PHM bylo až dosud

psáno o unifikaci v rámci spojeneckých armád. Unifikace technických prostředků PHM má ovšem i vnitřní stránku — unifikaci prostředků jednotlivých armád. Jde o to, aby např. trakční jednotky čerpadla, soustrojí na pohonné hmoty a oleje byly stejného typu, dále cisternové automobily by měly být na jednotném strojovém spodku, a účelové nástavby cisternových automobilů měly unifikovaná čerpadla, průtočné měřiče a další skupiny nebo prvky. Ani tento požadavek není samoučelný — při jeho dodržení se zjednoduší otázky výcviku obsluh, ošetřování a oprav. Sníží se počet potřebných náhradních dílů a zjednoduší zásobovací proces náhradními díly.

Rozsáhlejší a složitější než otázka unifikace technických prostředků PHM je komplex otázek standardizace pohonných hmot, maziv a speciálních kapalin (dále PHM). Standardizace je v podstatě konečný cíl, k jehož realizaci povede postupné rozšiřování zaměnitelnosti a mísitelnosti PHM používaných v jednotlivých armádách států účastníků Varšavské smlouvy v palivových nádržích, mazacích a chladicích soustavách motorů, v brzdových a hydraulických soustavách techniky.

V současnosti je řešeno v podstatě první období, a to zaměnitelnost. V roce 1984 vydal štáb Spojených ozbrojených sil v pořadí již čtvrtou instrukci o vzájemné zaměnitelnosti PHM používaných v národním hospodářství a armádách států Varšavské smlouvy. Počet druhů PHM zařazených ve čtvrté instrukci je dvaapůlkrát větší než byl v instrukci první. Stálý růst počtu druhů PHM vyplývá jednak z prohlubování prací na instrukci a získávání většího počtu informací a dále, což je méně příznivé, z faktického neustálého růstu počtu používaných druhů PHM. Je to způsobeno vývojem a použitím nových typů výkonnější bojové techniky, pro které volí konstruktéři i nové druhy PHM (zejména maziv), jež vyhovují vyšším teplotním i dynamickým zatížením v provozu.

Je logické, že zvyšování počtu používaných druhů PHM nepřispívá k rozšiřování vzájemné zaměnitelnosti. Naopak, čím menší počet druhů, tím je dosažení vzájemné zaměnitelnosti snazší. Avšak ani druhý extrém, to je snaha o co nejmenší počet druhů PHM, kterými služba dané armády vojska zásobuje, nevede k prosazení vzájemné zaměnitelnosti. Např. služba PHM ČSLA s cílem zjednodušit zásobování vlastních vojsk zavedla do používání jednotnou motorovou naftu NM 35, vhodnou v klimatických podmínkách střední Evropy k po-

užití v létě i v zimě. Pro tento druh motorové nafty však štáb Spojených ozbrojených sil v již citované instrukci o vzájemné zaměnitelnosti PHM používaných v národním hospodářství a armádách států účastníků Varšavské smlouvy nenašel u dalších armád vhodný ekvivalent. To proto, že ostatní armády používají ne jednotné, ale sezónní (letní a zimní) druhy motorové nafty. Podobně je tomu i u jednotného motorového a převodového automobilního oleje určeného k celoročnímu použití.

Složitost a současné problémy v zaměnitelnosti a mísitelnosti PHM v armádách států Varšavské smlouvy vyplývají z rozdílných technologických postupů, receptur a z používaných různých přísad a aditivů jednotlivými výrobci petrochemického průmyslu v zemích RVHP. Stálá komise RVHP pro ropný průmysl zahájila práce na sjednocení státních norem používaných v jednotlivých státech RVHP. To vytváří dobrý základ a výchozí podmínky pro vytvoření vojenských norem, které sjednotí základní parametry hlavních druhů PHM. Na zpracování vojenských norem v této oblasti se podílejí všechny státy RVHP.

Vcelku příznivá je vzájemná zaměnitelnost a mísitelnost pohonných hmot automobilních i leteckých. Příslušné druhy pohonných hmot lze mísit v nádržích motorové techniky v podstatě bez omezení v jakémkoli poměru. Rozšiřování vícepalivových motorů u pozemní i letecké techniky umožňuje též použití směsí automobilního benzínu a motorové nafty i směsí s jinou kombinací.

Více starostí přináší zaměnitelnost mazacích a hydraulických olejů, brzdové kapaliny, chladicí kapaliny i dalších druhů maziv a speciálních kapalin. Rozdílnost použitých základních surovin, technologických postupů výroby, přísad a aditiv neumožňuje mísitelnost těchto druhů. Při nepovolené záměně je nutné náplň mazací (hydraulické, chladicí) soustavy vyměnit druhem určeným k záměně. Je zřejmé, že tento stav přináší s sebou značné složitosti při zabezpečování poslových a dalších prostředků přidělených frontu.

Východiskem zůstává neustálé rozšiřování všech forem unifikace a standardizace materiálu PHM všemi službami PHM armád států Varšavské smlouvy. Konkrétní úkoly a opatření jsou stanovovány na pravidelných jednáních vedoucích představitelů služeb PHM jednotlivých armád. Plnění doporučených opatření je zajišťováno v plánech výstavby i prováděcích plánech.

O vojenskostrategické rovnováze a obranné dostatečnosti

Redakčně upravený a zkrácený článek maršála Sovětského svazu V. G. Kulíkova, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 5/1988.

Na XXVII. sjezdu KSSS byl přijat závěr o nepřipustnosti dosažení politických a ideologických cílů válkou v jaderném stolecí, o nebezpečnosti politiky, která je zaměřena na uskutečnění vojenské převahy jednoho státu nebo jednoho sociálního systému nad druhým. Současně byly rozpracovány a podpořeny bratrskými komunistickými a dělnickými stranami i pokrokovou světovou veřejností významná praktická opatření, zaměřená na to, aby byly národy zbaveny nebezpečí jaderné války, byl zachován mír na Zemi.

Mezi nimi mají důležitý význam realistické návrhy na snížení úrovně vzniklé vojenskostrategické rovnováhy mezi SSSR a USA, Varšavskou smlouvou a NATO, na zastavení závodu ve zbrojení, nepřipustnosti jejich rozšíření do kosmu, zničení jaderných zbraní a dalších prostředků hromadného ničení.

Nutnost těchto návrhů je potvrzována tím, že možnosti soudobých zbraní neposkytují naděje na záchranu pouze vojenskotechnickými prostředky, vytvořením jakékoli mohutné obrany. V současné době řešení problému bezpečnosti vyžaduje nové myšlení, zvláštní přístup k faktorům, které určují reálný poměr sil ve světě. Z tohoto hlediska má důležitý význam návrh členských států Varšavské smlouvy státům NATO, aby ve výstavbě ozbrojených sil byl dodržován princip rozumné obranné dostatečnosti.

Vojenskostrategická rovnováha a obranná dostatečnost úrovně vojenské síly států nebo vojenskopolitických svazů jsou složité, mnohostranné a vzájemně spojené kategorie soudobých znalostí o válce a společnosti jako celku. Proto není možné v jednom článku podrobně a všestranně je vysvětlit. Pokusím se prozkoumat jen hlavní zásady, jejichž studium může pomoci v teoretické přípravě kádrů.

O rovnováze

Dějiny rozvoje společnosti přesvědčivě potvrzují, že praktické uskutečnění jakékoli politické linie je vždy spojeno s reálným poměrem sil ve světě. V současné době stojí proti sobě dva různorodé sociální systémy — socialismus a kapitalismus. Úroveň jejich ekonomického rozvoje, poměr sil mezi nimi tvoří základ veškeré světové politiky.

Mluvíme-li o poměru sil v soudobých podmínkách, je důležité poznamenat, že se formuje a zahrnuje všechny materiální a duchovní síly národů a států, avšak rozhodujícím v jeho obsahu a dynamice je **vojenský aspekt** a především existence zásoob různých druhů zbraní, včetně prostředků hromadného ničení a jejich dopravy na cíl.

K zajištění bezpečnosti socialismu je nutné mít stejný poměr sil s kapitalismem, tj. musí být zachována vojenskostrategická rovnováha.

Je zapotřebí poznamenat, že takové rovnováhy bylo dosaženo jen do sedmdesátých let a byla historickým úspěchem socialismu.

Z vojenského hlediska rovnováha znamená přibližnou rovnost ve vojenské síle stran, především v jaderných a dalších strategických prostředcích ozbrojeného zápasu, které mají rozhodující vliv na vedení války, základním ukazatelem poměru vojenských sil stran, který jsme nuceni brát v úvahu při přijetí rozhodnutí o politických a vojenských otázkách.

Existence rovnováhy byla mnohokrát uznávána politickými a vojenskými činiteli i mezinárodními a vědeckovýzkumnými organizacemi řady hlavních států na základě porovnání kvantitativních i kvalitativních charakteristik vojsk a sil, systémů jaderných i konvenčních zbraní. Přitom byly zvažovány: organizační struktura ozbrojených sil, jejich počty, geografická situace na válčistích a další faktory. Celkově rovnováha není prostý ekvivalent početnosti vojsk, zbraňových systémů, vojenské techniky, ale přibližná rovnováha, při které převahu jedné ze stran v některých ukazatelích vojenského potenciálu vyrovnávají výhody protistojící strany v jiných ukazatelích.

Dosažení rovnosti sil ve vojenské oblasti a vojenskostrategické rovnováhy stran se odrazilo v mnohých mezinárodních právních aktech a článcích v tisku oficiálních vedoucích činitelů. Staly se základem pro současné mezinárodní vztahy států s rozdílným společenským zřízením.

K hlubšímu pochopení role a významu vojenskostrategické rovnováhy je nutné prozkoumat její vznik.

Výsledky druhé světové války neuspokojily imperialistické kruhy. Protože monopolistická buržoazie západoevropských států nebyla schopna vlastními silami zavést revoluční proces, vládnoucí kruhy těchto států se spojily se Spojenými státy, které jako jediné z kapitalistických velmocí vyšly z války pevněji v ekonomické i vojenské oblasti. Imperialisté USA ochotně přijaly úlohu světového čteníka. Od roku 1945 otevřeně vyhlášovaly své nároky na světové panství. Současně ve velkém rozsahu rozvinuly přípravu materiální základny třetí světové války.

Začátkem závodů v jaderném zbrojení bylo vybavení americké armády jadernými zbraněmi. Monopolní postavení poprvé v poválečných letech umožnilo jaderné vydírání a „studenou válku“. Právě tehdy ve Washingtonu zahájili rozpracovávání plánů jaderného napadení SSSR a dal-

ších socialistických států. V té době si Pentagon představoval válku jako jednostranné, bezrestné použití jaderných zbraní USA.

Vzniklá situace donutila Sovětský svaz přijmout odvetná opatření. Výsledkem ohromného úsilí strany a lidu byly vytvořeny jaderné zbraně a prostředky jejich dopravy na cíl. Zkoušky jaderné pumy (v roce 1949) a potom i vodíkové v roce 1953 byly významným úspěchem v rozvoji vědy a techniky, upevnění obranyschopnosti SSSR. Velké úspěchy sovětské raketové výroby zabezpečily možnost vytvoření raketových vojsk strategického určení.

V důsledku přijatých opatření v SSSR byl odstraněn monopol USA v oblasti jaderných zbraní. Ztratily naděje na nezranitelnost vlastního území v důsledku odvetného úderu druhé strany.

Nicméně kvantitativní a kvalitativní nárůstání výzbroje v USA pokračovalo a v šedesátých letech dosáhlo temp, která neměla obdoby. Jen od roku 1961 do roku 1967 vzrostly raketové síly 40krát. V té době byla radikálně přebudována struktura amerických jaderných sil: jestliže v padesátých letech podíl letectva tvořil více než 94 % prostředků dopravy jaderných zbraní, pak v roce 1967 okolo 75 % strategických nosičů tvořila odpalovací zařízení. USA dokončily vytvoření své strategické triády. Zahrnovala 1054 pozemních prostředků, 656 balistických raket na 141 ponorkách s jaderným pohonem a 615 strategických bombardovacích letounů (celkem 2325 jednotek). Sovětský svaz měl v té době jen kolem 600 prostředků dopravy jaderných zbraní na cíl.

S cílem zvýšení bezpečnosti bylo nutné, aby Sovětský svaz odstranil převahu USA v oblasti strategických raketových jaderných prostředků. Plnění tohoto úkolu ve značné míře napomohlo další posílení politické a ekonomické moci SSSR, států socialistického společenství, upevnění vojenské organizace Varšavské smlouvy. To svědčí i o značných ekonomických a vědeckotechnických možnostech socialismu, jeho schopnosti najít na výzvu imperialismu potřebnou odpověď a nedopustit nad sebou vojenskou převahu.

V průběhu úspěšné realizace programu socialistické výstavby bylo dosaženo takového rozvoje ekonomiky států socialistického společenství, jejich obranné síly. V důsledku toho imperialismus nenávratně ztratil schopnost udržet převahu nad socialismem použitím ozbrojené síly. V jakékoli variantě rozputání války nemohl

se vyhnout již zdrcujícímu odvetnému úderu. Od té doby (od konce šedesátých let) až do současnosti musí vládnoucí imperialistické kruhy počítat s faktorem existence vojenskostrategické rovnováhy. Jako následek objektivního chodu historie, rovnováha přispívá nejen k zavedení principu stejné bezpečnosti stran do života, ale i umožňuje mírumilovným silám přijímat účinná opatření k omezení snížení výzbroje.

Je nutné rovněž zdůraznit, že členské státy Varšavské smlouvy se nikdy nesnažily a nebudou se i nadále snažit dosáhnout vyšší potřeby ozbrojených sil a výzbroje, než které je nutné k odrazení agrese. **Budou dodržovat hranice obranné dostatečnosti.**

Obranná dostatečnost

Pod tímto termínem chápeme úroveň vojenské síly státu nebo koalice, která je srovnatelná s úrovní vojenského nebezpečí, charakterem a intenzitou válečných příprav imperialismu a je určován požadavky, nutnými k zajištění bezpečnosti členských států Varšavské smlouvy a k odrazení agrese na zemi, ze vzduchu, na moři (oceánu) a z kosmického prostoru.

Tato definice vyjadřuje podstatu, základ našeho přístupu k řešení problému poměru výzbroje a ozbrojených sil mezi vojenskými bloky s cílem zabezpečení obrany socialistických států před vnějším napadením a vyloučení činnosti pravděpodobných nepřátel z pozice síly.

Pro nás stát a členské státy Varšavské smlouvy je úroveň obranné dostatečnosti přímo závislá na kvantitativních i kvalitativních ukazatelích prostředků ozbrojeného zápasu USA a jejich partnerů v NATO.

Nutnost rozumného, rozvážného vztahu k určení kvality a kvantity výzbroje a ozbrojených sil nevznikla dnes. Z těchto pozic řešila strana a sovětská vláda problémy upevnění obranyschopnosti SSSR již na počátku dvacátých let.

V soudobých podmínkách, za předpokladu nutnosti udržení vojenskostrategické rovnováhy, musí vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy počítat s tím, že samotná rovnováha nemůže zajistit obrannou dostatečnost a spolehlivé zajištění bezpečnosti našich národů [pozn.: současná úroveň jaderných potenciálů protistojících stran zabezpečuje doposud jen rcvnost nebezpečí].

1. Pokračování závodů ve zbrojení, popoháněné imperialismem, je schopné dovést válečné přípravy do takové hranice, kdy rovnováha prostě přestane být faktorem vojenskostrategického zdržování.

2. V procesu závodů ve zbrojení mohou být zkonstruovány takové druhy zbraní, které čím dál tím méně bude možné prodobit kontrole nebo prověřce ze strany jiných států. To znamená, že se sníží možnost jejich zákazu nebo omezení na základě mezinárodních smluv a dohod.

3. Tlhuť k závodům ve zbrojení a idejím převahy vede ke zbrojení dosaženého a existujícího smluvně právního systému, který omezuje válečné a především jaderné arzenály.

4. Za určitých podmínek nejreakčnejší, agresivní kruhy imperialismu mohou se rozhodnout k agresi dokonce i za podmínek rovnováhy, přičemž se spoléhají na využití vlastních výhod.

Reálná fakta nezaručují, že se u nich neprojeví pokušení uskutečnit nenadálý „odzbrojující“ úder na SSSR a jeho společenství. Za neproměrně vysoké úrovně rovnováhy jak v jaderné, tak i v konvenční výzbroji bude složité zabránit následkům válečného konfliktu. Jinými slovy, další zvyšování úrovně rovnováhy nevede k vyšší bezpečnosti ani pro jednu stranu. Naopak, vede k obrácenému výsledku — zvětšení nebezpečí rozpoutání světové války. Proto stále naléhavějším úkolem je radikální snížení úrovně válečného nepřátelství.

Proto generální tajemník ÚV KSSS M. Gorbačov v průběhu návštěvy ve Francii na podzim roku 1985 postavil do popředí **koncepti rozumné obranné dostatečnosti**. Byla zdůvodněna v Politické zprávě ÚV KSSS na XXVII. sjezdu strany a má svoje místo i v kolektivních dokumentech bratrských států, zejména v budapeštském (v roce 1986) Komuniké ze zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy, v dokumentu „O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy“.

Koncepce rozumné obranné dostatečnosti je jedním z nejdůležitějších prvků nového politického myšlení. Čím dál tím více tvoří základ racionálního přístupu k zastavení závodů ve zbrojení a k odzbrojení. Proto členské státy Varšavské smlouvy vyvíjejí ke snížení ozbrojených sil a výzbroje v Evropě na úroveň, při které by neměla ani jedna strana prostředky k nenadálému napadení rozvinutí útočných operací.

Nutnost výstavby ozbrojených sil na základě rozumné obranné dostatečnosti je v socialistických státech podmíněna jak politickými, tak i ekonomickými faktory. Možnosti stran jsou v současné době takové, že si nemohou vzájemně dovolit po-

stoupit na delší dobu výrazně dopředu v oblasti vytvoření kvalitativně nových druhů výzbroje. Kromě toho naše ideály a snahy spočívají v tom, abychom dosáhli prudkého vzestupu socialistické ekonomiky ke zvýšení životní úrovně pracujících. Proto v současné době je zvláště důležitý optimální poměr mezi vojenskými a nevojenskými výdaji.

Realizace koncepce rozumné dostatečnosti válečných potenciálů bude napomáhat vytvoření situace důvěry mezi státy (bloky), bez níž je nemyslitelný pokrok v jaderném odzbrojení. Je úzce spojena s chápáním toho, že v současnosti je možné zajistit bezpečnost jen v rámci všestranné mezinárodní bezpečnosti. Iniciativa v tomto směru patří SSSR. Jen stejná bezpečnost všech členů světové společnosti je zárukou bezpečnosti každého státu.

Opatření, která mohou zabezpečit dosažení úrovně rozumné obranné dostatečnosti jsou uvedena v dokumentu „O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy“. Mezi nejdůležitější patří co nejrychlejší úplný a všeobecný zákaz jaderných zkoušek jako prvořadé opatření v zájmu zastavení vývoje, výroby a zdokonalování jaderných zbraní, jejich postupné omezení a úplná likvidace, zabránění tomu, aby bylo horečné zbrojení rozšířeno do vesmíru.

Státy socialistického společenství rozhodně vystupují proti zachování jaderných zbraní v sestavě ozbrojených sil SSSR, USA, Varšavské smlouvy a NATO. Jsou připraveny budovat svou obranu bez jaderných a dalších druhů zbraní hromadného ničení, souhlasí okamžitě přistoupit k realizaci bezjaderných principů v praxi vojenské výstavby a přípravy ozbrojených sil, v tom případě, že tato opatření budou plnit i další jaderné mocnosti, zvláště státy NATO.

Spojenecké socialistické státy se neomezují jen na výzvy. Jako první, dokonce bez oboustranných opatření, vyvíjely a vyvíjejí činnost v oblasti zajištění všeobecné bezpečnosti, sledují cíl odvrácení a nepřipustnosti války. SSSR prohlásil, že nikdy nepoužije jako první jaderné zbraně. Sovětský svaz a jeho spojenci přísně a neochvějně realizují tento požadavek v každodenním životě, v praxi výcviku vojsk i přípravě štábů, v organizování a přijímání přísných opatření kontroly, která vylučují neschválené použití taktických až strategických jaderných zbraní.

Členské státy Varšavské smlouvy se zasazují o snížení ozbrojených sil a kon-

venční výzbroje v Evropě. Požadují přísnou kontrolu všech odzbrojovacích opatření, která jsou založena na spojení národních technických prostředků a mezinárodních procedur včetně vytvoření příslušných orgánů, výměny informací a uskutečnění inspekci na místě.

Je nutné poznamenat, že v současné době se rozšířila v řadě západních států neoficiální koncepce „neútočné obrany“. Je rozpracována jednotlivými vědci, nestátními organizacemi a představiteli opozičních stran. Nazývají ji „neprovokační obranou“. Její podstatou je zřeknutí se použití zbraní jako první, zřeknutí se jich vůbec a odstranění nejnebezpečnějších útočných druhů zbraní z pásem styku ozbrojených sil dvou vojenských bloků. Přitom jde nejen o snížení ozbrojených sil stran, ale i o jejich kvalitativní změnu, přestavbu struktury, na základě vzájemného dohovoru o likvidaci takových druhů útočných zbraní, jako je taktické letectvo, taktické rakety, dělostřelectvo s dalekým dosahem, mohutná tanková uskupení a další druhy výzbroje.

To všechno není nové. Mnohem dříve členské státy Varšavské smlouvy navrhly vytvořit pásmo bez jaderných zbraní podél linie styku organizace Varšavské smlouvy a NATO, široké 150 km na každou stranu; odstranit z tohoto pásma, po vzájemném dohovoru, všechny druhy jaderných zbraní.

Státy socialistického společenství navrhují státům NATO i řadu dalších opatření, která směřují k uvolnění napětí v Evropě. Jde o:

— vzájemný závazek členských států Varšavské smlouvy a členských států Severoatlantického paktu, že se zřeknou používání vojenské síly a zaváží se, že budou udržovat mírové vztahy,

— likvidaci vojenských základen na území jiných států,

— stažení vojsk na jejich národní území.

Jednou z forem upevnění vztahů v mezinárodním životě a koncepce rozumné obranné dostatečnosti jsou dvoustranné a mnohostranné smlouvy a dohody o snížení výzbroje.

Prvními úspěšnými pokusy stanovit hranice narůstání jaderných arzenálů byly sovětsko-americké smlouvy a dohody k omezení strategických zbraní. Nepomíjející význam má smlouva o zákazu rozšiřování jaderných zbraní a další významné mezinárodní akty, které směřují na omezení jaderné výzbroje. Výjimečně důležitou úlohu má smlouva o protiraketové obraně, která je základem celého procesu omezení a snížení jaderné výzbroje.

K realizaci koncepce rozumné obranné dostatečnosti je těžké docenit také jednostranná opatření států v této oblasti. Bezpodmínečné prvenství patří SSSR. V prvních poválečných letech Sovětský svaz demobilizoval kolem 8,5 miliónu osob. V letech 1955—1958 byly početní stavy ozbrojených sil jednostranně sníženy o 37 %, což představovalo 2 140 000 osob.

V průběhu jednoho a půl roku SSSR dodržoval jednostranné moratorium na jaderné zkoušky a neustále navrhoval Washingtonu následovat jeho příkladu.

Členské státy Varšavské smlouvy považují přetrvávající rozdělení Evropy na proti sobě stojící vojenské bloky za nenormální, a proto se zasazují o současné rozpuštění Severoatlantického paktu a Varšavské smlouvy, především o likvidaci jejich vojenských organizací s konečným výsledkem vytvoření komplexního systému mezinárodní bezpečnosti.

Členské státy Varšavské smlouvy navrhly také porovnat vojenské doktríny organizace Varšavské smlouvy a NATO k tomu, aby bylo možné dosáhnout souladu jejich politických a vojenských stránek s chápáním pojmu „obrana“.

Realizace těchto návrhů zabezpečí snížení úrovně válečných opatření protistojících států a koalic, a to na hranici rozumné obranné dostatečnosti. Současně je však nutné, aby takové snížení nebylo jednostranné a ne jen z naší strany. Vyžaduje od politického vedení USA a NATO také ústupky a kompromisy. Avšak imperialistické kruhy zastávají jiná stanoviska. Bez ohledu na podepsání smlouvy mezi SSSR a USA o likvidaci raket středního a kratšího doletu a předložení návrhu na snížení strategických jaderných prostředků o 50 %, tyto kruhy se úporně snaží kompenzovat jakoby snížení jejich jaderné síly dalším (dodatečným) vyzbrojováním vojsk NATO, pokračují v modernizaci jaderné výzbroje, přezbrojují pozemní vojska a taktické letectvo novými druhy zbraní. Včetně výsoce přesnými, zvyšují bojovou sílu vojenských námořních sil.

Snaha USA realizovat program SDI rovněž nepřispívá ke snižování úrovně vojenské rovnováhy. Je zřejmé, že pod ochranou protiraketového štítu a spoléháním se na beztrestnost, určité imperialistické kruhy mohou riskovat a použít jaderné zbraně proti SSSR a jeho spojencům. Vždyť vytvoření takového „obránného“ systému může způsobit destabilizaci celkové strategické situace. Právě s tím počítají reakční síly. Přitom zvláště sázejí, jak i dříve, na jaderné zbraně.

Na potvrzení toho může posloužit např. zpráva speciální komise **pro vypracování strategie „volitelného odstraňování“**, ve které jsou v podstatě zformulované základy nové vojenské doktríny USA. Tato zpráva obsahuje přiznání, které vyjadřuje realitu: v budoucnosti bude účelné spoléhat se na jaderné zbraně jako prostředek vedení války, protože jejich použití vede k sebezničení. Tím méně je patrné, že s využitím ochrany „kosmického štítu“ je ve zprávě doporučováno využívat jaderné zbraně.

Tato pozice USA není náhodná. Je podmíněna takovým chápáním „dostatečnosti“, jakou se řídili američtí politici a vojáci. Před dvaceti lety, na příkaz amerického prezidenta, odborníci Pentagonu spočítali, že pro USA je dostatečné, budou-li mít k dispozici jaderné náboje o celkové mohutnosti 200 Mt. Vzniká otázka. Dostatečné k čemu? Ukazuje se, že na zničení nejdůležitějších administrativních politických a průmyslových středisek SSSR, tj. „dostatečnost“ po americky spočívá ve zničení Sovětského svazu, jeho ekonomiky, obyvatelstva i celkově socialismu jako společenskopolitického systému.

Proto, pokud jsou na světě vlivné reakční síly, které se nezbavily nadějí na sociální odvetu a urychlují závody ve zbrojení, vojenskostrategická rovnováha mezi SSSR a USA, organizací Varšavské smlouvy a NATO bude mít svůj stálý význam v systému mezinárodních vztahů.

V otázce udržení vojenskostrategické rovnováhy KSSS vypracovala v poslední době ve své podstatě principiálně nové stanovisko: **je nepřijatelná jak převaha, tak i podstatné zaostávání v silách jak SSSR ve vztahu k USA, ani USA ve vztahu k SSSR.** Při vysvětlování tohoto stanoviska soudruh Gorbačov poznamenal, že „my např. bychom nechtěli změnit strategickou rovnováhu ve svůj prospěch. Nechtěli bychom proto, že taková situace by zesílila podezření z druhé strany a zvýšila by nestabilitu celkové situace“.

Nynější rozdíly a asymetrie ve struktuře válečných potenciálů stran jsou podmíněny historicky, zeměpisně atd. Členské státy Varšavské smlouvy jsou připraveny k jejich odstranění, ovšem tak, aby nebyl narušen celkový poměr sil, který je v současné době charakterizován přibližnou rovnováhou.

Současně s řešením problému udržování vojenskostrategické rovnováhy nesmíme zapomenout, že se v ní neuvažuje o lidském faktoru, tj. o stupni vycvičenosti vojáků ozbrojených sil stran.

Proto nejdůležitějším úkolem vojenských kádrů je zabezpečení potřebné úrovně jejich profesionálního mistrovství, polního a leteckého výcviku vojsk. Je nutné dosáhnout toho, abychom nastoupený kurs na zvyšování požadavků na bojový výcvik prosadili do života.

Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat otázkám, spojeným s **odrážením agrese**. Přitom je velmi důležité naučit se organizovat a vést aktivní obranu, předvídat efektivní palebné ničení nepřítele a vedení protiztečí a protiúderů. A to je nemyslitelné bez dobře připravených velitelských kádrů a vojsk.

Ve výcviku je nutné vycházet z toho, že zbraně a bojová technika samy o sobě nemohou zabezpečit dosažení úspěchu v operaci a boji. K tomu jsou zapotřebí výtečné znalosti a mistrovské jejich ovládní, umění maximálně využít jejich bojových možností.

Současně s tím je nutné brát v úvahu,

že rozvinutý mnohostranný mírový nástup SSSR a dalších socialistických států, rostoucí vliv protiválečného hnutí na celém světě mohou navodit u části obyvatelstva a vojáků náladu spokojenosti, bezpečnosti a dokonce i pacifismu a oslabit bdělost a odpovědnost. Na druhé straně, pravděpodobnost ohromných ztrát a škod, které způsobí vnější agrese, i když jen za použití konvenčních zbraní, a tím více katastrofální následky použití jaderných zbraní, mohou mít rovněž za následek snížení schopnosti některých vojáků k udržení vysoké bojové pohotovosti.

Proto jedním z nejdůležitějších úkolů stranickopolitické a organizátorské práce je překonání podobných negativních jevů. Každému vojákovi musí být naprosto jasné, že neustálá bdělost, bezvýhradná připravenost rozhodně a s maximální efektivností splnit každý rozkaz velení tvoří jednu z nejdůležitějších podmínek udržení vojenskostrategické rovnováhy a odvrácení války.

Sovětský svaz a bratrské socialistické státy se vyslovují za zachování vojenskostrategické rovnováhy na nejnižší úrovni, v rozmezí rozumné obranné dostatečnosti. Nesnáší se o dosažení vojenské převahy,

avšak nedopustí převahy ani nad sebou. V jejich politice je organicky spojován neustálý boj za mír s pohotovostí postavit se na tuhý odpor jakékoli agrese.

z kapitalistických armád

Plukovník Ing. Zdeněk J u m r

Hospodářská a vojenská politika Reaganovy administrativy a jejich důsledky pro USA a kapitalistický svět

Ekonomika Spojených států amerických vykazovala v roce 1980, na sklonku funkčního období Carterovy administrativy, negativní tendence. Hrubý národní produkt v daném roce klesl v reálné hodnotě o 0,2 % a průmyslová výroba o 2,1 %. Inflace vzrostla na 9 % (z 8,5 % v roce 1979) a počet nezaměstnaných na 7,1 % (z 5,8 % v roce 1979). Zahraniční obchod vykázal deficit přesahující 24 miliardy USD. Vnitřní zadlužení se zvýšilo téměř o 97 miliard na celkových 930,2 mld. USD. Tato skutečnost byla terčem ostré kritiky Reagena v předvolební kampani a přispěla k porážce Cartera v prezidentských volbách.

Krátce po inauguraci začátkem roku 1981 vyhlásil Reagan svůj hospodářský program, nazvaný později jeho stoupenci i odpůrci „Reaganomikou“. V programu vytyčoval čtyři hlavní úkoly:

1. Snížit úlohu státu v řízení ekonomiky,

a tím uvolnit působení „zdravých“ tržních sil, tj. deregulovat.

2. Omezit inflaci (především řízením množství peněz v oběhu, úvěrovou politikou a dalšími nástroji proklamovanými tzv. teorií monetarismu — vychází z teorie peněz a rovnováhy peněžního trhu; klade důraz na vazby množství peněz v oběhu s výší národního důchodu).

3. Obnovit dynamiku hospodářského růstu, k tomu využít mimo jiné též snižování daní, a tím i růstu domácí poptávky po spotřebním a investičním zboží (vychází z teorie ekonomiky nabídky).

4. Snižit vládní výdaje (především redukcí sociálních programů).

Současně s vyhlášením svého hospodářského programu slíbil Reagan obnovit vojenskou sílu USA za pomoci zrychleného růstu vojenských výdajů. Jak probíhala realizace vytyčených cílů?

K deregulaci

Vládní Úřad pro řízení a rozpočet revidoval nebo zrušil do konce roku 1983 celkem 76 ze 116 dosavadních státních regulačních opatření (týkala se především regulace sociální a finanční politiky usku-tečňované za pomoci federálních rozpočtů), čímž se podle jeho propočtů ušetří ročně 14 mld USD, vydávaných jen na aparátů různých vládních agentur a na vlastní zajišťování realizace uvedených opatření. V lednu roku 1985 vydala americká vláda tzv. rozhodnutí č. 12 498, kterým nařídila všem zbylým vládním agen-turám předkládat každoročně Úřadu pro řízení a rozpočet všechna plánovaná re-gulační opatření s uvedením jejich cílů. Úřad je zplnomocněn návrhy vracet k pře-pracování nebo je i rušit.

Přirozeně se ani Reaganova administra-tiva nemohla objektivně za daného stupně vědeckotechnického a s ním spojeného hospodářského rozvoje vyhnout zásahům

do ekonomiky. Přešla však více k použi-vání nepřímých ekonomických nástrojů, jako jsou usměrňování množství peněz v oběhu, ovlivňování úrokových sazeb apod.

K omezování inflace

Inflace v USA koncem 70. let vzhledem k postavení dolaru v kapitalistickém svě-tě stále více ohrožovala další vývoj mezi-národního kapitalistického měnového a fi-nančního systému a bylo nutno dosáhnout jejího omezení. Reaganova vláda proto hned od počátku svého funkčního období přistoupila v součinnosti s Federálním rezervním systémem ke striktnějšímu limito-vání okamžitě použitelných finančních prostředků (tzv. M1, tj. peněz v oběhu a prostředků v šecích). Zároveň zahájila za pomoci regulovaného růstu diskotních sa-zeb zvyšování úrokových měr, čímž ome-zila i výpůjčky u bank. Tím dosáhla ome-zení inflace ve Spojených státech — viz tabulku 1.

Tabulka 1

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Inflace v %	9,—	9,4	6,—	3,8	4,1	3,4	3,3	4,4

K tomu je třeba dodat, že samotné Spo-jené státy americké by nemohly dosáhnout omezení inflace bez součinnosti s ostatními vyspělými kapitalistickými stá-ty. To by stav silící vzájemné hospodářské a finanční závislosti kapitalistických zemí nedovolil. Vedoucí roli si však USA zacho-ovaly. Zvyšování úrokových sazeb u ame-rických finančních ústavů nejenže pomá-halo růstu kursu dolaru, ale přitahovalo i volný kapitál z jiných zemí. Tato sku-tečnost vyvolávala nedostatek investičního kapitálu v západní Evropě a částečně i Ja-ponsku a přinutila místní vlády zvýšit tak-též úrokové míry, a tím omezit potřebu okamžitě použitelných finančních prostřed-ků a působit tak směrem ke „krocení“ inflace.

Ke snižování daní

K opatřením k snížení daní odváděných státu soukromým kapitálem přistoupila Reaganova administrativa hned po převze-tí moci. Již v průběhu r. 1981 předložila Kongresu ke schválení tzv. zákon ERTA, kterým se podstatně krátily daně z nových investic soukromým podnikům. Při nastu-pující cyklické hospodářské krizi měl zá-kon podnitit podnikatele k vyšší investič-

ni činnosti, obnovit tak dynamiku hospo-dářského růstu a zároveň napomoci mo-dernizací výrobních zařízení, a tím i kon-kurenceschopnosti amerických výrobků na zahraničních trzích.

Je však nutno říci, že toto krácení daní hospodářskou krizi neodvrátilo. Naopak přispělo k růstu deficitu státního rozpočtu. Americká vláda byla proto nucena přijmout již v roce 1982 další zákon k daním z no-vých investic, tzv. zákon TERFA, kterým krácení daní z nových investic poněkud omezila. V roce 1985 pak přistoupila Rea-ganova administrativa k přípravě reformy celé soustavy daní z příjmů z roku 1954. Po řadě připomínek a doplňků k vládnímu návrhu přijal Kongres v roce 1986 Zákon o reformě daní z příjmů. Ten zrušil pat-náctidílnou stupnici výše příjmů k zda-nění a zavedl pouhé tři stupně. Zároveň snížil horní hranici zdanění ze 46 % na 34 % a dolní snížil z 28 % na 20 %. Úplně od zdanění osvobodil zisky podniků nepře-sahující 40 tisíc USD a příjmy čtyřčlenné rodiny do 13,1 tisíce USD ročně. Podle vyjádření představitelů administrativy mě-ly být kryty nižší příjmy z daní do státní pokladny omezením únikových daňových cest a růstem „masy“ daní, kterou měla

přinést zvýšená dynamika hospodářského růstu USA. Praxe zatím ukazuje, že toto zůstává jen přáním.

Ke snižování vládních výdajů

Splnění tohoto bodu hospodářského programu předpokládala Reaganova administrativa dosáhnout především snižováním finančních dotací na sociální oblast, podporu farmářů, různé státní a soukromé organizace zajišťující provoz a udržování nutných služeb a dopravy a jejich infrastruktury a na udržování státních agentur zajišťujících centrální regulaci ekonomiky. Hlavním zdrojem úspor přitom měly být sociální výdaje, které v poválečném údobí jako jeden z hlavních prostředků k zmírňování dopadů hospodářských krizí a snižování třídního napětí značně vzrostly

(jejich růst umožňovalo výsadní postavení americké ekonomiky v kapitalistickém světě v poválečném údobí). I přes tento záměr, vzhledem k odporu pracujících a nebezpečí ztráty hlasů při volbách na všech úrovních pro republikánskou i demokratickou stranu, však americká administrativa nemohla původní předpokládanou redukci dotací na sociální oblast realizovat.

Vývoj některých finančních dotací ve federálních rozpočtech ukazuje **tabulka 2**.

Souběžně s novou hospodářskou politikou přistoupila Reaganova administrativa k „obnově vojenské sily USA“. Za tímto účelem zrychlila hned po svém nástupu růst vojenských výdajů, který trval celou první polovinu 80. let. Zpomalení a stagnaci jejich růstu v druhé polovině si ob-

Tabulka 2

	1974/75	1980/81	1985/86	1987/88	1988/89
	skutečnost			odhad	plán
	miliardy			USD	
Rozvoj vlastních energetických zdrojů	1,6	15,2	4,7	4,1	3,1
Rozvoj jiných domácích přírodních zdrojů	7,9	13,6	13,7	13,4	16,—
Stabilizace zemědělské výroby	1,7	11,3	31,4	27,4	21,7
Doprava a udržování její infrastruktury	10,3	23,4	28,1	26,2	27,3
Podpora místního rozvoje	4,4	10,6	7,2	5,1	5,9
Školství (včetně zaškolování a přeškolování dělníků)	15,2	33,7	30,6	29,7	37,4
Zdravotnické zabezpečení	27,6	66,—	106,1	115,1	131,8
Sociální podpora	108,6	99,7	119,8	123,3	135,6
— z toho na:					
finanční výpomoc v nezaměstnanosti,	13,5	19,7	17,8	17,1	16,4
stravování nemanjetných	18,8	16,2	18,6	18,9	20,8

Tabulka 3

	1980/81	1981/82	1982/83	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88	1988/89
	skutečnost						odhad	odhad	plán
VÝDAJE — v mld. USD	159,8	187,4	210,5	227,4	252,7	273,4	282,—	285,4	294,—
— zvýšení nebo snížení v nominální hodnotě v %	+ 17,6	+ 17,3	+ 12,3	+ 8,—	+ 11,1	+ 8,2	+ 3,1	+ 1,2	+ 3,—
— zvýšení nebo snížení v reálné hodnotě v %	+ 8,2	+ 11,3	+ 8,5	+ 3,9	+ 7,7	+ 4,9	— 1,3	— 2,3	— 0,8
— podíl vojenských výdajů na federálním rozpočtu v %	23,6	25,1	26,—	26,7	26,7	27,6	28,1	27,—	26,9
— podíl vojenských výdajů na hrubém národním produktu v %	5,4	6,1	6,4	6,—	6,3	6,5	6,3	6,—	5,8
— z výdajů na investice — v mld. USD									
— nákupy bojové techniky	35,2	43,3	53,6	61,9	70,4	76,5	80,7	79,2	79,8
— výzkum a vývoj	15,3	17,7	20,6	23,1	27,1	32,3	33,6	33,1	36,3
— výstavba infrastruktury	2,5	2,9	3,5	3,7	4,3	5,1	5,9	5,4	5,7
— jaderné zbraně	3,4	4,3	5,2	6,1	7,1	7,2	7,5	7,6	7,9
Celkem investice — mld. USD	56,4	68,2	82,9	94,8	108,9	121,1	127,7	125,3	129,7
— podíl investic na vojenských výdajích v %	35,3	36,4	39,4	41,7	43,1	44,3	45,3	43,9	44,1

jeaktivně vynutily rostoucí deficitory federálních rozpočtů a s nimi spojený růst vnitřního i zahraničního zadlužení USA. Vývoj růstu vojenských výdajů a jejich struktury ukazuje **tabulka 3**.

Zvýšení vojenských výdajů při současném snižování daní bylo jednou z hlavních příčin růstu deficitů federálních rozpočtů v období Reaganovy administrativy.

Rozpočtové schodky v jednotlivých finančních letech — viz **tabulku 4**.

Deficity federálních rozpočtů bylo nutné krýt půjčkami kapitálu z domácích finančních zdrojů a později, když tyto zdroje nestačily, též půjčkami zahraničního kapitálu. To přispělo k nebyvalému růstu vnitřního zadlužení USA a od finančního roku 1984/85 též ke vzniku a prohlubování

Tabulka 4

Finanční rok	1986	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
	1987	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
skutečnost							odhad	
Mld. USD	78,9	127,9	207,8	185,3	212,3	221,2	150,4	146,7

vání zahraničního zadlužení. Celkové zadlužení pak vyvolalo nutnost soustavně zvyšovat ve federálních rozpočtech dotace ke krytí splatných úroků. Vývoj zadlužení v období Reaganovy administrativy je uveden v **tabulce 5**.

Militarizace a z ní plynoucí deficit federálních rozpočtů se tak staly ústředním problémem hospodářské politiky Reaganovy administrativy, kterou tato nebyla schopna zvládnout. Deficity přinášely americké ekonomice řadu dalších z nich ply-

noucích těžkostí. Měly i nepřímý negativní vliv na hospodářský vývoj jiných vyspělých kapitalistických zemí. Zvlášť velké těžkosti však působily rozvojovým zemím.

Nadměrné vojenské výdaje a zvláště pak státní dotace na výzkum nové moderní bojové techniky nedovolovaly potřebné financování výzkumných a vývojových úkolů nevojenské výroby a odčerpávaly navíc z civilní výroby značnou část vysoce kvalifikovaných pracovních sil. Způsobovaly

Tabulka 5

		Vnitřní zadlužení mld. USD	Zahraněční zadlužení mld. USD	Úroky mld. USD
Skutečnost	1980/81	1003,9	—	68,7
	1981/82	1147,—	—	85,—
	1982/83	1381,9	—	89,8
	1983/84	1576,7	—	111,1
	1984/85	1827,5	114,—	129,4
	1985/86	2130,—	264,—	136,—
	1986/87	2355,3	424,—	138,6
Odhad	1987/88	2581,6	.	147,9
	1988/89	2825,3	700,—	151,8

tak zaostávání růstu produktivity práce USA především vůči Japonsku a NSR. **Tabulka 6** ukazuje růst státních dotací na vojenský výzkum a vývoj a jejich podíl na celkových státních dotacích na výzkum a vývoj.

Výdaje na vědeckovýzkumné účely civilní výroby tak činily v období Reaganovy administrativy v průměru asi 1,6 % hrubého národního produktu. V Japonsku a NSR v témže období přibližně 2,6 %, resp. 2,5 %.

Nižší růst produktivity práce v průmyslových odvětvích USA vyrábějících zboží dlouhodobé i denní spotřeby dále snižoval konkurenceschopnost amerických vý-

robků na zahraničních trzích. Reaganova vláda navíc krátce po převzetí moci v rámci boje proti inflaci a snah přitáhnout do země zahraniční kapitál zahájila zvyšování úrokových sazeb. To vedlo ke „zdražování“ peněz a napomohlo zvýšit kurs dolaru vůči měnám ostatních vyspělých kapitalistických zemí od roku 1981 do února 1985 v průměru o 60 %. Výsledkem bylo další znevýhodnění amerického exportu a naopak vytváření příznivých podmínek pro zahraniční výrobce na americkém trhu. Důsledkem pak byl nebývalý nárůst schodků americké zahraniční obchodní a platební bilance, jak ukazuje **tabulka 7**.

Tabulka 6

Finanční rok	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	
	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	
	s k u t e č n o s t							o d h a d		plán
Celkové státní dotace na výzkum a vývoj v mld. USD	38,5	39,2	36,6	40,5	45,2	51,6	52,9	54,2	59,3	
— z toho dotace na vojenský výzkum a vývoj ¹⁾ — v mld. USD	18,8	19,7	20,6	23,6	27,9	33,3	34,6	33,8	37,—	
— podíl dotací na vojenský výzkum a vývoj v %	48,8	50,3	56,3	58,3	61,7	64,5	65,4	62,4	62,4	

¹⁾ Nejsou zde zahrnuty dotace na programy schválené již k výrobě. Zahrnují však i dotace na jaderné zbraně.

Tabulka 7

		Bilance zahraničního obchodu — v mld. USD	Zahraníční platební bilance — v mld. USD
s k u t e č n o s t	1981	— 28,—	+ 6,9
	1982	— 36,4	— 8,7
	1983	— 67,1	— 46,2
	1984	— 112,5	— 107,—
	1985	— 122,1	— 116,4
	1986	— 144,3	— 141,4
	1987	— 171,2	— 160,7

Poznámka: + = přebytek — = deficit

Deficity v obchodu se zahraničím (zvláště však s Japonskem, západní Evropou a některými malými asijskými zeměmi) napomáhaly růstu zadlužení USA u domácích i zahraničních věřitelů — viz **tabulku 5**.

Hospodářská politika Reaganovy administrativy vzhledem k výjimečnému postavení americké ekonomiky v kapitalistickém světě a úloze dolaru v jeho finanční a měnové soustavě měla značné důsledky pro celý tento svět. Politika vysokých úrokových sazeb uplatňovaná především v první polovině 80. let zvyšovala postupně hodnotu dolaru vůči měnám ostatních kapitalistických států a působila destabilizačně na kapitalistickou měnovou i finanční soustavu. V rámci floatingu (volného utváření kursů měn na burzách) se měnily nepřiměřeně nejen kursy jednotlivých měn vůči dolaru, ale kapitalistické země byly nuceny brát v úvahu růst hodnoty dolaru i ve svém zahraničním obchodu. Ropa a většina vzácnějších surovin se prodává na světových trzích jen za dolary (kolem 60 % zahraničního obchodu se uskutečňuje v USD). Kapitalistické země Evropy i dalších kontinentů byly proto nuceny vydávat na jejich nákupy vyšší částky ve vlastních měnách, a tím i oživovat inflační tendence.

Vysoké úrokové míry přitahovaly zahraniční kapitál do Spojených států, který pak mnohdy chyběl k financování investiční činnosti v mateřských zemích. Ty, aby unikl kapitálu alespoň omezily, byly nuceny přistoupit k zvyšování vlastních úrokových sazeb, což však limitovalo hospodářský růst. „Silný“ dolar působil také proti vyrovnanosti zahraničních platebních bilancí kapitalistických zemí a vyvolával touto cestou nežádoucí tok volného kapitálu. Závažné důsledky měly vysoké úrokové sazby pro zadlužené rozvojové země. Protože přebytky z jejich zahraničního obchodu nestačily krýt tzv. dluhové služby (splácení úroků a vyrovnávání splatných částek dluhů), byly nuceny si vypůjčovat nové částky, ovšem při vyšších úrokových mírách. Tím se stalo, že zadlužení země rozvojového světa vzrostlo z 660 mld. USD v roce 1980 na 1200 mld. USD v roce 1987.

„Drahé“ peníze kromě toho znemožňovaly výrobním podnikům v samotných Spojených státech větší investiční činnost a způsobovaly zaostávání jejich výrobních zařízení. Navíc sváděly americké monopoly k převádění kapitálu do zahraničí, kde při vysokém kursu dolaru výhodně skupovaly akcie domácích výrobních podniků nebo zahajovaly výstavbu vlastních poboček. V konečném důsledku zpomalovaly

růst produktivity práce a snižovaly konkurenceschopnost výrobků amerického průmyslu na zahraničních trzích. Tento proces byl ještě zesílený přechodem značné části technické inteligence z mírové výroby do zbrojních závodů. Pokles daní sice zvýšil poněkud vnitřní spotřebitelskou poptávku a podporoval do jisté míry investiční aktivitu, nebyl však schopen vyrovnávat zmíněná negativa. „Drahé“ peníze znemožňovaly také malým a středním podnikatelům výpůjčky potřebného kapitálu a zapřičiňovaly růst počtu bankrotů.

Přes rostoucí schodky federálních rozpočtů a zahraničních platebních bilancí a s nimi spojené zvyšování zadluženosti v období let 1981—84 umožňovalo výjimečné ekonomické postavení USA a jejich měny v kapitalistickém světě provádět Reaganově administrativě předpokládanou hospodářskou politiku v zájmu amerického velkokapitálu. Rostoucí tlak důsledků, především zadluženosti a závislosti na zahraničním kapitálu, byl však v polovině 80. let takový, že omezoval další manévrovací schopnost americké vlády. Navíc její hospodářská politika značně poškozovala i další vyspělé kapitalistické země. Východiskem měl být po poradě zástupců pěti hlavních kapitalistických zemí (USA, Japonsko, NSR, Francie a Velká Británie) v roce 1985 řízený pokles kursu dolaru, který by napomohl k vyrovnání americké zahraniční platební bilance. Navíc americká vláda slíbila postupně odstranit deficity federálních rozpočtů. Kurs dolaru od března roku 1985 do konce roku 1987 skutečně klesl vůči měnám hlavních vyspělých kapitalistických států o 60 % až 100 %. Ani to však nevedlo ke snížení deficitů zahraničních platebních bilancí USA. Ukazuje se, že získat zpět ztracená zahraniční odbytiště a omezit import je těžší než si vládní představitelé a někteří ekonomové představovali. Neprosadila se ani tendence k rychlejšímu snižování schodků federálních rozpočtů. Japonský a západoevropský kapitál, vzhledem k výhodným kursům jejich měn vůči dolaru, skupoval ve stále větší míře akcie amerických společností. Ceny akcií na akciových burzách tak rychle rostly a přesáhly podstatně svou reálnou hodnotu. Výsledkem pak byl 19. října roku 1987, kdy hodnoty akcií na newyorské burze klesly v jediném dnu téměř o 23 %. Otřes, který odrážel řadu antagonismů světového kapitalistického hospodářství, byl vážným varováním pro celý kapitalistický svět.

Negativní důsledky Reaganomiky pro další kapitalistické státy pokračovaly i po roce 1985. Řízené snižování hodnoty dola-

ru se čas od času vymykalo finančním kruhům z rukou a hrozilo kolapsem dolaru s nedozírnými důsledky. Hospodářsky nejvyspělejší kapitalistické země byly proto nuceny intervenovat na zahraničních finančních trzích (skupovat dolary svými vlastními měnami), aby alespoň dočasně stabilizovaly kurs dolaru. V roce 1987 např. zvětšilo deset hlavních kapitalistických zemí (kromě USA), podle jejich vlastních statistik, své rezervy zahraničních měn o plných 100 mld. USD. Většinou cestou nákupů dolarů v rámci intervencí. Vzhledem k tomu, že hodnota dolaru i přes snahy o jeho stabilizaci klesala, zaznamenaly značné reálné finanční ztráty (NSR přibližně 4 mld. marek, Japonsko 600 mld. jenů a Velká Británie 1 mld. liber). A protože většina finančních prostředků potřebných k intervencím jde z centrálních bank, šly uvedené ztráty především na úkor daňových poplatníků uvedených zemí. Spojených států se ztráty netýkaly. Stále zřetelněji se ukazuje, že americká ekonomika je slabá z hlubších příčin a že k jejímu ozdravování nestačí volnější regulace tržních sil uplatňovaná za pomoci teorie monetarismu a ekonomiky strany nabídky.

Závěrem je možno říci, že hospodářská politika Reaganovy administrativy se zvyšováním vojenské síly země vedla k dalšímu oslabení postavení americké ekono-

miky v rámci kapitalistického světa. Nebývalý růst vojenských výdajů byl hlavní příčinou deficitů federálních rozpočtů a zrychleného zvyšování vnitřního i zahraničního zadlužení země. Rozšiřovaná výrobní výroba odčerpávala velkou část technické inteligence z civilní průmyslové výroby, přispěla k nižšímu růstu produktivity práce, a tím i poklesu konkurenceschopnosti amerického zboží na zahraničních trzích. Důsledkem byla ztráta řady zahraničních trhů a růst schodků zahraniční platební bilance. Tyto skutečnosti, přes reálný růst hrubého národního produktu USA, podkopávaly v rostoucí míře důvěru v americkou ekonomiku a měly destabilizující vliv na celou kapitalistickou hospodářskou, finanční a měnovou soustavu. Působily negativně na reprodukční procesy kapitalistických zemí, vyrovnanost obchodu, stabilitu kursů měn i schopnost rozvojového světa snižovat svou zadluženost a hospodářsky se rozvíjet. Reaganomika vytvořila v kapitalistickém světě řadu krizových oblastí, ztížila předvídatelnost dalšího vývoje a přispěla k vytvoření situace, která hrozí výbuchy s těžko odhadnutými důsledky. V samotných Spojených státech se setkává s rostoucí kritikou známých ekonomů. V politické stéře se dnes otevřeně mluví o nezávaditelné situaci Reaganova nástupce při odstraňování důsledků jeho hospodářské politiky.

Генерал-майор Честмир Грбек	
Десантно-штурмовые части в армейской операции	30
Автор занимается задачей и принципами применения десантно-штурмовых частей и подразделений в ходе армейской наступательной операции (в контрастном плане), некоторыми условиями их планирования и ввода, а также организацией взаимодействия.	
Полковник Зденек Кодеши, кандидат военных наук, доцент	
Форсирование дивизией водного препятствия после развертывания главных сил	37
Автор приводит серию статей по проблематике форсирования водного препятствия. В этой статье рассматривает общие принципы, работу командира и штаба дивизии, выгодные и невыгодные моменты отдельных способов преодоления водного препятствия.	
Подполковник Ярослав Миrowsки, кандидат военных наук	
Математическое моделирование боя	43
На основе полученного опыта автор обобщает некоторые данные по решению комплекса оперативно-тактических задач под общей базой данных. Все это решает с использованием методов математического моделирования.	
Полковник Ян Папрчка	
Радиоэлектронная борьба по отношению к системе управления общевойсковой объединенной	47
Автор подчеркивает возрастание значения радиоэлектронной борьбы и её влияния на ход и результаты операции и боя. На основе опыта вооруженных конфликтов и локальных войн анализирует задачи РЭБ и раскрывает перспективы на следующее пятилетие, которые являются отражением научно-технического развития военного дела. Далее показывает, каким образом необходимо решать проблематику развития сил и средств радиоэлектронной борьбы для обеспечения надежного управления войсками.	
Полковник Вацлав Силowski	
Вопросы ракетно-технического обеспечения ракетных войск в ходе операции, боя	51
Автор объясняет проблематику ракетно-технического обеспечения ракетных войск в ходе операции и боя. Статья очень актуальна и прежде всего предназначена для должностных лиц оперативного звена управления.	
Подполковник Милан Собек	
Общие проблемы организации взаимодействия между авиацией и частями сухопутных войск	58
Автор объясняет принципы взаимодействия авиации с частями сухопутных войск с основным упором на тактическое звено управления (дивизия, полк). Одновременно знакомит читателей с проблематикой взаимного распознавания и распределения целей между сухопутными войсками и авиацией.	
Полковник Вацлав Лготски, кандидат военных наук, профессор	
Некоторые опыт по боевому применению АСУ командования ПВО страны	64
Автор информирует о используемых системах автоматизированных систем управления в ПВО страны и оценивает, как АСУ выполняет задачи ПВО страны в тактическом и оперативном звеньях. Далее показывает изменения в системе работы боевых расчетов КП ПВО страны и знакомит с требованиями, которые предъявляются к подготовке обслуживающего персонала АСУ и к командирам – оператором, управляющим с помощью АСУ.	
Полковник Душан Коничек, кандидат военных наук	
Вопросы действий штабов при воссоставлении боеспособности войск после ударов ОМП противника	72
Автор подробно обобщает некоторый опыт штабов по защите от ОМП в ходе оперативных, тактических и командно-штабных учений на местности при решении вопросов восстановления боеспособности войск после ударов ОМП противника с целью содействия их освоению всеми командирами и должностными лицами штабов.	

Полковник Станислав Срниски	
Вклад стандартизации и унификации материалов ГСМ	77
Автор рассматривает проблематику стандартизации и унификации на участке службы ГСМ как в ЧНА, так и при обеспечении союзных войск ГСМ в ходе коалиционных учений.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

О военно-стратегическом паритете и достаточности для обороны	79
---	-----------

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Зденек Юумр	
Хозяйственная и военная политика администрации Рейгана и ее последствия для США и капиталистического мира	85
В статье характеризуются основные черты и тенденции развития американского народного хозяйства с 1981 года до сегодняшнего периода. Одновременно показывается прямое влияние роста военных расходов США на повышение дефицита федерального бюджета и общее их негативное влияние на американскую экономику. Результаты экономической политики решаются в прямой взаимосвязи с военной политикой.	